

УРОК УКРАЇНСЬКОЇ

«МИ — ДІТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!»

Епіграфом до фестивалю-конкурсу «Ми — діти твої, Україно!», який цього року вже шостий раз проводиться у Криму, можна поставити вірш Ліни Костенко «Крила». Він не лише прозвучав у змаганні читців, а й за своїм змістом чи не найкраще розкриває суть фестивалю, основна мета якого — сприяння розвитку творчих здібностей учнів навчальних закладів, вдосконалення навичок володіння українською мовою, виховання в них духовності, патріотичних та естетичних почуттів, любові до мелодійної української мови та пісні.

Як і в попередні роки, заявок на участь у ньому від кримських школярів надійшло так багато, що організатори — Державна організація «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр» і товариство «Україна — Світ» не лише розмежували номінації читців і вокалістів

на два етапи, а й розділили кожну з них на три групи за віковими категоріями, щоб змогли виступити всі учасники. На три дні виставкова зала ВІКЦ стала сценою, на якій звучало пристрасне поетичне слово, а майстерність та артистизм художнього читання оцінювало журі, яке очолював заслужений працівник культури України Богдан Безкоровий. До його складу ввійшли заступник генерального директора ВІКЦ Світлана Леонова, заслужений артист Автономної Республіки Крим, член Національної спілки письменників України Аркадій Вакулєнко, завідувач редакційно-видавничого відділу ВІКЦ Сабріє Кандимова і завідувач Сімферо-

польської бібліотеки-філії № 9 ім. Л. Толстого Любов Тарахтій.

ДЕНЬ ПЕРШИЙ

Наймолодші конкурсанти — діти віком від 7 до 10 років прийшли на конкурс у супроводі вчителів, батьків, бабусь і дідусів. З такою великою групою підтримки вони, одягнуті в барвисті національні костюми, сміливо виходили перед аудиторією слухачів і дзвінко та впевнено декламували вивчені напам'ять вірші, які аж ніяк не назвеш короткими. Це були уривки з поем Тараса Шевченка, поезії Лесі Українки, Максима Рильського, Олеса Гончара, багатьох сучасних українських і кримських поетів.

(Закінчення на 16-й стор.)

3 ГРУДНЯ — МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ІНВАЛІДІВ

НА ВІЙНІ — ЯК НА ВІЙНІ...

День людини з інвалідністю (так звучить дещо делікатніше, ніж день інваліда) — це не свято і не підстава для урочистостей, концертів, привітань, нагород, це ще один привід замислитися, чи все ми зробили для того, щоб права цих людей були захищеними і відповідали Конвенції з прав інвалідів, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН, а також нашими вітчизняними документами, об'єднаними в рамках Закону про реабілітацію інвалідів. Це — думка голови Кримської республіканської громадської організації інвалідів «Берег», заслуженого працівника соціальної сфери АРК, кавалера ордена княгині Ольги III ступеня, представника національної асамблеї інвалідів у Криму Ганни Корніївни Хомутової, яка з 1991 року опікується непростими долями цих людей, спочатку як заступник керівника Кримського відділення Фонду соціального захисту інвалідів, а потім — як організатор громадського руху, що

сприяв появі у 2006 році розгалуженої правозахисної організації «Берег». Втім, на той час Ганна Корніївна вже 5 років як створила теж громадську організацію «Берегиня», яка надавала допомогу жінкам, котрі зазнали мастектомії (ампутації молочної залози) внаслідок онкологічного захворювання. Приміщення «Берегині» (про її діяльність ми вже розповідали два роки тому) стало водночас і офісом «Берега», де проводиться в основному координаційна робота, бо, на відміну від державних інституцій, працюють тут не чиновники, які потребують окремих кабінетів з табличками, а волонтери, що створюють собі ім'я добрими самовідданими вчинками.

Волонтери — це люди особливі, і дзвільшого проблеми інвалідів — це і їхні власні у прямому смислі цього слова або ж їхніх рідних, а тому і ставлення до них відповідне, цим людям не треба вмикати фантазію і вживатися в образ, бо добре знають, як жити

на жалюгідну інвалідну пенсію, як конкурувати зі здоровими людьми в пошуках роботи або ж як божеволіти в чотирьох стінах, доглядаючи дитину-інваліда, в полоні злиднів, безнадії, а то і відчаю. Не оминуло горе і Ганну Корніївну — в чотирирічному віці вона стала інвалідом війни, та це іззовні ніяк не позначилося на її долі, бо була і дружиною, є матір'ю, все життя працювала та ще й сьогодні виглядає молодою, гарною і поки що не збирається сидіти на лавочці й лузати насіння. Та хіба ж і всидиш, якщо душа, чутлива, як мембрана, увібрала в себе стільки людського горя, і Ганна Корніївна добре розуміє: без її зусиль його може стати ще більше.

А досягнення — не лише в реальних зрушеннях (хоча чимало й таких), але і в тому, що голос «Берега» постійно непокоїть кримську владу і на нього доводиться так чи інакше реагувати. Хоча, можливо, для неї, влади, було б ліпше просто витіснити інвалідів з поля зору, аби кожен перебував у своєму замкнутому світі і не нагадував про себе, й однією проблемою одразу б стало менше.

(Продовження на 4-й стор.)

ПРАВО

ЗАКОН,
ЯКИЙ МАЄ
ЗМІНИТИ
УКРАЇНУ

стор. 5

КІНОІСТОРІЯ

«ХАЙТАРМА» —
ФІЛЬМ
ПРО ЛЮДИНУ,
ЩО ПІДКОРИЛА
НЕБО

стор. 8

З БРАТНІХ ЛІТЕРАТУР

«ЛЮБЛЮ Я ВАС,
БЕЛОРУССОВ.
ЕТО НЕ ТО,
ЧТО УКРАИНСЦЫ,
НАЦИОНАЛИСТЫ!»

стор. 10

ЗАПРОШУЄМО НА ПІСЕННИЙ КОНКУРС!

Державна організація «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр», КРУ «Універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка», товариство «Україна — Світ» і Сімферопольське міське науково-творче товариство композитора Василя Безкоровайного запрошують школярів взяти участь у другому етапі щорічного фестивалю-конкурсу «Ми — діти твої, Україно!», який шостий раз проводиться в Криму з метою відкриття нових імен, сприяння розвитку творчих здібностей учнів навчальних закладів, вдосконалення навичок володіння українською мовою, виховання в них духовності, патріотичних та естетичних почуттів, любові до мелодійної української мови та пісні.

До випробувань у номінації «Вокал» (солисти, дуети та ансамблі) допускаються два солісти та один ансамбль від навчального закладу в кожній віковій категорії з пісню українською мовою (акустична, рок-, поп- та інша музика, автентичний фольклор).

Конкурсні змагання відбудуться у приміщенні КРУ «Універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка» за адресою: м. Сімферополь, вул. Набережна, 29-а, для першої вікової категорії (7-

10 років) — 12 грудня, другої (11-13 років) — 13 грудня, третьої (14-17 років) — 14 грудня.

Початок прослуховувань — о 13-й годині, реєстрації учасників усіх вікових категорій — об 11-й годині.

Заявки на участь у конкурсі «Вокал» приймаються до 7 грудня 2012 року за електронною адресою: ukriccenter@gmail.com або поштовою: ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр», вул. Павлинка, 48, П під'їзд, м. Сімферополь, Україна, 95051. Контактні телефони: (0652) 54-23-50, тел./факс (0652) 54-23-49.

При визначенні переможців журі буде оцінювати дотримання учасниками тематики конкурсу, їхню артистичність, володіння вокальними даними, інтонаційне виконання, вміння словом і звуком передати емоційний стан твору.

Переможці в кожній віковій категорії нагороджуються дипломами. Спонсори фестивалю-конкурсу мають право вручити подарунки за власним бажанням.

Прес-служба ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр»

УКРАЇНА ОТРИМАЛА ЗАКОН ПРО РЕФЕРЕНДУМ

Закон України «Про всеукраїнський референдум» опубліковано у газеті «Голос України» (№ 226 від 28 листопада 2012 року).

Закон передбачає, що всеукраїнський референдум є однією із форм безпосередньої демократії в Україні, способом здійснення влади безпосередньо українським народом, що полягає у прийнятті (затвердженні) громадянами України рішень з питань загальнодержавного значення шляхом таємного голосування в порядку, встановленому цим законом.

Порядок підготовки і проведення всеукраїнського референдуму регулюється Конституцією України, цим законом, а також іншими законодавчими актами України.

Предметом всеукраїнського референдуму можуть бути будь-які питання за винятком тих, вирішення яких не допускається Конституцією, законами України.

На всеукраїнський референдум можуть вноситися декілька питань з однієї проблеми.

За предметом всеукраїнський референдум може бути: про схвалення нової редакції Конституції України, внесення змін до Конституції України, скасування, втрату чинності чи визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції України (конституційний референдум); про зміну території України (ратифікаційний референдум); щодо ухвалення чи скасування закону України або внесення змін до чинного закону України (законодавчий референдум); з будь-якого питання за винятком тих, щодо яких референдум не допускається згідно з Конституцією України (загальний референдум).

Президент проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою, якщо його ініційовано з додержанням встановлених Конституцією та законами України вимог щодо організації і порядку проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

Результати народного волевиявлення на всеукраїнському референдумі є обов'язковими. Новий всеукраїнський референдум з інших питань, що раніше виносилися на референдум, окрім внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції України з одно-

го й того самого питання, може бути проведено не раніше, ніж через рік з дня оголошення результатів проведеного референдуму.

Реалізація ініціативи щодо внесення змін до розділів I, III і XIII цієї Конституції з одного й того самого питання можлива Верховною Радою наступного скликання.

Суб'єктами ініціювання всеукраїнського референдуму є український народ, Верховна Рада України, у випадках та порядку, встановленому Конституцією України та цим законом. Суб'єктом призначення (проголошення) є Президент України та Верховна Рада України.

Конституційний референдум щодо внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України призначається Президентом України з ініціативи ВР, з урахуванням вимог частини восьмої статті 22 цього закону.

Ратифікаційний референдум щодо зміни території України призначається Верховною Радою.

Всеукраїнський референдум за народною ініціативою проголошується Президентом, з урахуванням вимог частини восьмої статті 22 цього закону.

Всеукраїнський референдум за народною ініціативою — це форма прийняття громадянами України рішень з питань загальнодержавного значення з урахуванням обмежень, встановлених Конституцією України та цим законом.

Шляхом всеукраїнського референдуму за народною ініціативою український народ, як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні, може реалізувати своє виключне право визначити і змінювати конституційний лад в Україні шляхом прийняття Конституції України (установчу владу) у порядку, який визначений цим законом.

Шляхом всеукраїнського референдуму за народною ініціативою український народ, як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні, здійснює своє волевиявлення, може в порядку, який визначений цим законом, схвалювати нову редакцію Конституції України, вносити зміни до Конституції України, скасовувати, визнавати таким, що втрачає чинність, чи визнавати нечинним закон про внесення змін до Конституції України.

Через всеукраїнський референдум за народною ініці-

ативою український народ, як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні, здійснює своє волевиявлення, може в порядку, який визначений Конституцією України та цим законом, приймати закони України (вносити до них зміни), крім законів, ухвалення яких на референдумі не допускається згідно з Конституцією України, скасовувати закони України, визнавати закони України такими, що втратили чинність, чи визнавати нечинними закони України або окремі їхні положення.

За народною ініціативою може бути проведено всеукраїнський референдум з будь-яких питань за винятком тих, щодо яких всеукраїнський референдум не допускається згідно з Конституцією України.

Всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області.

Указ Президента щодо проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою опубліковується в офіційних друкованих виданнях протягом трьох днів з моменту його підписання.

Всеукраїнський референдум щодо схвалення нової редакції Конституції України, внесення змін до Конституції України, скасування, втрати чинності чи визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції України — це форма реалізації українським народом свого права визначити конституційний лад в Україні шляхом прийняття нової редакції Конституції України на всеукраїнському референдумі.

Законопроект про внесення змін до розділів I «Загальні засади», III «Вибори. Референдум», XIII «Внесення змін до Конституції України» подається до Верховної Ради

України Президентом України або народними депутатами України, які становлять не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України і, за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується всеукраїнським референдумом.

Указ Президента щодо призначення всеукраїнського референдуму опубліковується в офіційних друкованих виданнях протягом трьох днів з моменту його підписання.

Всеукраїнський референдум про зміну території України — це форма прийняття громадянами України рішення щодо затвердження закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України.

Постанова Верховної Ради України щодо проведення всеукраїнського референдуму опубліковується в офіційних друкованих виданнях протягом трьох днів з моменту його підписання.

Не може бути ініційовано призначення всеукраїнського референдуму щодо законопроектів з питань податків; бюджету; амністії.

На всеукраїнський референдум за народною ініціативою не може бути винесене (ініційоване) питання про зміну території України.

Тексти нової редакції Конституції України та законопроектів, що виносяться на конституційний та законодавчий референдум, не повинні скасовувати чи обмежувати зміст та обсяг існуючих прав і свобод людини і громадянина, або бути спрямованими на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України.

Всеукраїнський референдум не може призначатися (проголошуватися) чи проводитися в умовах воєнного чи надзвичайного стану на всій території України.

Як повідомляв УНІАН, Верховна Рада ухвалила Закон «Про всеукраїнський референдум» 6 листопада.

27 листопада Президент України підписав цей закон. Він набуває чинності наступного дня після офіційної публікації.

НА НОВИЙ РІК — ТРИ ВИХІДНІ

Українці на Новорічні та Різдвяні свята відпочивають у цілому 6 днів — з 30 грудня до 1 січня і з 5 до 7 січня. Про це повідомляється на сторінці Прем'єр-міністра України Миколи Азарова в Facebook.

«Згідно з постановою Кабінету Міністрів, робочий день 31 грудня перенесено на суботу 29 грудня. Таким чином, вихідними будуть 30, 31 грудня, 1 січня. Потім 5, 6 і 7 січня на Різдво», — зазначається в повідомленні.

НОВА РАДА — СТАРІ БІДИ...

Наступне засідання робочої депутатської групи з підготовки першого засідання Верховної Ради VII скликання відбудеться у понеділок. Відповідне рішення було прийнято на засіданні групи у середу, передає кореспондент УКРІНФОРМУ.

Перед цим нардепи проголосували за розподіл чотирьох підгруп робочої групи, зокрема, щодо розподілу парламентських комітетів та процедури голосування. Робоча група вирішила, що заступником її керівника Володимира Литвина має стати представник ВО «Батьківщина», а секретарем — «УДАР».

Опозиція участі в голосуванні не брала, оскільки в цей час вона покинула залу засідань через те, що робоча група з підготовки до роботи ВР VII скликання відмовилась розглянути першим питанням постанову про по-іменне голосування.

ХОЛОД — ЦЕ ЩЕ НЕ КІНЕЦЬ?

Кліматологи на 21 грудня — дату, на яку призначений «кінець світу», — не прогнозують в Україні жодних природних катаклізмів, окрім похолодання.

Про це заявила завідувач відділу кліматичних досліджень і довгострокових прогнозів погоди Українського науково-дослідного інституту гідрометеорології, доктор фізико-математичних наук, професор Вазіра Мартазінова на прес-конференції в УКРІНФОРМІ.

«31 до 25 грудня я очікую хвилю холоду, а великих катаклізмів я не очікую. Грудень мене не насторожує у цьому плані», — сказала вона.

Що ж до ймовірності «кінця світу», то, за словами Мартазінової, боятися цього не варто, бо «справжні науковці про це не говорять, а шахрайство завжди є, і в тому, що стосується природних явищ, воно присутнє зараз, як ніколи».

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5,
2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,
тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

ЗАПРОШУЄМО НА СВЯТО!

Шановні читачі! 20 років тому — 31 грудня 1992 р. вийшов перший номер Всеукраїнської загальнополітичної і літературно-художньої газети «Кримська світлиця».

Сердечно запрошуємо вас на урочисте зібрання з нагоди 20-річчя газети, яке відбудеться **27 грудня 2012 р.** в актовому залі Кримської наукової бібліотеки ім. І. Я. Франка (м. Сімферополь, вул. Набережна, 29). Початок о 13.00.

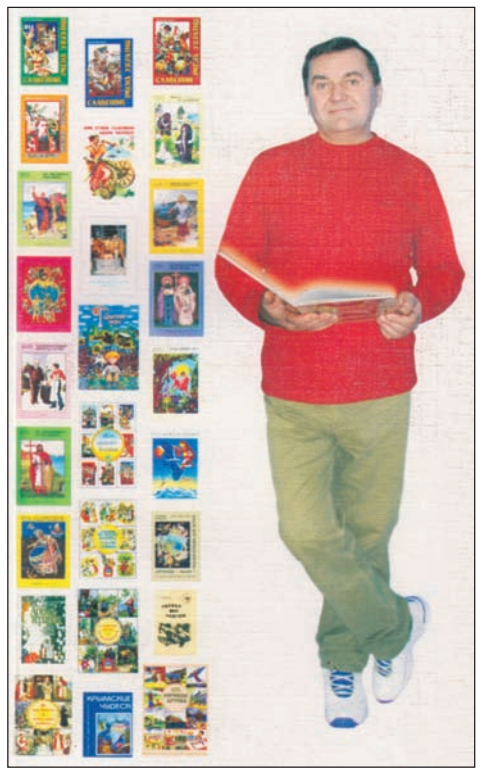
Окрім офіційно-вітально-концертної програми «Світлиця» приготувала для читачів кілька святкових сюрпризів. Це, зокрема, урочисте вручення переможцям наших газетних творчих мовно-літературно-історично-пісенних конкурсів головних призів — ноутбука та велосипеда. Для створення справжньої святкової атмосфери просимо читачів у ті кілька тижнів, що залишилися до ювілею, взяти участь у ще одному конкурсі — на краще поетичне вітання «Світлиця»-ювілярці

(добірка найкращих буде опублікована!). А ще закликаємо наших давніх шанувальників оглянутися на пройдене разом з газетою 20-річчя, пригадати і написати до «Світлиці» про те, які епізоди, етапи розвитку газети, її добрі справи, втрати й досягнення найбільше за цей час запам'яталися, назвати найрезонансніші публікації та найкращих авторів, котрі впродовж усіх цих років творили «Кримську світлицю», працювали на становлення, розбудову, поширення української інформаційної, духовної, культурної присутності у непростому кримському регіоні.
З нетерпінням чекаємо ваших листів і виглядаємо на святі!

ЄВГЕНУ БЛОУСОВУ — 60!

Вельмишановний Євгене Васильовичу! Творчий колектив Всеукраїнської загальнополітичної і літературно-художньої газети «Кримська світлиця», творче об'єднання українських письменників КРО НСПУ та сімферопольське відділення Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка широким вітають Вас, знаного письменника, лауреата міжнародних і всеукраїнських премій, активного пропагандиста друкованого слова зі славним ювілеєм. Хай Вам щастить! Здоров'я і снаги!
В. КАЧУЛА, М. ВИШНЯК, П. ВЛАСЕНКО

ПРЕЗИДЕНТ ВШАНУВАВ ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ В УКРАЇНІ

Напередодні Дня пам'яті жертв голодоморів Президент України Віктор Янукович віддав шану померлим під час Великого Голоду.

У Національному музеї «Меморіал пам'яті жертв голодоморів в Україні» в Києві Глава держави встановив символічну композицію з квітів і колосків до скульптури «Гірка пам'ять дитинства». Також Президент поставив запалену лампаду до «Свічки пам'яті».

Участь у церемонії вшанування пам'яті жертв голодоморів взяли Прем'єр-міністр Микола Азаров, голова Київської обласної державної адміністрації Анатолій Присяжнюк, представники дипломатичного корпусу та громадськості.

У церемонії також взяли участь Президенти України Леонід Кравчук, Леонід Кучма та Віктор Ющенко.

Присутні вшанували пам'ять померлих хвилиною мовчання.

* * *

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ

Дорогі співвітчизники!

У ці дні виповнюється вісімдесят років, як на нашу землю прийшла біда. Із 1932 до 1933 року в Україні та інших країнах колишнього Радянського Союзу тривав Голодомор.

Цей злочин назавжди змінив хід історії українського народу. Він став одним із найважчих випробувань, що випали на нашу долю. Голодомор не лише фізично знищував людей, він мав викликати покору і страх. Десятиліттями нам забороняли навіть згадувати про ті страшні події.

Але український народ виявив стійкість. Завдяки вірі у свої сили, любові до України, споконвічному прагненню до свободи та незалежності — ми вистояли.

Сьогодні маленький вогник свічки об'єднує нас у молитві за душі жертв Голодомору. Ми також згадуємо тих, хто ділився останнім шматком хліба і рятував співвітчизників від смерті.

Наш обов'язок — завжди нести в серцях пам'ять про ті страшні події. Ми також повинні зробити все для того, щоб не допустити подібної трагедії у майбутньому.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

ПОНАД 45 ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ ДОЛУЧИЛИСЯ ДО ЗАХОДІВ ІЗ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ

У масових заходах із нагоди Дня пам'яті жертв голодоморів в Україні 24 листопада 2012 р. узяли участь понад 45 тис. осіб. Порухення громадського порядку під час проведення заходів не зафіксовано. Про це повідомляє прес-служба Міністерства внутрішніх справ України. В усіх регіонах держави з цієї нагоди проведено 356 масових заходів.

По всій території держави охорону громадського порядку забезпечували понад 1,7 тис. працівників міліції. Охорону громадського порядку в м. Києві забезпечували 55 працівників міліції.

СВІЧКИ ПАМ'ЯТІ ЗАПАЛИЛИ У СІМФЕРОПОЛІ

24 листопада 2012 року о 16 годині в Сімферополі близько двохсот представників Кримської організації Української народної партії, Конгресу українських націоналістів, ВО «Свобода», партії «Фронт Змін» та громадських організацій (патріотів-комуністів, регіоналів — не спостерігалось) віддали шану пам'яті невинно загиблим під час геноциду українського народу — Голодомору в Україні та підтримали всеукраїнську акцію «ЗАПАЛИ СВІЧКУ!».

Панахида відбулася біля пам'ятного знаку жертвам Голодомору, що знаходиться на території Кафедрального собору святих Володимира та Ольги Української православної церкви Київського патріархату. Учасники заходу тримали у руках свічки пам'яті.

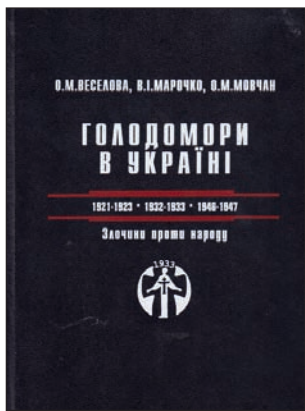
Голова Кримської організації Української народної партії Олег Фомушкін зазначив: «На теренах Криму внаслідок комуністичного терору та політичних репресій неодноразово відбувалися такі жахливі події, як голодомор 1921-1923 рр., депортація етнічних груп та народів Криму 1941-1944 рр. Доказом справжнього геноциду українського народу у 1932-1933 роках є свідчення кримчан про те, що під час цієї жахливої сталінської акції мешканцям Криму не дозволялося допомагати своїм родичам за межами півострова, де був виставлений спецкордон, а також не допускали вмираючих українців на територію Криму».

«В результаті злочинних дій комуністичного режиму загинули мільйони людей, тому комуністична партія має бути заборонена як провідник тоталітарного режиму, що призвів до Голодомору та політичних репресій», — підсумував Олег Фомушкін.

У зверненні до кримської влади, прийнятому на траурному мітингу за пропозицією Кримського відділення «Всеукраїнського об'єднання ветеранів», міститься вимога демонтувати пам'ятники «вбивці українського народу Леніну» в центрі м. Сімферополя та на привокзальній площі. «Пам'ятники Леніну, як Гітлеру в Німеччині, мають бути приборані з лиця України. Міста і села, вулиці міст, селищ, які названі іменами катів, убивць українського народу, мають бути перейменовані. Мільйони душ невинно загиблих вимагають кари над катями, очищення наших міст і вулиць від скверни», — йдеться у зверненні.

Ірина КЛЮЄВА

КНИГИ ПРО ГОЛОДОМОР — У БІБЛІОТЕЦІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

Веселова О. М., Марочко В. І., Мовчан О. М. Голодомори в Україні, 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947: Злочин проти народу, 2-е вид., допов. Київ — Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 2000.

На основі архівних і опублікованих джерел та спогадів-свідчень людей розповідається вперше в Україні та світі однією книгою про три радянські голодомори. Чому протягом чверті століття в Україні виникли три голодомори: 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 років? Звідки така дивна послідовність? Як могли статися, що селянська краї-

на, котра до жовтневого перевороту 1917 р. годувала власним хлібом народи Росії та вивозила його за кордон, люто голодувала? Що це? Випадковість чи закономірна злочинність? Ви дізнаєтеся, прочитавши цю книгу.

Для науковців, викладачів навчальних закладів, вчителів, краєзнавців, молоді, школярів, широкого читачького загалу.

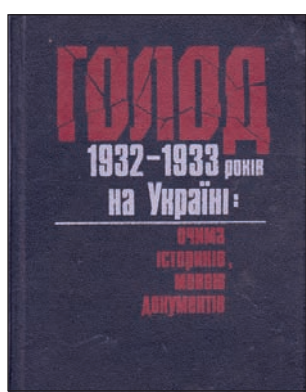
Голод-геноцид 1933 року в Україні: історико-політологічний аналіз соціально-демографічних та морально-психологічних наслідків: Міжнарод. наук.-теорет. конф., Київ, 28 листопада 1998 р.: Матеріали. Київ — Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 2000.

Тексти доповідей, наукових статей пропонованого збірника матеріалів міжнародної конференції, проведеної 28 листопада 1998 р. — до 65-річчя народної трагедії — Асоціацією дослідників голодоморів в Україні спільно з Інститутом історії України НАН України, висвітлюють комплекс питань проблеми, аналіз політичних, соціальних, моральних та психоло-

гічних наслідків Голодомору-геноциду 1932-1933 рр. в Україні, скоєного й утаємниченого тоталітарною комуністичною державою СРСР.

Збірник містить близько 40 доповідей дослідників з України, Росії, США, Франції, що розкривають питання голоду-геноциду в різних регіонах України, історіографію проблеми, ряд спогадів-свідчень очевидців людомору.

Книга може стати у пригоді історикам, економістам, соціологам, психологам, демографам, викладачам і студентам ВНЗ, вчителям загальноосвітніх шкіл, старшокласникам, краєзнавцям, усім,

кто цікавиться історією українського народу.

* * *

Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. Київ, Політвидав України, 1990.

Збірник присвячений одній з найбільш драматичних і «закритих» сторінок історії українського народу — голодові 1932-1933 рр. Вперше обнародовані унікальні архівні матеріали, які відбивають справжні причини, хронологічний перебіг та наслідки трагедії.

У статтях вчених висвітлюються соціально-економічні та моральні аспекти здійснення в республіці сталінської політики колективізації та хлібозаготівель, яка стала безпосередньою причиною продовольчих труднощів, а потім страхотливого голоду.

Книга розрахована на всіх, хто цікавиться вітчизняною історією.

* * *

Кардаш П. Злочин. Мельбура. Австралія, Вид-во «Фортуна», 2003.

Книга «Злочин» має сумний зміст і засвідчує про нечуваній досі в світі геноцид

проти однієї нації — української. Ось з такими словами звертається автор книги до читачів: «Дорогий читачу! Крізь століття до тебе говорить сумна історія, вирине правда про страшні знущання, терор, денационалізацію, русифікацію, депортації, голодомори. Про найстрашніші війни і найжорстокіші окупації, про тотальне винищення політичного, інтелектуального і духовного провідників української нації. Наполегливе насаджування чужих мов і культур та нещадне нищення нації. Всі злочинці у світі карають. Фашистських злочинців цілий світ судив у Нюрнбергу, а Німеччина відшкодувала величезних збитків Ізраїльській державі. Україна знала набагато більше, ніж будь-який інший народ у світі. Хто буде відповідати за злочини геноциду українців? Може, прислухаймося до голосу Василя Симоненка: «Коли б усі одурені прозріли, Коли б усі убиті ожили, То небо, від прокльонів посіріле,

«Світличанин» із Сімферополя В. В. Гаврилюк з книгою П. Кардаша «Злочин»

Напевно, репнуло б від сорому й хули. Тремтять, убивці, думайте, лакузи, Життя не наліза на ваш копил. Ви чуєте? — На цвинтарі ілюзій Уже немає місця для моги. Уже народ — одна суцільна рана. Уже від крові хижіє земля. І кожного катюгу і тирана Уже чекає зсувана петля...» Підготувала Любов СОВИК

НА ВІЙНІ — ЯК НА ВІЙНІ...

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Втім, інвалідів-кримчан не так уже й мало: із загальної кількості населення в 1 млн. 962 тис. людей це понад 111 з половиною тисяч. Із них 65 645 — загального захворювання; 8 595 — інваліди по зору; 2 281 — по слуху; 5 085 — діти-інваліди; 15 318 — інваліди дитинства; 2 899 — інваліди праці; 11 741 — інваліди опорно-рухового апарату. Це — не враховуючи інвалідів-чорнобильців та інвалідів-афганців, які здатні про себе потурбуватися і з якими держава за власні гріхи розплачується відносно пристойно, та інвалідів війни, котрих лишилося досить мало, щоб скласти загрозу державному бюджету.

В категорію найнедоленіших, а отже, і таких, про кого не можна не дбати, Ганна Корніївна виділяє інвалідів загального захворювання, інвалідів дитинства та дітей-інвалідів. Вони мають мізерні пільги або ж не мають жодних, та жалюгідні пенсії. Тому не приведи, Господи, захворіти такій людині і потребувати операції. Моя співрозмовниця пригадує, як торік однієї з них збирали гроші на операцію усім світом. Хоча у 2010 році під тиском громадської організації «Берег» і було прийнято рішення про надання оперативних медичних послуг інвалідам державним коштом, та в бюджеті наступного року ця норма не була передбачена. І вже зовсім не доводиться говорити про доступність лікування для інвалідів на візку. Все починається з дороги до поліклініки. Лише в новітніх тролейбусах є можливість за допомогою водія туди потрапити. Але ж таких — одиниці, і лише на окремих маршрутах. Та, навіть добравшись до поліклініки, людини доведеться цим і обмежитися, бо, скажімо, в Сімферополі, в республіканському центрі, лише в одній із поліклінік є, хоч і дуже крутий, пандус, який теоретично дозволяє потрапити до фойє, але на першому поверсі лікарі здебільшого не приймають. Та дверцята у ліфт завузькі, аби в'їхати туди на візку і продовжити свої мандри лікарнею. А ми ж мусимо перебувати тут годинами та ще й бігати із кабінету за кабінет, особливо якщо проходимо обстеження.

Найскладніші стосунки з медициною у жінок-інвалідів, які «насмільються» ще й мати особисте життя. Гінеколог навіть за бажання не зможе їх повноцінно оглянути та здійснити за необхідності медичні маніпу-

ляції. Але й бажання такого, як правило, у нього не виникає і навіть більше — жінка нашоухується на приниження і образи. Тож якщо ти інвалід, — то знай своє місце.

Ганну Корніївну дуже обурює ця несправедливість, бо немає такого закону, який би дозволяв ще більше обмежувати можливості й так знедоленої людини. Разом із Фондом «Відродження» нею було підготовлено проєкт про доступність медицини для жінок-інвалідів у світлі передбачених Конвенцією їхніх прав. Веліся перемовини і з медичними колами. Головний акушер-гінеколог Криму Святослав Регушевський поставився до цих проблем із розумінням. У результаті було проведено для лікарів-гінекологів відповідний семінар, а усіх жінок-інвалідів поставлено на диспансерний облік.

Кинуті напризволяще і матері, які мають дитину-інваліда. Мені вже доводилося спілкуватися з такими людьми. Це справжні героїні, подвиг яких навряд чи колись знайде належну оцінку. Багато хто, як і Ганна Корніївна, вважає, що розчиняться в своїй дитині, позбавляючи себе будь-якого власного життя, немає необхідності. Втім, права таких жінок порушуються з самого народження дитини. Мати має одержати повну правдиву інформацію щодо здоров'я малюка, але вона сьогодні здебільшого не надається. Натомість медпрацівники умовляють жінку від дитини відмовитися і прирікають немовля на швидку смерть в казенному закладі. З іншого боку, мати, яка перебуває в шоковому стані, не завжди здатна діяти адекватно, в неї нерідко виникають думки про суїцид. Тому їй необхідна негайна допомога психолога, а в майбутньому, звісно ж, допомога держави, яка здебільшого від цього благополучно самоусувається. Втім, у Криму щороку народжується 280-300 дітей з тяжкими патологіями, і більшість матерів розпочинають нерівну боротьбу з природою за їхнє одужання. Вони полишають роботу, бо знайти няню для особливої дитини дуже непросто. У той же час у 80% випадків таку сім'ю полишає і батько-годувальник. Й мати фактично випадає із соціуму, побиваючись біля хворої дитини і не маючи змоги залишити її без нагляду. Ганна Корніївна вважає, що при належному ставленні до проблем жінки держава така мати могла б не приносити себе в жертву.

— Скажіть, будь ласка, а як би вчинили ви особисто, якби, не дай Боже, мали таку дитину? — запитала я у співрозмовниці, бо на якусь мить мені здалося, що, переймаючись правами матері, Ганна Корніївна забуває про малюка, для якого мамаина любов це єдина розрада на цьому світі.

— Дитину б я не покинула, — почула у відповідь і зрозуміла, що ця жінка теж би любила, рятувала, доглядала, не замислюючись про свої права, бо у неї велике серце і вона знає, що навіть той малюк, який ніколи не скаже слово «мама», має таку ж саму людську душу, може все розуміти, відчувати, навіть здатен до творчості. Але залишити з ним матір наодинці без будь-якої підтримки — несправедливо і жорстоко.

Особливим дітям, як і дорослим інвалідам, краще необхідні заходи з реабілітації. Це комплексна допомога: медична, психологічна, адаптаційна тощо. Для цього в Криму необхідно створити хоча б один центр, де б людина могла одразу одержати все те, чого позбавлена в повсякденні.

Дуже привабливою в цьому відношенні, на думку Ганни Корніївни, є Сакська фізіоте-

рапевтична лікарня, особливо для людей з порушеннями опорно-рухового апарату. На першому з'їзді людей з інвалідністю, що відбувся з 6 до 8 квітня 2011 року, серед інших рішень, які стали приводом для звернення до кримської влади усіх гілок, є і пункт щодо перепрофілювання згаданої лікарні на Кримський базовий реабілітаційний центр, що співпрацював би з кафедрою реабілітації ТНУ, медуніверситетом та іншими компетентними організаціями і мав би всі умови як для лікування, так і для відпочинку та розвитку інвалідів.

Цей з'їзд під назвою «Конвенція ООН про права інвалідів і кримські реалії» став справжньою подією в житті його учасників. Проходив він у Саках в санаторії ім. Пирогова, який на той час очолював Віталій Петрович Устюжанин, прихильний до інвалідного руху. Він забезпечив делегатів і житлом, і харчуванням.

Про Віталія Петровича Ганна Корніївна говорить із захопленням. Зокрема, про те, як за 10 років свого керівництва він підняв санаторій до європейського рівня, відчинивши двері цього профільного військового закладу і для цивільних людей, за рахунок чого одержав кошти не тільки на потреби санаторію, але й перераховував по 12 млн. гривень на рік у бюджет Криму. Та бути надто успішним теж небезпечно — і коли Віталій Петрович не погодився віддати своє творіння в чужі руки добровільно, його змусили це зробити з допомогою перевірок та арешту, хоча після того, як керівника таки зламали, суд і не знайшов у його діях складу злочину.

Не настало «покращення» і для громадських організацій. Їх просто припинили фінансувати. Втратила свої 30-35 тис. грн. на рік і громадська організація інвалідів «Берег». Намагаючись об'єктивно оцінити ситуацію, Ганна Корніївна підраховує всі «плюси» і «мінуси», притаманні для останнього періоду. Але, на жаль, мінуси переважають, хоча й ухвалені певні закони, які мали б полегшити інвалідам працевлаштування і здобуття освіти. Та насправді ж щодо першого, то тут значно більше, ніж на ці закони, сподівань на міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів, відкритий в Євпаторії попередньою владою. В ньому можна опанувати фахи оператора комп'ютерного набору та верстки, секретаря, радіомеханіка, живописця, художника з розпису по дереву та кераміці, столяра, тесляра, швачки та інші. І це — безкоштовно, за умов такого ж безкоштовного проживання і харчування, з додатковими оздоровчими процедурами. Деякі спеціальності відкривають реальні можливості для самозайнятості і незалежності від прискіпливого працевлаштування. Не знаходять бажаної уваги та підтримки ініціативи інвалідних організацій і у кримській владі. Вже тричі зверталася Ганна Хомутова з письмовими проханнями призначити їй зустріч до голови Ради міністрів Криму Анатолія Могильова. Але так її і не дочекалася. Та Ганна Корніївна не втрачає надії бути почутою. Їй не до гордошів і образ, бо за нею тисячі людей, які розраховують на її терпіння і наполегливість, а вірніше, — на той результат, який її стараннями може бути досягнутий. Однак якщо надії справляться, люди навряд чи щось знатимуть про ці труднощі, вони скажуть: це сталося за Януковича, за Азарова, за Могильова...

Втім, для Ганни Корніївни це і не важливо, адже вона не збирається ставати депутатом. І

на «голубому екрані» з'являється лише для того, щоб інваліди знали, куди можна звернутися зі своїми проблемами, а ще — аби довести до телеглядачів ту інформацію, яка може бути для них корисною, але чомусь замовчується. Яскравий приклад — це ще одне досягнення громадської організації «Берег», а точніше, — її керівниці, яка понад десять років переймається долею жінок, що зазнали мастектомії. Віднедавна такі жінки одержали право на інвалідність, але ті, до кого вони звертаються, чомусь нічого про це не знають. Можливо, за цим приховується просто економія бюджетних коштів?

Усвідомлюючи, як непросто і нелегко працюється тим, хто очолює організації інвалідів у регіонах, Ганна Корніївна забажала назвати найкращих із керівників.

Це, зокрема, Тамара Григорівна Бачуріна із Алушти, яка вже два роки воює з владою за кілька метрів пристосованого для потреб інвалідів пляжу. Вона, сама інвалід на візку, пройшла 22 суди. Водночас Тамара Григорівна вишукує спонсорів для облаштування цього пляжу. І сил та «здоров'я» у неї вистачає на все, зокрема, і на утримання та виховання двох прийомних дітей.

Згадала Ганна Хомутова і про Людмилу Шавінську та Ірину Жовнер із Євпаторії, Олега Голубева з Феодосії, Валентину Валієву з Ялти, Лідію Савінову із Джанкою, Аллу Бернадську, Олега Мисківа та Наталю Нікітину із Сімферополя, а також Василя Івахна і Жанну Клименко із Сімферопольського району. І все це — підрозділи Республіканського громадського об'єднання «Берег».

Сама Ганна Корніївна родом із Хмельниччини, за освітою — педагог. Закінчила училище, де одержала фах вчителя з німецької і російської мов, та інститут — вивчилася на вчителя української мови. Ставши кримчанкою, викладала тут рідну мову, яку й зараз використовує в побуті. Свою державу вона хоче бачити європейською, демократичною, де дотримуються прав кожної людини, у тому числі й інваліда. Вона — з того покоління, яке виховувалося та й виховувало інших на прикладі льотчика Маресьєва. Сьогодні цей приклад став долею багатьох інвалідів, котрим доводиться жити за умов, наближених до бойових. Та хочеться вірити, що не за горами той час, коли держава укладе перемир'я із власним народом, і хочеться-таки його дочекатися.

Тамара СОЛОВЕЙ

СПОВІДЬ КРИМСЬКОЇ СЕЛЯНКИ

Я, Ганна Йосипівна Гнатюк, 1938 року народження, так ніколи і не була щасливою, але такої гіркої долі, яку маю зараз, не очікувала від наших правителів. Отож судить самі. Я сповідаюся, як у церкві.

Народилася я в глухомані селі Білий Берег, що на Житомирщині, неподалік від Києва. Пам'ятаю, як батько йшов на війну. Він загинув у 1944 році в Угорщині. Мати втратила здоров'я на колгоспній роботі і померла, коли я була восьмирічною. Далі — дитячий будинок у Радомишлі. Спасибі радянській владі, не дала пропасти. Вчилася я добре, здобула середню освіту, працювала в Києві на взуттєвій фабриці, була комсомолкою. Прочитавши книгу «Як гартувалася сталь», поїхала на цілину, в Казахстан. Там вийшла заміж і народила двох синів. З 1965 року живу в Криму в с. Укромному Сімферопольського району. Бог дав ще двох донечок. Діти повиростали. Сини служили в Німеччині. Повернулись благопо-

лучно. Донечки вчилися, потім працювали, всі ми жили по-людськи.

Аж тут перебудова, і пішло, і поїхало... Старший син закінчив Керченське морехідне училище, ходив під екватор за рибою, та скоро і кораблів не стало, їх продали. Не потрібні. Чорноморський флот пропав, як булька на воді.

Я працювала в селі на сімферопольській овочево-баштанній дослідній станції. Ця станція виводила нові сорти баштанних рослин. Підсобне господарство гриміло, зернові давали до 50 центнерів урожаю з гектара. Тваринницька ферма мала до 500 дійних корів з нетелями та по 1000 голів рогатої худоби. Станція мала теплиці, весняні і зимові, комбінат, 280 гектарів саду, автогараж, тракторний парк і багато іншого. Перебудувались. Людей повиганяли з роботи, все продали. Цікаво, а де ж гроші? Десять років поля стоять неораними, несіяними. На станції працює... семеро людей: керівники та сторожі. Сільська мо-

лодь не має роботи, потягнулась до пляшків, до наркотиків. Я як дитина війни судилася за обіцяну надбавку до пенсії, але судові постанови так і лишилися невиконаними. Кажуть, немає грошей у державі. То навіщо дурити? Страхова компанія «Оранта», куди нас заманювали гарними обіцянками на роботі, так і не повернула нам тисячу гривень. А за Кучми це були ще гроші. Пограбував нас і банк СРСР. Довго, майже півроку не виплачували й зарплату. Як жити? Банк «Україна» захолював нас робити вклади, і теж агітували на роботі. Зібрали ми всією сім'єю невеликі гроші. Через кілька років повідомлень, що сімферопольська філія банку «Україна» провітає, я прийшла, аби щось зняти з рахунку, а там і самого банку вже немає — натомість Сімферопольський технікум залізничного транспорту. Ось так вкляли всі наші заощадження вдруге. Як тут не плакати? Та, може, хоч пенсія порадує, бо Микола Азаров обіцяв,

що вона зростатиме? Так вона у мене і виросла у листопаді рівно на 1 гривню. Але Азарова це не засмучує, він говорить, що ми живемо добре. А хто хоче жити ще краще, нехай береться за лопату і більше працює. Мені вже 75-й рік. Як я можу братися за лопату? З іншого боку, а як прожити? Пенсія 1136 гривень (з добавкою від Азарова), хоча маю 35 років робочого стажу. Вугілля подорожчало в 100 разів, за СРСР воно коштувало 17 карбованців за тону, зараз — 1700 грн. Мені на зиму потрібно 2,5 тонни, які обійдуться у 4250 грн., два балони газу — ще 500 грн., а з дровами це вже шість тисяч. Щоб зеконотити ці кошти, треба взагалі півроку не їсти або їсти, але замержнути зимку і померти. Хотіла провести газ, магістральна труба проходить через мій двір, але тільки «на лапу» без будь-якої квитанції запросили 12000 гривень, хоча тягнути трубу доведеться би всього на десять метрів. Як ви думаєте, чому? Та тому, що у газопроводу з'явилися приватні господарі. Дуже сподіваюся, що Верховна Рада України

нового скликання покладе край такому безладу.

Прикро, за що наші батьки видавали життя? Невже за те, що ми маємо сьогодні? Як за таких умов зберегти здоров'я? А лікуватися дуже дорого, та ще й ліки трапляються підірвані. Маю підірвані ліки зовнішнього застосування і такі ж самі, але справжні. Різницю не важко відчутися на собі: справжні печуть і зігрівають, а підробка — ні те, ні інше. Та в Комітеті з контролю за якістю медичних препаратів дійшли висновку, що ці ніякі ліки — справжні.

Згідно з Конституцією, всі громадяни України мають право на шматок землі, але мої внуки на свої заяви одержують відповіді з повідомленнями, що землі в Криму немає. Тож їхні діти (мої правнуки) підростають без всякої надії на те, що батьки побудують їм будинки. Ось така моя сповідь...

Ганна Йосипівна ГНАТЮК, пенсіонерка, ветеран праці, дитина війни

с. Укромне, Сімферопольський район

Давноочікуваний закон, про який так багато дискутували вітчизняні юристи, вже є. Після обговорення численних проектів нелегка та тривала (з 1996 року) робота завершена. 19 листопада 2012 року набув чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі — КПК). Прийняття цього закону є важливою ланкою деконструкції радянської системи вітчизняного судочинства і реформування таких його інститутів, як дізнання та слідство, обрання запобіжних заходів і безпосередньо судівництва, запровадження нових правових інститутів. Про невідповідність старого КПК Конституції незалежної України, європейським стандартам дотримання прав і свобод людини

Роман САВОНЮК,
доцент, кандидат юридичних наук,
заслужений юрист АР Крим

ЗАКОН, ЯКИЙ МАЄ ЗМІНИТИ УКРАЇНУ

при здійсненні досудового розслідування і судочинства неодноразово зазначали як міжнародні правники, так і вітчизняні провідні фахівці у галузі кримінально-процесуального права та судоустрою. Прийняття нового КПК було нагальною потребою та вимогою часу, оскільки саме кримінально-процесуальний і кримінальний закони надають представникам правоохоронних органів для боротьби зі злочинністю широкі права та можливість втручання в життя людини, обмежуючи її законні, зокрема й конституційні, права і свободи.

Отже, які особливості та нововведення містить новий КПК України? Структурно він дійсно є більш логічно повним та змістовнішим. Всього Кодекс містить одинадцять розділів (X — Прикінцеві та XI — Перехідні положення), 46 глав і 614 статей. Безпосередньо другий розділ визначає «Заходи забезпечення кримінального провадження», третій — «Досудове розслідування», четвертий і п'ятий — «Судове провадження», відповідно, у першій інстанції та з перегляду судових рішень. Шостий розділ регламентує «Особливі порядки кримінального провадження», восьмий — «Виконання судових рішень» і дев'ятий — «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження».

Що ж до новел чинного КПК, то серед основних необхідно зазначити такі:

1) усі правопорушення тепер поділено на кримінальні правопорушення (злочини), розслідування яких здійснюється у формі досудового слідства, та кримінальні проступки, які розслідуються у формі дізнання (ст. 215 КПК);

2) відсутня як така стадія порушення кримінальної справи. Досудове розслідування за новим КПК (ст. 214) має розпочинатися після подання заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, а точніше — з моменту внесення слідчим, прокурором (не пізніше 24 годин після подання заяви чи повідомлення) відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

3) законом (ст.ст. 480–482 КПК) визначено особливий порядок кримінального провадження стосовно народного депутата України, судді Конституційного Суду і професійного судді, а також присяжного і народного засідателя (при здійсненні ними правосуддя), кандидата у Президенти України, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, Голови Рахункової палати, його заступників, головного контролера та секретаря палати, депутата місцевої (тут і далі виділено мною — Р. С.) ради, адвоката, Генерального прокурора та його заступника. Ось тільки як бути з

Основним Законом — Конституцією України, де у ч. 1 ст. 24 визначено: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом». Особливий порядок провадження, а саме: письмове повідомлення про підозру, особливий порядок притягнення до відповідальності, затримання і обрання запобіжного заходу є певною мірою дискримінаційними стосовно всіх інших і не тільки громадян України. Крім того, ч. 9 ст. 31 КПК передбачено утворення особливого (за складом — Р. С.) суду для кримінального провадження стосовно тих службових осіб,

го, виправданого, як це передбачав попередній КПК, що є очевидним звуженням конституційних прав громадян України. І в цих інтересах це було зроблено — теж зрозуміло;

6) стаття 31 КПК передбачає, будемо надіятися, що буде створено і буде, у передбачених законом випадках, реально працювати суд присяжних (правда, у складі двох професійних суддів і трьох присяжних);

7) введено нове поняття «слідчий суддя» (п. 17 ст. 3 КПК), до повноважень якого віднесено здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів особи у кримінальному провадженні, а також можлива участь в судовому засіданні су-

дого розпорядника (ст. 74 КПК);

8) у перебігу досудового розслідування тепер можуть здійснюватися (провадитися) як слідчі (розшукові) дії (глава 20 КПК), так і негласні слідчі (розшукові) дії (глава 21 КПК) з дозволу слідчого судді (ст. 248 та ін. ст. КПК). Думаю, більшість фахівців зі мною погодяться, що це чи не найбільш нелогічна новела нового КПК. І полягає ця нелогічність у тому, що підстави для проведення негласних, таємних (розшукових) дій, зрозуміло без розкриття їхніх форм і методів, визначено в абсолютно відкритому законі — КПК, який визначає порядок провадження (розслідування) у кримінальних справах. При проведенні негласних слідчих (розшукових) дій не можливо виключити порушення та зловживання, особливо коли такі дії будуть здійснюватися розшуково-превентивно. Ось чому важливо, щоб відомчий контроль, прокурорський і судовий нагляд були ефективними, а негласні дії здійснювалися лише на підставах і відповідно до закону і тільки стосовно осіб, які вчинили злочини;

9) процесуальне керівництво досудовим розслідуванням буде здійснювати прокурор (ч. 2 ст. 36 КПК). Чи матиме при цьому слідчий процесуальну самостійність, а тим більше — процесуальну незалежність, прогнозувати складно, скоріше — ні;

10) серед показань, як джерел доказів у справі, буде можливим використання показання з чужих слів (ст. 97 КПК). При цьому суду (читай, судді) надано право у виняткових випадках (?) визнати такі показання допустимим доказом у справі незалежно від можливості безпосередньо допитати особу, на показання якої посилаються у цій справі. Чи можливі при цьому помилки або ж зловживання? Зміст наведеної норми, на жаль, не дає підстав для їх виключення;

11) досудове розслідування справи згідно зі ст. 219 КПК має бути закінчено: а) у справах про кримінальні проступки — протягом одного місяця з дня повідомлення особи про підозру його вчинення; б) у справах про злочини — протягом двох місяців з дня повідомлення особи про підозру його вчинення. Строк досудового розслідування може бути продовжений, але не більше, ніж до двох місяців у справах про кримінальні проступки, до

шести місяців — у справах про злочини невеликої або середньої тяжкості та до дванадцяти місяців — у справах про особливо тяжкі злочини;

12) серед запобіжних заходів (глава 18 КПК) відсутній такий захід, як порука громадської організації або трудового колективу, а замість підписки про невиїзд введено особисте зобов'язання (ст. 179 КПК). Крім того, передбачено такий «новий-старий» захід, як домашній арешт (ст. 181 КПК). При цьому працівники органів внутрішніх справ мають право застосовувати щодо особи підозрюваного чи обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, електронні засоби контролю (ч. 5 ст. 181 КПК). Справа, можливо, й гуманна, але знову ж таки — за рахунок платників податків, зокрема, й тих людей, проти кого вчинено злочини;

13) однією з форм закінчення досудового розслідування тепер є обвинувальний акт (ст.ст. 283, 291 КПК), який має складати слідчий та затверджувати прокурор, а також можливість спрощеного провадження в суді першої інстанції щодо кримінальних проступків (ст.ст. 381–382 КПК);

14) важливо, що вперше у вітчизняному кримінальному провадженні визначено: «Шкода, яка завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України». Правда, лише у випадках і в порядку, передбачених законом (ч. 3 ст. 127 КПК);

15) вперше у вітчизняному кримінальному провадженні офіційно запроваджено інститут медіації, тобто можливість укладення угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним, обвинуваченим (ст. 468 КПК);

16) також вперше у вітчизняному кримінальному провадженні відповідно до ст. 468 КПК стає можливою угода між прокурором і підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості (правда, не вказано ким?). Такий собі американський варіант «угоди про визнання» (російськи — «сделка о признании») вини у вчиненні злочину. Чи буде така угода сприяти встановленню істини у кримінальній справі, захисту людини, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, буде залежати насамперед від прокурора, його фаховості та порядності.

Дехто з нардепів, захищаючи новий КПК, вже пророкує, що він «розвантажить слідчі ізолятори». Вважаю, що це — безвідповідальні заяви і спроба підмінити

поняття. Адже питання зовсім не в тому, яка кількість людей має перебувати в СІЗО? І до, і після прийняття нового КПК у СІЗО повинні перебувати всі ті, стосовно яких є для цього законні підстави. А яка їхня кількість — питання другорядне. Від того, що в СІЗО дійсно буде менше «реальних злочинців», пересічній людині не стане легше, а скоріше — навпаки. Влітку 1953 року в тодішньому СРСР з політичних мотивів на волю огульно було відпущено тисячі злочинців. Що з того вийшло і чим закінчилося, знають лише ті, хто жив у ті часи, та деякі історики. Бандит, убивця, гвалтівник, грабіжник, крадій-рецидивіст повинні утримуватися в СІЗО. Правова держава — це не тільки демократія і свобода слова. Це також і персональна відповідальність кожного за свої діяння і реальний правопорядок для всіх. Завдання для нового складу Верховної Ради уряду — створити в країні такі умови, щоб якнайменше громадян держави вчинили злочини, а не лише «штампувати» закони та постанови. Звичайно, це лише моє суб'єктивне, оціночне судження. І все ж певні підстави для цього є.

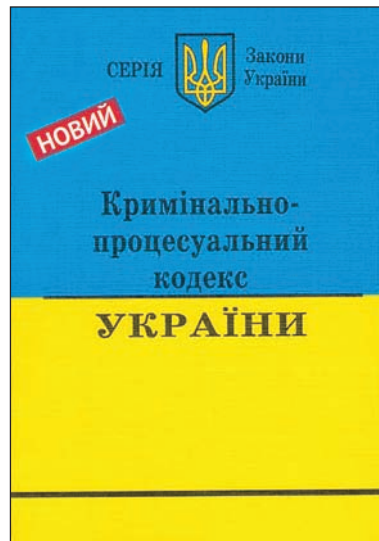
У законотворчій діяльності та науці лексології існує правило: кожен законопроект має перевірятися на колізійність з чинними законами та на можливу його шкідливість. Чи вільний новий КПК від певних вад і чи потребує він змін та удосконалення? Відповідь на ці запитання — «ні» й «так». Що й підтверджується фактом внесення до нового закону, ще до набуття ним чинності (!), а саме 15 серпня 2012 року змін, а точніше — нової редакції ч. 4 ст. 189 КПК, яка була «народжена» саме Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Не переконаний, що економічно виважено та раціонально було обрховано матеріальну складову, яка необхідна для впровадження нового КПК. Одних нарад і семінарів для правоохоронців та суддів, що були присвячені в основному тлумаченню статей нового закону, явно недостатньо для його успішного впровадження. Думаю, найближчим часом ми в цьому переконаємося.

Безумовно, новий КПК ускладнить життя, а можливо, й буде коштувати навіть посади деяким правоохоронцям, які будуть здійснювати досудове розслідування, — слідчим, дізнавачам та їхнім керівникам. Адже потрібно не тільки оволодіти новим законом, а й змінити певною мірою психологію оперативно-розшукової та слідчої діяльності. Разом з тим, надійне та реальне забезпечення в державі конституційних прав і свобод людини — того вартє. Як людина, що 32 роки віддала правоохоронній системі, зокрема й слідчій діяльності, переконаний, без цього справжньої довіри людей до правоохоронних органів і судової системи не здобути, а тим більше — не розв'язати завдання кримінального провадження, які визначено у статті 2 нового КПК.

P. S. Загальновідомо, що будь-яка справа робиться людиною. Як свідчить вітчизняна слідча та судова практика, суворість наших кримінальних законів інколи нівелюється вибірковістю їх застосування, а застосування кримінально-процесуальних норм — можливістю різного їх тлумачення. Чи дійсно новий КПК є прогресивним, чи змінить він правосвідомість людей та праводносини у сфері кримінального провадження, а з нею і нашу країну, — покаже лише час і слідча та судова практика, яка є єдиним критерієм істини у вітчизняному судочинстві.

М. Сімферополь

ПРЕЗИДЕНТ ПРИВІТАВ МИТРОПОЛИТА ВОЛОДИМИРА

Президент України Віктор Янукович особисто зустрівся з Митрополитом Київським і всієї України Володимиром, щоб привітати його з днем народження, повідомили у прес-службі Глави держави. Зустріч відбулася в резиденції Митрополита, що розташована на території Свято-Пантелеймонівського монастиря у Феофанії.

«Ваше Блаженство! Щиро сердечно вітаю Вас, Ваше Блаженство, з нагоди дня Вашого народження. Українська Православна Церква, завдячуючи волі Творця, має у Вашій особі Пастиря, який всі свої сили і талант присвячує служінню Господу і нашому народу. У свідомості кожного, хто мав щастя спілкуватися з Вами, назавжди викарбувалася світле почуття від Вашої освіченості, мудрості та людяності. Зичу Вам здоров'я, духовної радості та Божої благодаті на довгі роки.»

«1937 РІК: ГОЛГОФА ЦЕРКВИ»

Напередодні Дня пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій в Україні в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику відкрилася виставка «1937 рік: Голгофа Церкви. До 75-річчя Великого терору».

Організатори виставки — Синадальний відділ «Церква і культура», Музей «Православна Україна» Української православної церкви та Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник.

Як інформує портал «Православ'я в Україні», ядром експозиції стало зібрання церковних арте-

фактів із колекцій Блаженнішого Митрополита Володимира.

Зокрема, пам'ятна виставка створена на основі архівних матеріалів, особистих справ представників репресованого духовенства Києво-Печерської Лаври, унікальних фотографій вітчизняних новомучеників: київського митрополита Костянтина (Дякова), одеського митрополита Анатолія (Грисюка), харківського архієпископа Олександра (Петровського), полтавського архієпископа Феодана (Бистрова), Онуфрія (Галюка), священноповідника Олексія Глаголева та ін.

Відвідувачі мають нагоду ознайомитися також з іншими експонатами із фондів Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника і Музею «Православна Україна» УПЦ. Нагадаємо, що голова відділу «Церква і культура» ігумена Серафима (Шевчик) кілька років тому, з благословення Блаженнішого Митрополита Володимира, підготувала книгу «Піст від диявола», присвячену Голодомору.

Праця над книжкою тривала більше двох років. За цей час матінка Серафима уважно вивчила безліч архівних документів, спогадів людей, які надходили до Одеси з усіх епархій України.

З глибокою повагою, Віктор Янукович — йдеться у привітанні.

Довідка УНН: його блаженство кир Володимир (у миру Віктор Маркіянович Сабодан; 23 листопада 1935) — архієрей Української православної церкви (Московського патріархату) з 1966 року, з 1992 року її предстоятель, Митрополит Київський і всієї України. Голова і постійний член Священного Синоду Української православної церкви. Постійний член Священного Синоду Російської православної церкви. Член Президії Міжсоборної присутності РПЦ. Герой України (2011).

Один із найвпливовіших архієреїв Російської православної церкви. З 1987 до 1996 року був керівником справами Московської патріархії. У 1990 році посів друге місце на виборах патріарха Московського, поступившись Алексію II; після його смерті, у 2009 році, мав великі шанси бути обраним патріархом, однак відмовився, заявивши, що хоче постати перед Богом 121-м Митрополитом Київським, а не 16-м патріархом Московським.

ЦЕРКВА ЗАКЛИКАЄ НЕ ЗВЕРТАТИ УВАГУ НА ПРОРОЦТВА ПРО «КІНЕЦЬ СВІТУ»

Патріарх Київський і всієї Русі-України Філарет закликає не довіряти фальшивим пророцтвам про кінець світу 21 грудня 2012, тому що кінець світу «обов'язково буде, але під час другого пришествя Христового і Страшного Суду». Про це «Коментарям» повідомили в УПЦ КП.

«Тоді всі померлі воскреснуть, а живі — перемиються, і всі люди постануть перед Богом, щоб дати відповідь за своє життя. Праведники увійдуть в блаженну вічність з Богом, грішники підуть на вічні муки. Земля і все, що на ній, згорить, і буде нове небо і нова земля», — сказав Патріарх Філарет.

На його думку, кінець світу не буде наслідком природних причин, у тому числі будь-яких астрономічних явищ. Наближення кінця світу буде супроводжуватися збільшенням кількості стихійних лих, знаннями з неба, голодом, війнами та іншими лихами.

«Причиною кінця світу буде моральне падіння людей, а не так званий парад планет або «закінчення календаря майя». Це моральне падіння призведе до того, що людство впаде в гірші гріхи і беззаконня. І підсумком цього падіння стане прихід Антихриста — людини, яка за допомогою диявола отримає владу над світом, і якій будуть поклонятися, як Богу. Його правління триватиме три з половиною роки, після чого і відбудеться друге пришествя Господа нашого Ісуса Христа. Він покладе край антихристові владі і владі гріха взагалі», — сказав Патріарх. Він зазначив, що не мають жодного сенсу ні поради, ні спроби «пережити кінець світу».

«Тому що кінець прийде до всіх і всього, і всі люди предстануть перед Судом Божим, — вважає Патріарх УПЦ КП. — Будь-які спроби попередньо оголосити дату кінця світу, назвати його рік, місяць і день є свідомо неправдивими. Це брехливі пророцтва, від яких люди вже не раз хвилювались. Тому і зараз, коли в ЗМІ і в розмовах серед людей говорять про якусь конкретну дату кінця світу, Церква може сказати лише одне — не вірте і не дивуйтеся! Тому що всі ці розмови — брехня і походять від лукавого».

Українська православна церква Московського патріархату закликає не довіряти фальшивим пророцтвам про кінець світу 21 грудня 2012. Тому що у Біблії сказано, що цієї дати ніхто не знає, а кінець світу настане під час другого пришествя Христового. Про це кореспонденту Gazeta.ua розповів священник Української православної церкви архимандрит Лонгин.

«Всі ці дати провокують псевдопророки — це ніщо інше, як спекуляція на релігійних почуттях, це духовна безграмотність, дехто собі таким чином заробляє певний духовний авторитет. Тому церква категорично негативно ставиться до заяв такого роду», — сказав священник.

«З православної точки зору кінець світу — це не зникнення всього. Це якісна зміна життя усього людства. Тобто ми чекаємо на друге пришествя Ісуса Христа. Очікуємо часу, коли зло покине цю планету і, як говориться у Святому Письмі, буде нова земля. Перед кінцем світу на землі пануватиме Антихрист та будуть катаклізми у природі і суспільстві. Ми знаємо, що зло повинно буде досягти апогею і кульмінацією цього стане прихід Ісуса Христа. Коли саме прийде Ісус Христос? Сам Ісус Христос сказав, що цієї дати, цього дня і цього часу ніхто не знає», — каже архимандрит Лонгин.

ІРПІНЬ, ХРИСТІЯНСТВО І УКРАЇНСЬКА МОВА

Оскільки у нас в Ірпені є кілька давніх передплатників, то я при нагоді завжди навішую у це затишне курортне місто. Знайомлюся з різними сторонами життя Ірпеня. Якось друзі запросили мене відвідати зібрання протестантської громади. Звернув увагу на відносно великий відсоток українських пісень, які виконувалися під час богослужіння. Це зацікавило, і я пригадав реакцію однієї кримчанки на мою давню (і досить прихильну) статтю про баптистів. Вірна УПЦ МП закликала мене не писати про «сектантів» позитивно. Мовляв, це деструктивна сила, яка до того ж нищить слов'янську душу та сприяє денационалізації росіян і українців. Тоді категоричність молодої людини здивувала. Де ж вона встигла набратися такої нетерпимості? Чи не в стінах своєї, не надто прихильної до українства, церкви? Допускаючи, що подібні погляди можуть бути у певної частини кримчан, я вирішив детальніше розібратися в цьому питанні. Добре, що в ірпінській громаді все дуже демократично. Жодної підозрливості, зверхності і нетерпимості... Через кілька хвилин після закінчення богослужіння я вже розмовляв із Станіславом Грунтковським. Нехай наша розмова з молодим, симпатичним пастором Ірпінської біблійної церкви стане своєрідним релігійним «лікнепом» для тих, хто мало знає про особливості протестантизму.

— Церкві нашої 15 років, — неквапно розпочинає пан Станіслав. — І заснована вона Костянтином Гончаровим. Від самого початку церква керується гаслом: «Сучасна церква — для сучасних людей». Ми бачимо проблему в тому, що молоді люди, коли думають про церкву, то у них виникає асоціація, що це тільки Різдво і Пасха, старенькі дідуся і бабусі... Нічого не зрозуміло, скучно... А ще церква для тих, кому дуже складно, важко, кому «припекло» — тоді вже можна звертатися до Бога. Я не можу цього сказати про Тернопільщину, Львівщину, Закарпаття — там молодь є релігійнішою, ніж у Центральній Україні та Східній. Тому від початку церква організовувалася з «прищипом» на молодих людей. І ми розуміли, що це для нас означає — вийти за певні рамки традиційного розуміння того, як має виглядати церква. Музика для богослужіння дуже відрізнялася від музичних творів у наших традиційних євангельських, баптистських церквах. Ми використовували сучасні інструменти, в тому числі і ударні. Розуміли, що музикою пронизане все наше життя... Але окрім музики молодь так чи інакше думає про якість дозвілля, зокрема про спорт. Юнаки і підлітки шукають можливість десь поганяти у футбол... А це спорт № 1 в Україні. З часом у церкві з'явилося кілька молодих людей, достатньо енергійних, амбіційних (у кращому розумінні цього слова), з певними здібностями, які почали докласти зусиль у напрямку... спортивного служіння.

— Спортивне служіння? Це цікаво... — Спочатку на аматорському рівні поставили один тенісний стіл, потім придбали ще один... Нам пощастило з територією, на якій розміщена церква, і ось ці занедбані колишні майданчики (баскетбольний, волейбольний) відносно легко було повернути до життя. Почали запрошувати дітей і підлітків, причому не було жодних обмежень стосовно віри чи конфесії; лише було дві вимоги — уникати нецензурних висловів і не палити на території. Так почала збуватися мрія Дмитра Нечитайла, — це молода людина, яка роз-

виває Інтернет-бізнес, у нього є свої сайти. Відповідно має трохи більше часу для себе, бо сайти вже працюють на нього. Він дуже горнеться до молодих людей, особливо підлітків, тому почав розвивати підліткове служіння (у нас є підлітковий клуб «Пазл»), дуже цікаве підліткове спілкування, співи, ігри, конкурси, обов'язковий біблійний урок — вивчення якоїсь теми в світлі Біблії. Ну і дозвілля. Тому окрім тенісу, баскетболу, волейболу почали мріяти про футбольний майданчик. Почали збирати кошти. Ідея була проста. Тоді до збору коштів долучився один молодий служитель Андрій Канайкін. Ми вивисили малюнок футбольного поля і почали оголошувати, що один квадратний метр поля коштує, якщо не помиляюся, 25 доларів. Це було раніше, тепер це значно дорожче — тільки покриття коштує 25 евро... А весь проект коштував близько 90 тисяч доларів. У нас триста членів церкви, ми три роки акумулювали кошти — робили цільові збори. Я сам маю дітей-підлітків, тому як батько захищений в тому, щоб мої діти проводили дозвілля в впорядкованій території, щоб я був спокійний за них. Для мене важливо, щоб християнські цінності підтримувалися навіть у спорті... Частина спонсорських коштів ми знайшли за кордоном, але без перебільшення 80% суми було зібрано саме в Україні. І найбільшу суму пожертвував Дмитро Нечитайло, який пішов на те, щоб кілька своїх прибуткових сайтів продати. А це — не одна тисяча доларів...

— Я чув, що іслам взагалі забороняє азартні ігри. Християнство прямо не забороняє, але й не схвалює. А футбол — такі азартна гра... — Чи азартна гра? Без сумніву. Але що ми маємо на увазі під словом азарт? Ми поклонікані будь-яку справу робити з азартом. У тому розумінні, щоб робити її ревно, з пристрастю, «з вогником»... Будь-яка справа має робитися «з вогником!» Але це не означає, що хтось не може робити її ще краще, ніж я. Якщо у когось виходить краще, це не повинно викликати у мене заздрості. Радше — радість за чужий успіх! Те саме у грі.

Безумовно, якщо якась команда грає краще, у християн, у зрілих людей поразка має викликати смирення, а з іншого боку — бажання працювати над собою. Про образу навіть не йдеться. Я схильний говорити про азартні ігри там, де присутні гроші. Там, де азарт спонукає людей робити ставки, ризикувати тощо... Спорт пронизаний суперничеством, це безумовно... З іншого боку, Писання не забороняє спортивні змагання. Хоч апостол Павло і говорить, що фізичні вправи мало корисні (порівняно із вправами благочестя), але все одно... вони корисні. До речі, проповідуючи, доносячи певні ідеї, сам апостол Павло проводив певні аналогії зі спортом. Він казав, що служителям, християни повинні так само викладатися, виявляти самодисципліну, цілеспрямованість в служінні так, як це роблять спортсмени. Обмежувати себе в їжі, у відпочинку, в дозвіллі — заради перемоги. Ми дивимося на спорт як на унікальний можливість вести здоровий спосіб життя та будувати нормальні взаємовідносини з молоддю.

— Ірпінь — місто переважно російськомовне. А я помітив, що ваша громада дотримується гармонійної двомовності. Є певні «мовні» настанови чи все виходить спонтанно?

— У нас в цьому питанні повна демократія. В тому розумінні, що із семи служителів, які є членами пастирської ради, українською мовою проповідують лише двоє. Старший пастор — Романюк Микола, який родом з Львівщини, і я родом з Рівненщини, з Острога. Інші пастори з тих регіонів, де домінувала російська мова. Тому їм легше проповідувати російською.

— І все ж мені здалося, що української у вас набагато більше, ніж в Ірпені в цілому...

— Думаю, що так. Українська використовується не лише в проповідуванні, але й у співах. Незважаючи на те, що знаємо багато чудових духовних російськомовних пісень, які нам дуже подобаються, все ж намагаємося, щоб на богослужіннях виконувалося якнайбільше українських піснених творів. Для виховання молоді і підлітків це важливо...

Сергій ЛАЩЕНКО
На фото — Станіслав Грунтковський

«ВЧИМОСЯ НЕ ЗАРАДИ ШКОЛИ, А ДЛЯ ЖИТТЯ» (Сенека)

Мета кожного вчителя — не тільки володіти мистецтвом викладання, знати свій предмет, а й уміти впливати на учнів: використовувати ті прийоми, які полегшують розуміння, прискорюють запам'ятовування, роблять навчання легким і ефективним. На мою думку, орфографічне читання є саме таким засобом, що полегшує запам'ятовування і робить дитину грамотною.

Орфографія [гр. правопис, orthos — правильний і grapho — пишу] — загальноприйнята система правил написання слів певної мови. Для вивчення орфографії за шкільною програмою в старших класах відводиться не так багато часу. На превеликий жаль, під час написання діти все одно роблять безліч помилок. Як же навчити учнів грамотного письма? Тривалий час працюю над цією проблемою: складання різноманітних словникових диктантів, ведення орфографічного словника (виписування та заучування слів), але результат був не найкращим. Знайшла нова ідея: складання до певної теми словникової роботи — підбір слів на кожне правило (у тому числі і винятків). Оформлювала у вигляді карток і роздавала кожному учню.

Приблизна картка словникової роботи:

кістлявий, щасливий, агентство, проїзний, баластний, хворостняк, форпостний, зап'яний, контрастний, брязнути, туристський, колюстий.

Діти, затуливши вуха, читали вголос слова, називали орфограми, повторювали правила. Цю ж картку читали на початку другого уроку (за цією ж методикою), а в кінці уроку писали словниковий диктант. Результат був кращим, але на цю орфографічну роботу відводилося багато часу. Поставило інше питання: як скоротити час на проведення цієї роботи?

І вихід знайшовся. Під час проходження курсів підвищення кваліфікації у Кримському республіканському інституті післядипломної педагогічної освіти я ознайомилася з посібником Фролової Т. А., Давиденко Г. О. «Український правопис за 12 занять. Інтенсивний курс». Мене зацікавив розділ «Орфографічне читання», де автори наводять ряд методичних рекомендацій:

1. Слово вимовляється згідно з написанням, чітко вимовляється кожна літера.
2. Не допускайте при орфографічному читанні поділу слова на склади (крім подвоєння).
3. Прийменники, сполучники, частки вимовляйте як окремі слова.
4. Проводьте орфографічне читання певної вправи не тільки в день вивчення відповідної теми, але й звертайтеся до нього на 2, 6, 30 день повторно після введення матеріалу.

Далі подаються 22 вправи для орфографічного читання. Ознайомившись із посібником, запровадивши на уроках методичку орфографічного читання, додала своє: діти, затуливши вуха, читали вголос слова, називали орфограми, повторювали правила, а далі — за рекомендаціями.

Пройшов час і результати покращилися: учні менше допускали помилок, краще орієнтувалися в орфографії. Пригадалися слова Сенеки: «Вчимося не заради школи, а для життя».

Можливо, досвід зацікавить читачів, додадуться нові ідеї і наші учні швидко і якісно оволодіють українським правописом.

Руслана Степанівна ТОРУБАРА, старший учитель української мови та літератури загальноосвітньої школи I-III ступенів села Добрушине Сакського району АР Крим

«БЕРУ ДО СЕРЦЯ ЗЕМЛЮ ВСЮ...»

14 листопада 2012 року відзначили 100-річчя від дня народження видатного українського поета Андрія Самійловича Малишка. Художній світ, створений поетом, — це великий і щедрий дар рідній Україні, своєму народові.

Відмінна риса Малишківської поезії — народність. Такі епохальні теми, як війна і мир, людина і народ, мистецтво і дійсність набули у творчості поета особливого звучання. А. С. Малишко — автор слів понад 100 пісень, які зворушують серця кількох поколінь українців: «Пісня про рушник», «Вчителька», «Стежина», «Знову цвітуть каштани» — багато пісень Малишка стали воїстину народними.

Співробітники бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка ЦБС для дорослих м. Сімферополя підготували літературно-поетичну композицію «Беру до серця землю всю...», присвячену життю і творчості Андрія Малиш-

ка, яку провели в Українській школі-гімназії. Захід супроводжувався піснями на вірші А. Малишка. Завідувач бібліотеки гімназії О. А. Кузьміна презентувала фільм про творчу спадщину поета і слайд-шоу про життєвий шлях А. Малишка. Учні гімназії читали патріотичні та ліричні вірші поета. В читальному залі була представлена спільна виставка «Солов'їне серце України».

На завершення прозвучало повідомлення про презентацію оригінального двомовного видання «Моя стежина», де найвідоміші вірші Андрія Самійловича Малишка перекладені французькою мовою. Презентація відбулась в Культурно-інформаційному центрі при Посольстві України у Франції (Париж).

Н. В. КАРЖАВІНА, завідувач бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка

ЧОМУ ТАК ГОВОРИМО

ОБЛАМАТИ РОГИ, ПІДРІЗАТИ КРИЛА...

В основі багатьох сучасних українських фразеологізмів лежать образи, виникнення яких зумовлене тваринним світом. До таких належать, наприклад, вислови: обламати (обламувати) роги, притерти роги, піднести роги, показати роги, підрізати (підтяти), підбити крила (крильця), притяти крила тощо. Обламати (обламувати) роги означає «змусувати когось коритися»; «приборкувати когось». Вживають цей вислів переважно в тих випадках, коли хочуть попередити самопевних, зарозумілих з погляду мовців людей, що й на них знай-

деться управа. Своєю виникненням усі наведені фразеологізми пов'язані із практикою обламувати або підризувати роги агресивним, неспокійним коровам.

Фразеологізм «піднести роги» вживається із значенням «заякати», «протиставити себе середовищу, з якого вийшов». «Вона як вийшла заміж за пана, то так піднесла роги, що й не підступай» (з нар. творч.). Вислів «показати роги» означає «поставитися до когось гостро, несподівано проявити характер». Вживається він переважно для характеристики поведінки людини, яка, поки не займала якогось помітного становища, вдала із себе покірну.

Вислів «підрізати (підтяти), підбити крила (крильця)» має значення «обмежити поле чийсь діяльності», «підірвати чийсь міць».

Виник унаслідок контамінації двох фразеологізмів: підрізати (підтяти) крила (крильця) і підбити крила (крильця). Перший з них щодо контамінації мав значення «обмежити поле чийсь діяльності», пов'язаний із практикою голубарів, які часто новопридбаному голубам підризують чи підгинають крила, щоб таким чином позбавити їх можливості повернутися до попереднього власника. Другий, що має значення «підірвати міць, знесилити когось», своїм виникненням теж завдячує птаству. Адаже птах з підбитим крилом у марних спробах злетіти швидко знесилюється. Походження вислову «притяти крила» пов'язане з тим, що півнями, які не держалися обійстя, притинали (тобто прив'язували) крила.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ, учитель с. Пруди, Лотанський район, АРК

ШАНОВНІ ЗЕМЛЯКИ! УКРАЇНЦІ! ЗВІЛЬНИМО УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО, ГАЗЕТУ, КНИГУ, КУЛЬТУРУ, ДУХОВНІСТЬ З-ПІД ОБЛОГИ ВЛАСНОЇ БАЙДУЖОСТІ Й ЧУХРАЇНСТВА! КУПУЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ, ПРОПАГУЙТЕ, ПІДТРИМУЙТЕ РІДНЕ, УКРАЇНСЬКЕ!

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ» — 90269. Вартість передплати: 1 місяць — 9,27 грн.; 3 місяці — 27,21 грн.; 6 місяців — 52,77 грн.; на рік — 104,34 грн. Передплатити «Кримську світлицю» не лише для себе — зробить подарунок своїй школі, бібліотеці, рідним, знайомим: чим більше в українського друкованого Слова буде шанувальників, тим надійнішим буде його майбутнє! Адреса редакції: 95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, к. 14. Тел.: (0652) 51-13-24, (050) 957-84-40; ел. пошта: kr_svit@meta.ua; Інтернет-сторінка: http://svitlytsia.crimea.ua

ЩОБ ОТРИМУВАТИ ГАЗЕТУ З СІЧНЯ, ВСТИГНІТЬ ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ ДО 10 ГРУДНЯ!

ф. П-1

Державний комітет зв'язку та інформатизації України

АБОНЕМЕНТ

На газету **90269**
журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)		Кількість комплектів									
на 200 ___ рік по місяцях											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди _____
(поштовий індекс) (адреса)

Кому _____
(прізвище, ініціали)

ДОСТАВНА КАРТКА-ДУРУЧЕННЯ

На газету **90269**
журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)		Кількість комплектів									
Вартість передплати	_____ грн.	коп.	_____								
Вартість переадресування	_____ грн.	коп.	_____								
на 200 ___ рік по місяцях											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс _____ місто село _____
код вулиці _____ область _____
буд. корп. кв. _____ район _____
вулиця _____
прізвище, ініціали _____

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ГРУДЕНЬ

1

Всесвітній день боротьби зі СНІДом.
1991 р. — відбувся всенародний референдум в Україні. Понад 90% громадян висловились за незалежність України.

1991 р. — Леоніда Кравчука обрано першим Президентом незалежної України.

1618 р. — підписання Деулінського перемир'я після переможного українсько-польського походу на Москву, за яким Чернігово-Сіверщину було приєднано до основних українських земель у складі Речі Посполитої.

1944 р. — наказ Наркомату внутрішніх справ СРСР про створення в його складі Головного управління з боротьби з бандитизмом, одним із завдань якого була боротьба з «націоналістичним підпіллям» у Західній Україні та Прибалтиці.

Народилися:
1902 р. — Олександра Соколовська, легендарний отаман Маруся.
1909 р. — Анатолій Кос-Анатольський, композитор, народний артист України (1969), депутат Верховної Ради УРСР, лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1980).

1913 р. — Платон Воронько, поет, письменник, публіцист, драматург.
1918 р. — Георгій Майборода, український композитор, автор опер, пісень, музики до кінофільмів. Брат композитора Платона Майбороди.

2

Народилися:
1840 р. — Михайло Старицький, український письменник, поет, драматург, прозаїк, театральний і культурний діяч.
1951 р. — Степан Галябарда, поет, заслужений діяч мистецтв України.

3

1932 р. — постановою Ради Народних Комісарів УРСР заборонено торгівлю м'ясом і худобою в областях України, які ухилилися від виконання плану заготівлі м'яса. Постанова стала однією з причин Голодомору.

Народився:
1722 р. — Григорій Сковорода, просвітитель, гуманіст, філософ, поет і музикант. Переслідуваний світськими та духовними властями, з 1770-х років вів життя мандрівного філософа.

Помер:
1848 р. — Євген Гребінка, письменник, педагог, видавець.

4

1638 р. — після поразки козацького повстання Якова Острянина і Дмитра Гуни козацька рада ухвалила в урочищі Маслів Став «Ординації Війська Запорозького реєстрового».

1939 р. — Президія Верховної Ради СРСР ухвалила указ про розмежування областей між УРСР і БРСР, за яким Україна втратила Берестейщину.

Щеї осені в Криму у Бахчисарай відбулися зйомки історичного художнього фільму «Хайтарма» виробництва телеканалу АТР за назвою найголовнішого кримськотатарського парного танцю чоловіка і жінки, в якому і музична, і хореографічна частини мають свої повтори, це своєрідний ідентифікатор народу. Сюжет картини повертає глядача в далекий і трагічний травневий день 1944 року, коли були депортовані з півострова кримські татари. Головний персонаж — двічі Герой Радянського Союзу, легендарний кримськотатарський льотчик-винищувач Амет-Хан Султан, уродженець Алупки, який у цей день перебував у Криму і був свідком тих подій.

Ахтем Сейтаблаєв

Автори прагнули кризу призму долі героя показати трагедію кримськотатарського народу — депортацію. Над фільмом працювала команда фахівців-професіоналів, переважно з Києва, українські та російські актори — Олександр Горбунов, Юрій Цурило, Валерій Шитовалов, Андрій Самінін, Олександр Третьяков, Дмитро Суржиков та інші. Режисер картини і виконавець головної ролі — відомий український і кримськотатарський актор і сценарист Ахтем Сейтаблаєв.

Раніше Ахтем Сейтаблаєв, будучи актором Кримськотатарського академічного музично-драматичного театру в Сімферополі, як режисер поставив спектаклі «Моя любов Електра» угорського драматурга Ласло Джурко, дипломну виставу за «Бахчисарайським фонтаном» О. Пушкіна, «Лісову пісню» Лесі Українки, «Браво, Амадео!» за «Моцартом і Сальєри» О. Пушкіна. Великий успіх прийшов до нього в Києві після ролі Ромео в спектаклі за мотивами п'єси В. Шекспіра на сцені столичного театру на Лівому березі Дніпра, за яку актор отримав «Київську пектораль». Він брав участь у проектах театру «Сузір'я», Російської драми і антрепризних постановках. Останніми роками Ахтем утверджує себе і як серйозна фігура в українській кінорежисурі. На його режисерському рахунок фільми: «Чемпіони з підворття» (2012), «Темні води» (2011), «Одного разу в Новий рік» (2011), «Осінні квіти» (2009), «Осінні турботи» (2009), «Операція «Чегевара» (2008), «Фабрика щастя» (2007), «Квартет для двох» (2007). Оператор картини — Володимир Іванов, володар нагороди Каннського кінофестивалю — золотий пальмової гілки.

Мені вдалося побувати на знімальному майданчику, познайомитися з виконавцями головних ролей і своїми очима побачити, як проходять зйомки першого кримськотатарського повнометражного художнього фільму «Хайтарма».

За словами його продюсера Іванни Дядюри, з Ахтемом вони створили багато кінопроектів. У нього давно була мрія зняти художній фільм для кримськотатарського народу. У основі сюжету — три дні з життя героя Амет-Хана Султана: визволення Криму від німецько-фашистських загарбників, зустріч з рідними і близькими, депортація всього кримськотатарського народу. Зйомки відповідального і масштабного проекту тривали протягом жовтня.

Вночі 12 жовтня недалеко від залізничного вокзалу Бах-

чисарая, де декоратори побудували вагони, за архівними документами відтворили точну копію станції «Сюрень», знімалися масові сцени депортації кримських татар в ніч на 18 травня 1944 року. Саме звідси відправляли в страшну невідомість крим-

і його у жовтні 1941 року було призначено на посаду командира ланки льотчиків-винищувачів.

Наприкінці 1941 року полк було дислоковано в район міста Ярославль. 31 травня 1942 року Амет-Хан Султан відкрив особистий рахунок збитих літаків. Витративши весь бойовий запас під час атаки, він протаранив корпус «Юнкерса-88» лівим крилом. При ударі воно наглухо застрягло у чужому корпусі. Щоб не впасти разом з ворожою машиною, Амет-Хан вибрався з кабіни свого літака і стрибнув униз з парашутом. Збитий радянським пілотом літак противника виявився дивиною для жителів міста. Вони встановили його на головній площі, а поряд розмістили

острова, йому було неповних двадцять чотири роки.

У картині «Хайтарма» роль Амет-Хана Султана виконує Ахтем Сейтаблаєв. Він і розповів мені, чому основою сценарію була обрана саме його доля.

— Якщо ти хочеш розповісти про якісь глобальні події, то краще це зробити через долю однієї людини або однієї сім'ї. Про депортацію, трагічну сторінку в історії кримськотатарського народу ми розповімо через долю Амет-Хана Султана, який у ті дні якраз перебував у короткостроковій відпустці у себе вдома в Алупці, де і став свідком та безпосереднім учасником тих трагічних подій.

— Ахтеме, як виник задум створення фільму «Хайтарма»?

— Необхідність у такому фільмі виникла давно. Як людина, яка мріє про те, щоб у нашого народу з'явилося своє кіно, я хотів, щоб одні-

ми окупацію. Командування дозволило капітану короткострокову відпустку, щоб відвідати батьків.

Він, у свою чергу, нагадав своїм бойовим друзям: французькому льотчику добровольчого авіаполку «Нормандія — Неман» Франсуа де Жоффру і льотчику 9-го гвардійського винищувального авіаполку, двічі Герою Радянського Союзу Павлу Голвачову про запрошення, яке вони отримали ще в донських степах. Так за сценарієм у картині з'являються сцени, коли в сонячний травневий день Амет-Хан із своїми друзями приїжджає до батьків в Алупку. Про це мені розповів заслужений артист України, актор Театру драми і комедії на лівому березі Дніпра Андрій Мостренко, що виконує роль французького льотчика Франсуа де Жоффра:

— За сюжетом ми приїж-

димо разом з Амет-Ханом у відпустку на три дні до нього на Батьківщину, в Крим. Таким чином тут показана тема фронтової дружби. Молоді військові стають свідками депортації кримськотатарського народу. Французові складно зрозуміти це, і як друг він не може залишатися осторонь. Йому образливо за ту ситуацію і проявлену жорстокість влади.

За словами кастинг-директора, асистента режисера з акторів фільму «Хайтарма» Ельмара Аблаєва, минулого року він працював з Ахтемом Сейтаблаєвим над картиною «Чемпіони з підворття». Зйомки проходили в Судаку. А цього року для них обох настав довгоочікуваний момент зйомок фільму «Хайтарма».

— Основним моїм завданням був кастинг акторів, — сказав Е. Аблаєв. — А оскільки я — житель Бахчисарая, то на етапі підготовки до зйомок допомагав і з вибором натур на місцевості. Вибір Валерія Шитовалова на роль батька головного героя картини — це мій кастинг. Я дуже радий, що він затверджений на цю роль. Це було пряме попадання в десятку. Потрібно відзначити, що батько Амет-Хана — за національністю лакець, тому візуально із зовнішністю та рисами обличчя ми вгадали. Валерію за сценарієм потрібно було промовляти окремі фрази кримськотатарською мовою. Він їх вивчив і навіть виконав танець «хайтарма». Думаю, що він чудово справився зі своєю роллю.

— Які почуття виникали у

вас, кримського татарина, в процесі підготовки до зйомок картини про трагедію свого народу?

— Ця проблема, про яку ми сьогодні заговорили, мені знайома з дитинства. Адже ми застали ще живими тих людей похилого віку, яких безпосередньо депортували з Криму. Я пам'ятаю те емоційне забарвлення, з яким вони розповідали про те, що пережили. Це відклалося в моїй пам'яті. В процесі зйомок картини «Хайтарма» мною, як і багатьма учасниками, ці емоції, почуття, образи якимось чином були реалізовані.

— Чому для зйомок фільму обрані Бахчисарай?

— Тут ще залишився екстер'єр, який підходить до того часу, наприклад, вулички старої частини міста. Звичайно, були виготовлені і декорації. Спорудили навіть макет бойового літака Амет-

Хана Султана. У фільмі задіяна і реставрована техніка тих років, навіть Качинський аеродром знімали в околицях Бахчисарая, будували станцію Сюрень.

Про свою участь у фільмі «Хайтарма» розповідає народний артист України, заслужений артист Росії та АР Крим Валерій Шитовалов, виконавець ролі Султана, батька Амет-Хана.

— По-перше, був кастинг. По-друге, я сам кримчанин, моє дитинство пройшло в Гурузі і, як усі хлоп'ята, з дитинства мріяв бути льотчиком. Для мене Амет-Хан Султан — це велика особистість. Кожного разу, буваючи в Алупці, я підходжу до його будинку, дивлюся на меморіальну дошку. Я хотів би бути схожим на таку людину, як Амет-Хан Султан, тому що він — боєць, громадянин в усіх вчинках. Я був дуже радий, коли мене затвердили на роль батька головного героя, ставая якомога серйозніше ставитися до цієї роботи.

— У чому це виражається на знімальному майданчику?

— Батько Амет-Хана — людина з твердим характером, переконана у своїй правоті, вірна, віддана владі і керівництву країни, сильна особистість. Недаремно ж він вивчав такого сина, двічі Герою Радянського Союзу. Коли сталася трагедія з кримськотатарським народом, він був просто приголомшений. Є сцена, де Султан проголошує тост за Сталіна, а потім навіть не вірить у те, що ця людина могла так вчинити з кримськими татарами. Якщо на початку фільму Султан — переконана людина в тому, що радянська влада все робить правильно, то в кінці він надломлений, оскільки розуміє, що керівництво країни і особисто Сталін творять найбільшу трагедію і несправедливість.

«ХАЙТАРМА»

портрет Амет-Хана з написом: «Ось хто збив стерв'ятника!». Після цього випадку Амет-Хан Султан став легендою, здобувши славу сильного і безстрашного льотчика. За цей подвиг він був нагороджений орденом Леніна та іменним срібним годинником від ярославців.

Льотчики противника впізнавали Амет-Хана «по польоту» і називали його по-рації «чорним дияволом». На літаках ескадрильї Амет-Хана Султана були намальовані атакуючі орли. Мало знаходилося сміливців, готових битися з ним при зустрічі. Людина товариська і дотепна, він відразу ставав душею компанії. Амет-Хана або Аметку, як називали його товариші, добре знали у військах. Його ім'я стало легендою, символом майстерного польоту і гостроти розуму.

29 квітня 1945 року в небі над Берліном Амет-Хан Султан збив свій останній ворожий літак. Всього за період війни він здійснив 603 бойові вильоти (з них 70 — на штурм живої сили і техніки противника), провів 152 повітряні бої, в яких збив особисто 30 і в складі групи — 19 ворожих літаків.

Звання Героя Радянського Союзу з врученням ордена Леніна і медалі «Золота Зірка» командиром ескадрильї 9-го Одеського Червонопрапорного гвардійського винищувального авіаційного полку капітану Амет-Хану Султану присвоєно 24 серпня 1943 року. Коли здійснювалося масове виселення кримськотатарського народу з пів-

острова, йому було неповних двадцять чотири роки. У картині «Хайтарма» роль Амет-Хана Султана виконує Ахтем Сейтаблаєв. Він і розповів мені, чому основою сценарію була обрана саме його доля.

— Якщо ти хочеш розповісти про якісь глобальні події, то краще це зробити через долю однієї людини або однієї сім'ї. Про депортацію, трагічну сторінку в історії кримськотатарського народу ми розповімо через долю Амет-Хана Султана, який у ті дні якраз перебував у короткостроковій відпустці у себе вдома в Алупці, де і став свідком та безпосереднім учасником тих трагічних подій.

— Ахтеме, як виник задум створення фільму «Хайтарма»?

— Необхідність у такому фільмі виникла давно. Як людина, яка мріє про те, щоб у нашого народу з'явилося своє кіно, я хотів, щоб одні-

ми окупацію. Командування дозволило капітану короткострокову відпустку, щоб відвідати батьків.

Він, у свою чергу, нагадав своїм бойовим друзям: французькому льотчику добровольчого авіаполку «Нормандія — Неман» Франсуа де Жоффру і льотчику 9-го гвардійського винищувального авіаполку, двічі Герою Радянського Союзу Павлу Голвачову про запрошення, яке вони отримали ще в донських степах. Так за сценарієм у картині з'являються сцени, коли в сонячний травневий день Амет-Хан із своїми друзями приїжджає до батьків в Алупку. Про це мені розповів заслужений артист України, актор Театру драми і комедії на лівому березі Дніпра Андрій Мостренко, що виконує роль французького льотчика Франсуа де Жоффра:

— За сюжетом ми приїж-

Робочий момент зйомок

Мати Амет-Хана Султана — Насібе Садла, кримська татарка. Її роль у фільмі «Хайтарма» виконує редактор дитячих програм телеканалу АTR Усніе Халілова.

— Потрапила я у фільм випадково, навіть не планувала, — розповідає вона. — Наші керівники визнали за потрібне мою участь в зйомках. Мабуть, підійшов мій типаж. Я приїхала на кастинг і мене затвердили на роль Насібе. Можливо, на цей вибір вплинуло і те, що в житті я теж мама. Хоч сімейне становище не дуже сприяло зйомкам, я абсолютно про це не думала і була дуже рада можливості поринути з головою в роботу. З одного боку робота — це те, що рятує нас від горя і смутку. А з іншого — я дуже старалася, переживала, що не впораюся з роллю, не виправдаю довіри творців фільму. Я все життя мріяла грати в театрі, але мені не вдалося потрапити туди.

Усніе Халілова

ФІЛЬМ ПРО ЛЮДИНУ, ЩО ПІДКОРИЛА НЕБО

Двадцять вісім років пропрацювала в школі вчителькою кримськотатарської мови та літератури.

— Скільки тривав знімальний день?

— Ми приїжджали на знімальний майданчик о 7 годині 30 хвилин ранку, а до дому я поверталася об 11-ї години вечора. У нічні зміни ми приїжджали на знімальний майданчик о 6-ї годині вечора, а відїжджали — о 6-ї ранку.

— Усніе-ханум, що за жінка ваша героїня Насібе?

— Про долю Амет-Хана Султана знає кожен кримський татарин. Я теж знала багато про нього, а про життя його матері дізналася детальніше тільки на зйомках картини. Насібе-ханум — звичайна жінка і в той же час незвичайна, виростила і виховала лютчика-винишувача, двічі Героя Радянського Союзу. І незважаючи на все це, вона піддалася образам і приниженням, рано поховала. У картині є дивовижні сцени зустрічі матері і батька з синами, коли Амет-Хан приїжджає в короткострокову відпустку в рідну Алупку. Дуже зворушливі сцени депортації народу, в яких ми брали участь. Знаєте, була жаклива сцена, коли зйомки проходили під проливним дощем. Але те, що ми перенесли такі невеликі незручності, — ніщо порівняно з тим, що випало на долю всього народу. Мені дуже цікаво було брати участь у зйомках. З кожним днем я ставала впевненішою в собі і зараз можу подивитися на себе в фільмі як глядач. Я багато чому навчилася в процесі зйомок. Так, у актора Валерія Шитовалова вчилася акторській майстерності, а він у свою чергу вчився у мене кримськотатарській мові, її правильній вимові. Напевно, я все-таки реалізувала себе, тому що це була моя мрія з молодості.

Дінара Аваз, ведуча передачі «Саба ерте АTRде» («3 ранку раніше на АTR») на телеканалі АTR, виконала роль нареченої Амет-Хана Султана — Феріде.

— Мені запропонували взяти участь у кастингу. В житті я не актриса, тому була впевнена, що не пройду, — сказала вона. — Але через деякий час після кастингу мені зателефонували Ленур Едемович, засновник телеканалу АTR, режисер картини Ахтем Сейтаблаєв і повідомили, що я буду виконувати роль Фері-

де. Я погодилася, хоч з першого разу грати таку серйозну роль мені було дуже страшно. Але, прийшовши на знімальний майданчик, побачила навкруги стільки професіоналів, що трохи заспокоїлася. Звичайно, враження від перших кадрів і самі зйомки залишаються на все життя. Я впевнена, що буде дуже красивий фільм.

— Розкажіть про свою роль Феріде, нареченої Амет-Хана Султана.

— Феріде — скромна, добра і розумна дівчина. З моєю героїнею мене об'єднує багато що: характер, любов до коней, ми обоє любимо співати. За сюжетом Феріде і Амет-Хан Султан приховували від усіх свої стосунки, хотіли повідомити рідним наступного дня про те, що вони хочуть одружитися. Але цим днем стало 18 травня — день депортації кримських татар... Я б не хотіла таку долю, як у моєї героїні.

Ця роль мені близька ще і тому, що мою бабусю депортували теж саме з цієї залізничної станції. Я згадувала її під час зйомок сцен висилки, коли була у вагонах. Тоді їй було стільки ж років, скільки мені зараз. Це я пережила зсередини і зрозуміла, як погано усе собі уявляла раніше про депортацію. Тоді все було набагато жорсткіше, складніше, і це була дійсно трагедія.

Дінара Аваз

Легендарний лютчик, вірний син свого багатостраждального народу Амет-Хан Султан користувався величезною повагою і любов'ю співвітчизників. Разом з ними він був на найвищих прийомах в уряді, на площах під час мітингів та демонстрацій, неодноразово відвідував місця компактного розселення кримських татар на запланні. До останнього подиху він відчував себе часткою кримськотатарського народу і біль народу сприймав як свій. Народ пам'ятає і шанує його, пам'ять про нього житиме у віках.

Амет-Хан Султан похований на Новодівочому кладовищі в Москві. Його ім'ям названі площа в Симферополі, вулиці в містах Криму, Волгограді, Жуковському, Махачкалі, гірський пік у Дагестані, аероклуб і школи. В Алупці діє музей імені Амет-Хана Султана, а в підкореному ним небі є планета його імені. Бронзовий бюст прославленого лютчика встановлений в його рідному місті Алупка, а також у Махачкалі. Двічі Герой Радянського Союзу Амет-Хан Султан був нагороджений трьома орденами Леніна, чотирма орденами Червоного Прапора, орденами Олександра Невського, Вітчизняної війни 1-го ступеня, Червоної Зірки, «Знак Пошани» і шістьма медалями.

Відважний ас, талановитий випробувач, який здійснив неймовірні експерименти в небі, Амет-Хан Султан гаряче любив свою Батьківщину — Крим і писав зворушливі вірші про свою улюблену Алупку:

*Житиму долею я не простою,
Й не буду в ній*

*шукати спокою!
Місто моє,
пишаюсь твоєю красою
І хочу, щоб ти пишало мною!
Прем'єра фільму «Хайтарма» очікується навесні наступного року.*

Зінуре ІСМАЙЛОВА,
провідний методист відділу зв'язків з національно-культурними, громадськими організаціями і міжрегіонального співробітництва Державної організації «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр»

(Друкується зі скороченнями. Детальніше розповідь про зйомки кінофільму «Хайтарма» читайте в журналі «Українська культура»)

ОДНИМ РОЗЧЕРКОМ ПЕРА...

Кримська весна 1944-го сяяла золотими жмутами в синьому небі, щед्रो зігривала покалічену землю, гоїла рани, прикрашала. Далеко на заході війна ще гриміла, а на півострові не могли натішитись мирною тишею, спокоєм: вільно ходили, не боялись пострілів, не прихилились до землі, не втягували голову в плечі. Той травень кожній людині дарував надію на щастя, окрилював мрією.

17 травня стомлене сонце схилилось до обрію, посилало людям останні теплі промені, наче вибачалось, шкодувало, що покидає їх. Боялось темноти: вночі вилазить все злочинне. Над кримськотатарським народом дамокловим мечем висіло страшне лиходійство, замислене Сталінін і Берією. І одним розчерком пера вони вирішили долю народу.

Того дня родина татар Алієвих збиралась вечеряти, як прийшов представник міської ради та озброєні військові, оголосили: «Зберіть документи, найнеобхідніше в дорогу. Через 2 години ми вивозимо вас звідси. Сім'я не могла вийти з дива: як? куди? І чому виїжджати з рідної землі? Хто насмілився втекти, був застрелений. Приголомшені, настрахані татари сідали на машини, на підводи. На залізничній станції Білогірська конвоїри підігнали приречених до вагонів. Ті зупинились: це смердючий телячий вагон, просто клітка для худоби. Як і куди вони мають їхати? У них же діти. Підлетів енкаведист, підняв руку з пістолетом, матюкаючись на все горло, наказав: «Ану, предателі, все в вагон! Стрелять буду!». Біля сусідніх вагонів гримнув постріл — розпачливий крик різонув свідомість переляком — нарікання, невдоволення припинились. Дев'ятеро дітей Алієвих не розуміли, що робиться, стояли в купці, стиснуті з усіх боків; менші заходили у плачі: «Додо! Ходімо додому!». Нещасна мати, безсила якось допомогти дітям, діставала з вузлика шматочки коржа, сиру давала їм, вогворяла, зацілювала. Дуже карались юнаки і дівчата, зазнавали моральних мук: у вагоні не було нічого подібного на туалет — не було де дитись, щоб справити природні потреби, мучились соромом. Кляли конвоїрів, державу. Говорили про Страшний Суд. І як не повірити в нього! Це ж було страшніше Страшного Суду. У Сталіна і причин не було — був тільки привід, про що пише «Новий довідник: Історія України»: «У роки Другої світової війни Крим окупували німці. З невеликої частини колаборантів (зрадників) гітлерівці утворили спецпідрозділи, які виконували каральні функції та боролися проти партизанів. Після звільнення Криму в травні 1944 року сталінське керівництво, спираючись на антигуманні принципи колективної відповідальності, визнало винним і співробітництві з окупантами весь кримськотатарський народ». Сталінсько-берієвські енкаведисти були досвідченими виконавцями свого ремесла: оперативно справлялись з арештами, розстрілами, засланням у Сибір та Північні райони Росії. А з 18 травня до кінця червня 1944 року з Криму насильницьки, примусом, гвалтом вивезли 225 тисяч татар і представників інших національностей.

Виступуючи колами, ешелон тягнувся на схід. Шістнадцятирічний Мамут з родини Алієвих виглядав за загротоване віконце вагона. Часом забувався, де він. Милувався високим синім небом, шовковою ковилою безмежних степів, зеленими врунами полів, ніжним гіллям тінистих лісів та перелісків. Як він заздрив вільним блокрілим птахам, що ширяли у блакитній висі! Завидував диким звірам, що бігали навпередки, грались, втішались благодатною волею. Юнак не міг повірити, що серед такої краси, звиваючись, повзе потворний змії, пахає димом, гниллю, тліном. З його нутра доноситься плач, канючення дітей: «Сті... Водички...». Чути голосіння збожеволілих матерів. Коли зупинявся поїзд, зі скреготом відчиняли засуви, охоронники гаками стягували мертвих, спихали на землю, як дерев'яні колоди, як баласт. А безхліб'я, Танталові муки залишались у вагоні. Хлопеч задивлявся на пейзажі за ґратами, а голод з тупим боєм п'явкою висмоксував життєві соки — туманилось у голові, світ крутився до нудоти, а Мамут не міг позбутися налазливого спогаду про рідний дім, про улюблені страви, що дражнили, мордувало, викликало досаду і розпач. Це страждання ніби відчув машиніст: біля хлібних полів і саду зупинив поїзд. Виснажені, голодні «пасажири» поплентались, пошкатуїли гали до зеленого поля, до саду — забивали роти неспілими колосками, травою, ще зеленими абрикосами, яблуками. Вони жадібно гризли, жували, обличчя крились, перекошувались від кислоти і гіркоти, щелепи зводила оскома. Так люди гамували голод, а викликали біду ще гіршу: проноси, дизентерію... Найслабших смерть пожаліла — накрила чорним крилом. Їхні

душі чайками квилити в синьому небі, неслись до чорноморських берегів — там стояли надгробні камені їхніх предків, біля них шукали вічного пристанища... А живих везли далі; скоро добралися до Узбекистану.

Тут енкаведист-начальник скомандував: «Ану, предателі, виході с вешамі!». Загонів злазили німічні, виснажені, бліді переселенці — живі мерці. Брудні, невміті, вони не йшли, а волоклися з вузлами, мішками. Серед них кілька чоловік з родини Алієвих: семеро з дев'яти дітей померли в дорозі. Засмучений найстарший з дітей Мамут дивився за сестричкою і батьками, в усьому їм допомагав: боявся за їхнє життя. З острахом татари ступали на чужу землю, не знали що їм тут чекає. Скоро переконались, що ніщо добре тут їх не зустріне. Прибули розподілили по колгоспах, і вони одразу відчули незичливі погляди місцевих, а далі — образливі слова і навіть камінням боляче влучали. Скаржитись не було кому, ніхто не захищав, не дбав про переселенців. Не було ні житла, ні харчів. А жити все ж хотілось. І вони копали ями — землянки, ставили палятки, тулились на колгоспних фермах біля тварин. Біда вчила, підказувала: глина, вода, сіно, солома — будівельний матеріал. Почали робити лампачі — саман. І як ті ластівки ліпили халупки. Втїшались стріхою над головою, а того, що жили в тісноті — спали покотом на підлозі, наче не помічали. У ті воєнні і повоєнні роки кругом царював Голод, сушив людям мізки однією думкою: що їсти? Мамут Алієв з ровесниками не мав ні сили, ні терпіння згадувати, як у рідному краї їли найсмачніші страви... Хлопеч тлів серцем, нудився, що не міг допомогти рідним у нестерпній скруті. Ще недавно жив на рідній землі, мріяв учитися, служити своєму народові. А тепер — як птах з обтяженими крильми. Якось його покликали в аульську раду, сказали, що вербують працювати на лісопалів у Сибіру. Він не відмовився, хоч його ніхто б не послухав — все одно забрали б. Але Мамут думав, що, може, швидше вирветься з неволі в Узбекистані. Сімнадцятилітній, не загартований у праці, різав, рубав дерева. Вертався знеможений, безсилий, падав на нари, витираючи солоні краплі засмалцьованим рукам. Вранці знову, горблячись від холоду, зігрівався роботою. В такому режимі колишні прекрасні душевні поривання змінювались очікуванням поїсти гарячої балади, зігрітись і полежати. Але він був молодий — і надія жеврїла, яскравішала, втішала. Одного разу Мамут відпочивав у тайзі, подивився навколо і вперше замилувався суворою красою. Стрункі модрини грайливо обступили його, доброзичливо шось нашіптували, співчували, обіцяли повернення в сонячний розкішний Крим. Відлягли від серця тривоги, стало легко на душі. За плечима виростила крила. Здалеку лінула весела, бадьора мелодія, наче підхоплювала хлопця крокувати з собою назустріч сонцю, до гурту його одноплемінників, щоб разом радіти. Співачка пристрасно сильним шовковим голосом виводила з репродуктора:

Ширака страна мая радная,

Многа в ней лесов, полей і рек.

Я другой такой страны не знаю,

Где так вольна дышит человек.

Слова звучали впевнено, незаперечно. У грудях юнака все опустилося, він не міг дихнути, не було сил піднятися, наче прикипів до пня, на якому сидів. У свідомості закарбувався зміст пісні: так буде завжди. І не бачити йому рідної землі. Всі надії згасли. Алієва наче хто підмінив — був наче у воду опущений, втратив інтерес до життя. Коли підказували, що робити, підганяли, то слухався, але сам не проявляв ініціативи. Якось недочув команди товариша — на нього впала важка колода. Поранив плече. Довго лікувався, але став непрацездатним. Вернувся до родичів в Узбекистан інвалідом.

Ішли роки. Татари писали листи Сталіну, Хрущову, Брежневу, просили дозволу вернутись на рідну землю. Не дозволили. Більше 40 років насильно перевезені люди мордувались у чужому краї, із слізьми тужили за Батьківщиною, як біблейські іудеї у вавилонському полоні: «На ріках вавилонських, там сиділи ми і плакали, згадуючи про Сіон». Древні євреї вернулись з полону в рідний Єрусалим через 48 років (цар Кір завоював Вавилон і відпустив євреїв на батьківщину); переселеним татарам М. Горбачов дозволив вертатись у Крим через 45 років.

І, окрилені, збирались в дорогу. Як журавлі в радісному курликанні, потягнулись люди на вимірному, зліяному, обмарену до кожного камінчика — обітовану землю. Старші падали на коліна, цілували твердь, по якій ходили пращури. Молоді пізнавали знайдену батьківщину по піснях, легендах, спогадах батьків. І рясно падали щасливі сльози...

Марія МЕЛЬНИК

сmt Муровані Курилівиці, Вінницька область

Бриль Янка (Іван Антонович, 1917-2006 рр.) — білоруський письменник, народний письменник Білорусії з 1981 року, лауреат Державної премії СРСР (1952) і Державної премії Білорусії (1982), літературної премії імені Якуба Коласа (1963)...

У роки Другої світової війни 1941-1945 рр. брав участь у партизанському русі в Білорусії. Про довісне західнобілоруське село і партизанську боротьбу в роки війни написав книги «Оповідання» (1946) та «Німанські козаки» (1947), а про колективізацію та класову боротьбу на західнобілоруських землях книги «У Заболотті світає» (1950), за яку отримав Державну премію СРСР (1952), та «На Бистринці» (1955).

В основі роману «Птахи і гнізда» покладено роздуми про людину, народ і Вітчизну, показано боротьбу проти фашизму (1963). Психологічно глибоко, соціально гостро і водночас з ліричною усмішкою написані повісті «Нижні Байдуни» (1977) та «Світанок, побачений здаля» (1979).

Янка Бриль — автор лірико-філософської прози «Сьогодні і пам'ять», збірок мініатюр «Жменя сонячних променів», «Вітряк» та ін.

Перекладав білоруською твори українських письменників Остапа Вишні, Олександра Довженка, Леоніда Смілянського, Василя Козаченка та ін. Чимало творів Янки Бриля перекладено й українською. Пропонуємо читачам мініатюри Янки Бриля, написані ним у 90-ті роки минулого, двадцятого, століття. Деякі з них стосуються й до нашого українського буття, нашої мови, літератури, культури.

Янка БРИЛЬ

СВОБОДА ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ

У першій половині шістдесятих я брав участь в роботі обласної виборчої комісії. Під час перерви у вестибюлі зателефонував до редакції журналу «Польмя». Соціально незнайома дама, спинившись збоку, з посмішкою запитала:

— Ви говорите по-білоруськи?

Вона обіймала посаду відповідальної за народну освіту, про що повідомила мені, з гордістю додавши:

— Была у меня одна белорусская школа, но я и ту прикрыла.

— Це для нас не новина, — сказав я. — До того ж у вас були відповідні попередники.

— Кто же?

— Николай Романов, Юзеф Пилсудский...

Вона запитала вже без посмішки:

— А при чем здесь я?

— Варто поміркувати.

Після засідання була вечерея. Двоє молодих районних товаришів, які, виявляється, чули нашу з дамою розмову, підійшли до мене з чарками, щоб висловити своє порозуміння. Розмовляючи з хлопцями, я зиркнув у той бік, де за столом сиділа та реформаторка. Вона дивилася на нас і, уловивши мій погляд, припідняла свій фужер і знову з посмішкою сказала:

— А я свое дело делала и буду делать!

І це, звісна річ, не самодіяльність була, якщо не «по прямому указанию свыше», то із «поощрением» напевно.

І сказано це було як-не-як білоруському письменнику, на той час навіть «члену уряду».

А втім, роки за два перед цим, на першому засіданні комісії Верховної Ради БРСР з культури перше питання було поставлено енергійною пампушкою, вчителькою з Вітебська:

— Что же, товарищи, будем делать с белорусским языком?

Заступниця голови комісії підкликала ентузіастку до себе і майже пошепки почала пояснювати про тактичну завчасність питання. Про це я тільки здогадувався, знаючи ту залізну леді за її попередніми висловлюваннями на її штатній посаді.

На одному з наступних засідань нашої комісії я побачив ще одну леді: худу, чорну, з цигаркою і посмішкою, впевнену в непохитних своїх повноваженнях. В уряді вона відповідала за фінансування культури і патріотично натискувала на економію. Тоді саме був прикий перепад з тиражами наших журналів, і дама з цигаркою пропонувала перевести «Польмя» і «Маладосць» на вихід — уперше в історії — раз на два місяці.

— Я полагаю, этого вполне достаточно.

Слово взяв міністр культури — лагідний, чемний Р. Кисельов. Він попросив, саме так — просив ту даму:

— Пусть еще побудет пока так,

как есть, ежемесячно. Ибо где же печататься нашим писателям?

За звичаєм начальства, з такою скидкою: не писатель, а письменник, з твердим «с», навіть з двома.

— Ригоре Яковичу, — сказав я, попросивши слова. — Досі вважалося, що справа білоруської культури — це справа нашого народу, нашої партії, а по-вашому вона стосується тільки письменників?

Мене підтримали Р. Ширма, Н. Сніжкова, секретар Могильовського обкому партії, редактор «Советской Белоруссии» А. Здравенін, росіянин за національністю і світлий у поглядах на справи братерства. Ще один досить відповідальний обласний білорус лиш посміхався, начеб у мудрому передбаченні своїх пізніших високих посад. А мене незабаром було переведено до комісії з народної освіти, в ще більшу ізольованість.

Усе це пригадується через двадцять з гаком років, коли, бува, чую або читаю про «вільне волевиявлення» нашого народу щодо «вибору рідної мови»...

1987

«ВИ — НЕ ТЕ...»

У вересні п'ятдесят четвертого року, на білоруському письменницькому з'їзді, люб'язний львів'янин Юрко Мельничук запросив мене увечері до свого готельного номера. Коли ми прийшли до готелю — за нами з холу ув'язався трохи знайомий обом москвич, «правдист», товариш широкої російської душі. Тільки-но сіли за стіл, до пляшки вина, непроханий гість розсолонився:

— Люблю я вас, белоруссов. Это не то, что украинцы, националисты!

Спокійний, мужньо люб'язний Юрко сказав:

— Изрекая такие истины, надо сначала, уважаемый, застегнуть ширинку.

Той підвівся, зиркнув донизу — і справді...

— Мне что, уйти?

— Да, так будет лучше.

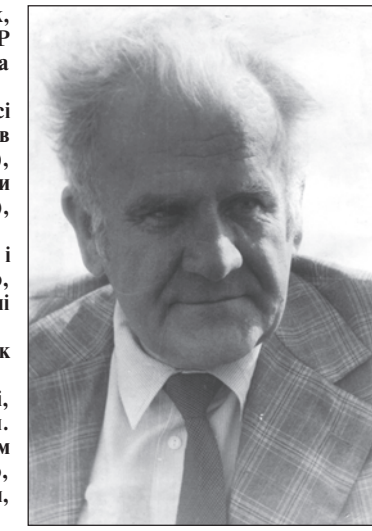
Пішов. Постоявши в коридорі, вернувся. Попросив вибачення. І все намагався переконати нас, що й Україну він так само любить.

Ну, це — людина з «хворобою». А під час Днів білоруської літератури в Москві, якщо не помиляюся, на початку шістдесят дев'ятого, Сергій Смірнов («брестський») і той, хваллячи нас, нашу делегацію, і взагалі всіх білорусів, сказав у своєму виступі:

— Ви не те, что ваши южные соседи!

І я, тихотій, відповідальний за той захід, і ніхто інший з нашої делегації не спитав у нього: «А що ви, шановний, скажете на таких самих Днях теж братньої української літератури?»

І так ще було в Ялтинському будинку творчості письменників, наповнесні того самого шістдесят дев'ятого. Тихон Сьомушкін, з яким я там познайомився і

якого хотілося поважати, говорив нам, двом білорусам:

— Українські письменники самі вигадали свою українську мову. Народ їхній так не говорить.

Оригінальним це мені не здалося, — таке саме я чув раніше від Бориса Полевого. Старий простакуватий на вигляд Сьомушкін говорив своє, приїхавши до Ялти з Ірпеня, де його в тому українському Будинку творчості, сам розповідав, прийняли дуже добре, навіть два терміни побув. Ну і подакував здалеку. А Полевою свою істину видав як гість української декади літератури і мистецтва в Москві наприкінці шістдесятого. Сидячи в президії

російської літератури: вистачило б мені й свого».

Після опублікування цього у циклі волзьких нотаток у журналі «Новый мир» поет Петрусь Бровка передав мені лист читача, адресований йому, хоч вже й не голові Спілки письменників Білорусії. Якийсь москвич, пенсіонер, обурився оцим «не ліз би», крив мене великоруським інаціоналізмом, революційною місією, а на завершення зажадав обговорити публікацію, осудити автора і, головне, — «о результаті обговорення сообщить по адресу» (адреса акуратно повідомлялася).

Щоправда, згодом, для книги я оте «ліз» замінив на «йшов».

ОРЕЛ

У січні шістдесятого року я був гостем пленуму Спілки письменників України, який проходив у Львові і був присвячений оповіданню і нарисові. Добре пам'ятається він і діловою атмосферою, і зустрічами, знайомствами, і виступами перед читачами, і ясними днями з глибоким чистим снігом у мальовничому, дуже українському місті.

І Чижем пам'ятається, одним з хрущовських вундеркіндів.

«Це не чиж — це орел!» — сказав на одній нараді палкий Микита Сергійович.

Нове відкрив, ще одна панacea — годувати свиней сиром картоплею...

У зоряні дні «королеви полів» кукурудзі одна сільська жінка,

дісну новину повідомив: «Іване Антоновичу. А Чиж гепнувся!»

Я вже знав про це й сам.

Проте навесні наступного року, на Брестчині, де ми з Колесником рибалили в Ясельді, довелось побачити в одному колгоспі пропагандистський щит, навіть захотілося сфотографувати його на згадку через вірш на опереткову мелодію:

Разносится слава

Чижа Ярослава,

Почет им заслужен вполне...

«КАЖЕТСЯ...»

У кінці 1947 року Кагановича відкликали з України до Москви, і тому в Києві не відбувся пленум з дуже змістовною назвою: «Боротьба проти націоналізму як з головною небезпечкою в КП(б)У», до якого вже готувалися. Кривавого шевця надихала постановка про журналі «Звезда» і «Ленинград», погром Зоценка і Ахматової, відповідників яким, до речі, шукали і знаходили в кожній республіці.

Влітку було проведено нараду молодих українських письменників, яких було відповідно нацьковано згори на старіших, у першу чергу — на Рильського. Так, на поему «Мандрівка в молодість» був націлений сьогоднішній «прогресивний емігрант» Микола Руденко і, як засвідчила преса, із завданням впорався непогано. Партизан Платон Воронько у своєму виступі не принизився до папуження Рильського, Яновського, Сенченка, ви-

«ЛЮБЛЮ Я ВАС, БЕЛОРУССОВ.»

переді мною, іншому відповідальному московському гостю він казав оте «самі придумали» таким шепотом, що і я чув це, не підслуховуючи.

Як сьогодні, бачу його. Нога за ногу, розвалившись з великодержавною свободою. Весь світ об'їздив, всюди виступав, про все понаписував, у різних президіях насидівся... А мені здавалося, що тут він як хамовитий куркульський дід, підпудив на всі заставки... І аромат цей пам'ятається.

1987

* * *

Білорус Биков написав талановиту повість «Сотников», українська Шапицька поставила за нею талановитий фільм «Сходження». І вийшло в них — про велич російської душі головного героя... І справді по-євангельськи: у кого нема, у того відбирається, а в кого є, тому ще й додається. Од бігності воно, нашої і української, чи від зайвого багатства?

І робиться це на наших очах. А що ж робилося віками?

* * *

На спустілій під вечір вулиці обминув чоловіка. Такий собі вахлакуватий дідок, і одягнутий бідно, і накульгує... І раптом він — позаду мене — рвонув:

І на тім рушничкові Оживе все знайоме до болю!.. На тому й замовк. Накульгує далі.

Нехай собі і випив трохи чоловік. Ось же й мені стало веселіше, бо цю пісню люблю і я. Бо мені відразу пригадалося, коли почув у її в Києві уперше, як хвилювався тоді — і від поезії, і від музики. Як приємно було, що в пісні слова Андрія Малишка, з яким ми охоче зустрічалися, як сподобався мені виконавець, молодий, натхненний Дмитро Гнатюк, познайомитися з яким випало значно пізніше і високо в небі, коли я летів до Іспанії, а він до Канади, а з Москви до Парижа разом...

Скільки згадалося та відчулося — завдячую тому дядькові.

* * *

«Коли б я був росіянином, то й не ліз би нікуди з Росії, з великої

руки якої добре знали землю, дивувалася переді мною: «Яка ж вона тут у нас королева? Ось королева!». І показала на свій город, де буйно цвіла картопля.

На простий людський сенс і про Чиж говорилось: де вона, та дурна свиня, що не захоче вареної, тепленької картопляної товчени з борошняною обмішкою, а кинесть до сирої, холодної картоплі?..

Однак він стояв перед нами, на трибуні пленуму, невисокий, непоголений мужичок у валянках з калошами, він говорив, і не аби-як, а зверхньо: «Пишіть так, як ми працюємо! — і закінчив: — Тепер я піду, а ви ще побалакайте...»

А в залі і в президії — сивизна академіків, спомнені, ще не дуже стомлені і сповнені молодецького завзяття очі працівників великої літератури великого народу.

Коли друзі мене проводжали, Чиж випадково здивався нам на пероні. Він їхав іншим поїздом, в іншому напрямі — знову засідати, виступати, доки його політично свідомі свині хрумкають десь сиром картоплею. Він підтюпцем чимчикував уздовж вагонів, з вокзального буфета до свого купейного вагона, все ще у валянках з калошами, з чотирма пляшками солодкого напою в обох руках. Поставив їх на пероні і, знайомлячися зі мною, сказав поблажливо, як по плечу поплескав: «Знаю, знаю», знаючи вже, що так воно говорить у таких випадках згори.

Слава і вдячність Хрущову за розвінчання культу, за звільнення і реабілітацію багатьох і багатьох!.. але ж його господарські реформи, як крижини на річці, у намаганні пливати вперед, — штовхалися, торосами налізали одна на одну, кружляли, відпливали... Разом із сиром картоплею тоді саме проводилася кампанія зі скорочення кількості спиртзаводів.

«Брагою годуе хитрун своїх свиней», — сміючись, розповідали мені хлопці про Чиж, — а от подивимось, що буде, як спиртзавод, що поруч нього, закриється».

І правда, восени мене провідав один львів'янин. Ще з порога, не роздягнувшись, він ніби ра-

значних письменників і шляхетних людей, яких і я мав честь згодом знати. Михайло Стельмах, якому Рильський зробив немало доброго, на той погром не з'явився, що було як-не-як певним протестом.

Виступи молодих підтримали... аж писати не хочеться: Тичина, Бажан, Первомайський... Само собою Корнійчук. І деякі інші, кого я потім знав, але, виявляється, недостатньо. До честі Миколи Бажана — згодом він зізнався, маючи на увазі замовний колективний глум з Юрія Яновського: «Мені нелегко писати про те, що і я тоді виступав так, як не повинен був виступати. Не зітер і не зітру цього зі своєї пам'яті, не скину цього тягаря».

Інший тягар ліг на душу Максима Рильського, якого примусили написати покаяння в «Літературній газеті» в кінці того ж року.

Читаю про все це в «Літературній Україні» — і погоджуюся з незайомим, певно, молодим автором публікації, який не хоче, не може цитувати того вимусованого «признання». Не буде йому місця, гордо додає товариш, і в двадцятитомному зібранні творів Рильського.

Ми, білоруси, говорячи з гіркою іронією, менш гордовиті. Наша газета «Літаратура і мастацтва» торік надрукувала покаянні листи Купали і Коласа, глибокосумні акти їхньої капітуляції, що так виразно позначилася на подальшій творчості. Мало того, так ще нещодавно на вечорі, присвячену пам'яті вимордуваних сталінщиною письменників, у концертній частині уривки з тих страшних листів були урочисто зачитані артистом — під портрети обох класиків, по черзі висвітлені на екрані...

У Рильського на зборах, де вже сам Каганович підвів його аж під петлюривця, вистачило духу встати і сказати, що таким він ніколи не був. У щоденнику Олександра Довженка записано, що в ЦК компартії України, де Рильського обробляв хтось з найвищих, Максим Тадейович сказав таке: «Ви прийшли і підете, а я вже лишився».

І ще — про його справжню інтелігентність.

Коли через півтора року після від'їзду Кагановича до Москви почалася кампанія проти «безрідних космополітів», під новий вогонь потрапив один з тих, що так недавно топтав «націоналіста» Рильського. Автор публікації не називає того «космополіта», і мені також важливіше інше. Рильському хтось сказав, що от і прийшла можливість помститись погромнику, на що він, передчасно посивілий поет, який сивіти почав ще в катівнях 1937-го, відповів: «Чим би я тоді відрізнявся від нього?..».

І ще скажу — уже те, що над сторінкою «Літературної України» не вперше пригадалося.

У червні п'ятдесят восьмого року, проїздом гостюючи у мене в надсвітязянській лісничівці, Максим Тадейович розповідав, між іншим, і про свою зустріч на сесії Верховної Ради СРСР з тим самим Кагановичем. Тим та не тим — він уже близько року вважався членом «антипартиїної групи», а депутатом поки що був. Зустрілися в гардеробній. Рильський почепив пальто і відвернувся. А тут — ох, як же знайоме обличчя! І посмішечка, і запитання:

«Кажеться, Максим Фадеєвич?».

Відповідь:

«Да, кажеться».

І — мимо.

Хоч стільки людського задоволення.

карні, як Цанава любив футбол.

Коли наша команда програла, він викликав її капітана до того свого безшумного кабінету і, розвалившись в кріслі, простягав йому ногу в генеральському чоботі: «Зніми!». Той зняв. «Подай його сюди і нахилися!» І відхлюстував чоловіка халявою по обличчю...

Це все — це не те, порівняно з розповіддю незнайомого інженера, з яким ми, Дмитро Ковальов і я, їхали в одному купе з Москви до Орла на ювілей Тургенєва. Інженер цей був свого часу в Баку на процесі іншого республіканського «лицаря» Багірова.

Шістдесят корів давали високоякісне молоко, щоб він, той товариш, тричі на день купався у парному молоці. Ванни від якоїсь там екземи. Молоко опісля... відвозили до дитсадочка.

До смерті згадуваному це, зустрічаючи вервечку малюків, які йдуть та щебечуть, за наказом, а все ж так хороше побравшись за ручки.

ЗАРПЛАТА

Не виходить з пам'яті, як у вересні п'ятдесят четвертого року, на щойно дуже розкішно відкритій виставці досягнень народного господарства в Москві одна сільська жінка в групі екскурсантів від павільйону до павільйону носила повну авоську чорного хліба, який їй пощастило з самого ранку купити. Хоч і пізніше могла б купити його, але ж для певності...

Ми з товаришем були там від

Вимоги бувають різні — сам такого начеб і не вигадаєш.

В останній брежневський рік головний редактор партійного часопису, знайомий з партизанського лісу, по-дружньому просив мене в ювілейній статті про відомого поета — уже в коректурі — «дописати» ще кілька абзаців. Навіщо? Щоб остання сторінка була заповнена до кінця. Папір потрібно краще використовувати. Бо згідно з девізом часу «економіка повинна бути економічною».

Він не наполягав, він просив, однак зі всією професійною серйозністю, і був здивований, що я не згодився дописувати.

Анекдотичний Н., виходячи на пенсію ледь не під дев'яносто років, сказав — коли вдуматися — то і зі значним підтекстом: — Нехай вже молоді. Я своє відсидів.

Нехай живе здоровий глузд!.. А він же, запізний пенсіонер, не просто сидів, нікому не перешкоджаючи, — він «керував». Райкомами, партизанськими бригадами, обкомами, республіканською культурою, історією партії — усюди з однаковим блиском повновладного неучтва. За якимось високим правом на відоме «общее руководство», тільки з такою універсальною спеціальністю...

ПІД СУРГУЧЕМ

Запис — з п'ятдесят восьмого. ...Вернувшись з Барановичів до лісничівки, йду щоб скупатися.

ЭТО НЕ ТО, ЧТО УКРАИНЦЫ, НАЦИОНАЛИСТЫ!»

Початок вісімдесят четвертого року, андроповський захист російської мови.

Обурено говориться про те, що в ереванському університеті тому, хто піде не на своє, а на російське відділення філології, пропонується на п'ятнадцять рублів більша стипендія.

— Вони на це не клюють. Чому ж, кажуть, не тридцять срібняків, а тільки половина?

Розмова про це йде в білоруській сім'ї. Батьки розуміють гостя-оповідача, а їхній син, економіст з вищою освітою, міркує інакше:

— Вірмени — вони живуть краще від нас, їм можна відмовлятися.

На кого ображатися?

Марек Гласка скаржився в пресі, що у великому світі, де він побував, скоріше буде перекладено посередню російську книгу, ніж добру польську.

А що вже казати про нас, білорусів!..

Часом і сумно, нелегко буває од цього, хоч і не думалося ніколи про зручнішу, вигіднішу «рідну» мову — другу, з великими правилами.

МУХА, ФУТБОЛ, МОЛОКО

— Це, браток, колишній заступник Цанави*! — з гордістю говорить мені наш Н. З гордістю не стільки за цього, давно відставного полковника, нині такого собі господарника, як з гордістю за самого себе, бо он аж чий заступник — тепер заступником у нього!..

— Він же так само, мабуть, ту муху ловив? — охолоджую товариша питанням.

— Яку муху?

Він не знає. А мені інший товариш розповідав, зі слів свого шурина, також відставного полковника, як до кабінету того Цанави якось залетіла муха. Ловили її тільки офіцери високого чину.

Потім якось колишній футболіст, котрий після травми змушений був перекваліфікуватися на сантехніка, розповідав мені у лі-

газети, ми писали про інше.

Того ж вересня й інше:

Голова колгоспу обідає в столичному ресторані. Покликав офіціанта, розплачується.

— Що я тобі, друже, скажу. У нас, колгоспників, зарплата в кінці року. Я тоді всім вам і нараховую — і за обід, і за горілочку, і музикантам. Скільки вийде — стільки і дам.

Офіціант і відвідувачі, хто ближче, сміються: для них це — начеб тільки жарт.

Два дядьки, столяр і його помічник, обідають у дачника, якому роблять прибудову. Взявши по чарці, розговорилися. Спитали в господаря, де був, що бачив. Коли дійшло до Індії, а там до того, що люди м'яса не їдять, не п'ють горілки і вина, помічник, до пори постарілий, знеможений щоденною пиятикою, зітхнув про тих, одвічних вегетаріанців і тверезників:

— Ну що ти хочеш — темнота!..

Так незвично, приємно було зустріти в аскета Махатми Ганді таке: «Я давно покінчив би з собою, якби у мене не було почуття гумору».

Хобі буває й таке. Викладач філософії, лисий чоловічок, євреї, пам'ятає номери автомашин усіх начальників, яких — у свою чергу — добре знає його дружина, тлуста бездітна білоруска, відповідальний працівник на персональній пенсії.

В Юрмалі, біля газетного кіоску, латиш, солідний мужчина, якщо робити висновок з преси, яку він купував, зачепився однією газетою за якусь залізничку.

— Обережно, порветься, — кажу йому.

А він, на вигляд хутчіш за все робітник, відповідає з філософською усмішкою:

— Ат, менше буде читати!..

Опісля він почав давати мені, як письменнику, «матеріал».

Ось три випадки з прокурорської практики:

Дядькові, який якийсь не вийшов копати колгоспну картоплю, голова вирішив переорати уперек картопляні сотки. Трактор приїхав, давай починати. А дядько цей, переселений з хутора до села, крив хату, щоб дітям на голову не текло. Спустився з даху.

— Браток, — спинив він тракториста, — хіба ж ти не людина, що ж оце ти робиш, що ж ти ореш?..

Умовив хлопця і пішли вони до голови. Той — не підступив: «Геть з моєї контори!». Штовхає дядька, випихає до дверей. А той, пручаючись, якось ненавмисне розбив голові ніс.

І почалася писанина. Ні більш, ні менш, а «побиття колгоспних кадрів».

Коли наш прокурор порушив справу проти голови, тому оголосили лиш... догану по партійній лінії.

Другий випадок.

Той самий голова колгоспу. Іншу догану йому оголосили за те, що він, разом зі своїми підлабузниками і товаришами по чарці, побив робітника залізничі, який з дозволу колгоспного бригадира віз колгоспним конем додому старі шпалі.

Ще до тієї догани наш прокурор викликав голову до себе, щоб хоч поговорити з ним, як комуніст з комуністом, що так поводитись — не можна.

Обурений голова кинув йому на стіл свою печатку:

— Якщо я поганий, то керуйте самі!..

Новела третя.

Два районні уповноважені, кандидат в члени партії і безпартійний, їхали п'яні лежачи на возі і, то позмінно, то разом, лупцювали кволу кобилку. Дільничний міліціонер зупинив їх і почав докоряти. Вони позлазили з воза і почали лупцювати дільничного. Окривавили хлопця і сумку з паперами відібрали.

Прокурору надійшов лист під сургучем: безпартійного суди собі, як хочеш, а кандидата не чіпай. Коли ж він не послухався, намітив безпартійному рік, а кандидату, як більш свідомому, три — змусили виступити з оскарженням супроти... самого себе.

— Ось так, товаришу письменник, — зовсім по-тверезому говорив молодий чоловік. — А ви нам кажете: навіщо пити... Чи про таку справедливість думаєш, закінчуючи свій юридичний факультет? Та й вступав туди не задля цього. Йду тепер по вулиці і вже не тільки кожен стовп, а кожна штахетина — мені услід: падлюка, падлюка, падлюка!..

Дивак — він гадає, що це можна надрукувати...

Переклад з білоруської Данила КОНОНЕНКА

ТИМ ЧАСОМ...

У Бресті заборонили презентацію книги професора Волинського університету ім. Лесі Українки Григорія Аркушина «Голоси з Берестейщини» про вплив української мови на діалект у білоруському Поліссі. Про це повідомляє «Європейське радіо для Білорусі». Презентація книги повинна була пройти у Брестській обласній бібліотеці імені Максима Горького.

«У вузькому форматі книгу «Голоси з Берестейщини» її автор Г. Аркушин представив громадськості у приміщенні Генерального консульства України у Бресті. Учасники презентації стверджують про політичні підстави заборони. Мовляв, мова політуків перетворюється на об'єкт боротьби», — повідомляє радіо.

Журналісти «Євrorадіо» вважають, що підставою для такої думки також є й авторське присвячення: «Анклавним українцям, які ще залишаються українцями».

У передмові автор наголошує на денаціоналізації білоруських політуків: «Стверджують, що вони білоруси, бо їх так записали, а їхнє мовлення — нібито мішанина польських, російських та білоруських слів (про українські слова «скромно» замовчується»).

Професор Г. Аркушин на понад 500 сторінках книги навів у транскрипції зразки мовлення у 10 районах Брестської області, де проживають політукі. До книги додано також медіадики з відеозаписами.

Книгу «Голоси з Берестейщини» було видано цього року у Луцьку. Раніше Г. Аркушин видавав подібні роботи про мовлення у польському та волинському Поліссі.

На Чернечій горі у Каневі. А. Вялогін, Я. Бриль, Р. Няхай. 1955 р.

*Лаврентій Цанава у 1938 р. очолював органи Держбезпеки БРСР

(Продовження. Поч. у № 47)
Уявіть на якусь хвилину практичне втілення широкого авторського бажання. І погляньте, яку вдалу назву для збірки віднайшов — саме віднайшов, а не сконструював — одеський поет Віталій Березинський — «Слухаю море» (Одеса: Маяк, 1983). Прості, а все просте — геніальне, його поезії:

*Слухайте море голосне —
як відчуть себе вільніше.
Хтось почує в нім одне,
я почую зовсім інше.* (Березинський В. Слухаю море. — Одеса: Маяк, 1983. — С. 3)

Коротше кажучи, на місці кримчанина Федора Степанова я дав би збірці назву «Ай-Петрі». З Ай-Петрі видно, що діється на морі й на суші... Михайлові Драгоманову Леся Українка присвятила цикл з назвою «Сім струн». Назву підказала інтуїція.

26 травня 1923 р. в американському часописі «The Artz» було опубліковане інтерв'ю з Пабло Пікассо, яке він дав Маріусу де Зайасу. У бесіді з Зайасом відомий художник поділився секретами своєї творчої лабораторії: «Коли я пишу, — наголосив він, — я хочу показати те, що я знайшов, а не те, що я шукаю... Для мене мистецтво не має ні минулого, ні майбутнього» (Пикассо: Сборник статей о творчестве. — М.: Изд-во иностранной л-ры, — 1957. — С. 9, 11). Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак з літгруппи «Бу-Ба-Бу», Наталя Самчик, Вячеслав Шнайдер, Віктор Шуппан із житомирського літгурту «Тен-клуб» та інші, близькі до них поетичною мовою, пострадянські автори виробили технологію заголовкотворення (головно з поширених речень), вільного від старих, соцреалістичних шаблонів.

За жанровими чти, скоріше, видними ознаками твори Федора Степанова можна класифікувати за такими групами: громадянська, філософська, інтимна, пейзажна лірика. Проте диференціація така вельми і вельми умовна, бо у громадянській ліриці поет виступає як філософ (таким був Іван Франко), а в інтимній та пейзажній — залишається громадянином, зберігає національний менталітет.

Характерним естетичним компонентом у поезії Ф. Степанова є його лексичний антураж. Мова його рафінована, не засмічена всілякими сільськими «дядьками» та «тітками» у куфайках, що покликані, за теорією патріотичних авторів 60-х, символізувати народність твору, себто його патріотичність. Однією з причин культурного колапсу, на думку дослідників, є змішування знакових систем. Не можна із небом спілкуватися мовою побуту. Є мова, якою розмовляють з міліціонером, головою профкому, архівним працівником. І мова, якою освідчуються в коханні, звертаються до зір. (Даниленко В. П'ятеро з Тен-клубу / Тен-клуб: житомирська поетична тусовка. — Житомир, 1994. — С. 5).

Патріотичним пафосом, без допомоги етнографічних каталізаторів, дихають рядки із адресованого Україні вірша-роздуму Федора Степанова «За істину»:

*Скільки ворогів, уявних друзів
Лицемірно йшли на твої поріг,
Щоб у тому рабському союзі
Ласувати твої смачний пиріг.*

Трапляються в автора і творчі прорахунки. Це стосується, скажімо, ретроспективного вірша «Вересень, 1959». По-перше, не можна ставити Миколу Упеніка поруч із Миколою Руденком, бо це неспівмірні величини. Історія зробила й переоцінку полковим червоним знаменам. У 1943-1945 роках на Україну і особливо в її західні області, де спротив цим зна-

менам був найбільший, радянські ландскнехти принесли масові репресії, колгоспно-кріпосну систему, суцільну русифікацію. У бібліотеках з'явилися горезвісні «спецфонди», систематично приходили конфіденціальні списки на книжки, що підлягали вилученню. На святкування Різдва Христового, Великодня, вінчання, христини та інші християнсько-народні традиції «визволителі» наклали резолюцію: «Не положено». Натомість з-під палки впроваджувалися всілякі «звіздини», «октябрини», ювілейні більшовицьких «вождів» та інша маразматика.

Це, так би мовити, політичні тонкощі — нехай ними займаються політологи. Обмежимося суто художніми інгредієнтами твору. Зі шемом згадає автор приїзд — очевидно, у повоєнні роки десь до Кривого Рогу чи деінде — різні за ідейними орієнтаціями і творчим потенціалом членів Спільки письменників України (радянських письменників — тоді писали), чий приїзд ми вже цитували:

*Давно вже немає
Тієї споруди,*

**Микола
ХОЛОДНИЙ**

«ЗАХМЕЛІВ Я МАР'ІНСЬКИМ ОЗОНОМ...»

*Де пам'ятна зустріч
Ота відбулася.
Та зерно добірне,
Що впало у груди,
Проніс крізь роки я,
Як іконостас.*

Автор, на жаль, не розшифрував абстрактного образу «добірного зерна», і воно зависає в повітрі. Важко також уявити груди, в яких би помістився іконостас! Ще до свого першого арешту Іван Світличний опублікував у «Вітчизні» дуже мудру статтю «Коли виходиш у літературу». У ній він застерігав від порівняння непорівнюваного.

На хрестоматійному рівні, за винятком трафаретного епітета «духокрилий», виконано вірш «Політ» (заголовок, шоправда, теж із відомого арсеналу...):

*Умирають світи —
Залишають реліквії в спадок,
Бо ніщо непомітно
В природі ніяк не мина.
І нащадок чита
Манускрипти розгадок —
Предків голос далекий
До нас доліна.*

Актуально звучить вірш-кредо «Не всім Гомера доля шлях судила». У ньому зачіпаються амбіції «смолоскипівської» природи з оргнабору 90-х, просто еквілібристів:

*В хитросплетіннях заковирних слів
Свої поези продукують шарко.
Але ні раз серед них не стрів
Ні Данте жодного,
Ні жодного Петрака.*

Гадаю, варто лише радити, що Данте й Петрака існують, сказати б, в одному екземплярі. Що з того, що після Тараса Шевченка з'явилася армія його епігонів? Взяти хоча б імітацію «під Шевченка» в поезіях Пантелеймона Куліша. Куліш ве-

ликий доти, доки він — Куліш. Свого часу Людмила Скірда проколувала, що космополітичне словоблуддя, котре буквально наводило українську поезію після розгрому «шістдесятників» і всіляко підживлювалося Центральним Комітетом комсомолу (чим би дитя не тішилося, аби не плакало), — зникне, неначе весняна вітрянка. На превеликий жаль, не зникає, а його вогнища, мов епідемія, затягують в себе авторів шкільного віку, дуже чутливих до будь-яких нових віянь. Ми, старше покоління, це вже пережили.

Моторошно передав Федір Степанов вічну діалектику життя у вірші «Елегія». Мені, проте, здається, що в цьому творі все ж більше чорного гумору, аніж елегійності:

*Для мене був він менше, ніж ніхто,
Але для світу — все-таки людина.
І все це перейшло у порохно:
І він зотлів, і стіла домовина.*

У другий рядок строфи вкраплюються християнські інтонації. Загалом же автор дивиться на сенс людського буття з позицій ясперівської граничної ситуації. Український народ опередив Яспера віршем-пісню, якщо не зраджує пам'ять, Юрія Федьковича, «Кришталева чара». Аналогічні акценти — про ефемерність людського життя

*Ти будь здоров, мій миленький,
А все пропадай.*
Вічний, запрограмований Першотворцем (до цієї теорії схилився і Ньютон, власне, він був її автором) рух життя змалював поет у філософській мініатюрі, огорненій ліричним серпанком, — «Канва»:

*Гоготіння, палахтіння,
Хвищі злюща течія.
Скачуть люди, скачуть тіні,
Разом з ними скачу й я.*

Нещодавно я запропонував «Кур'єру Кривбасу» оригінальну філософську повість молодого львівського письменника Горя Павлюка з Волині — «Розмова молекул». Він детермінує homo sapiens на молекулярному рівні, розглядає нащадків Адама і Єви як хаотичне скупчення молекул, створює метафізику з еговізмом. Герой повісті Микола Роман що більше читає, то стає дурнішим. Герої твору не живуть, а лиш перемішуються у просторі й часі, немов маріонетки у театрі ляльок. Отже, Федір Степанов осмислює дійсність майже за допомогою того онтологічного інструментарію, що й молоде літературне покоління, не травмоване соцреалістичними догмами.

Як і конфронтаційний Василь Симоненко у класичному вірші «Ти знаєш, що ти — людина?», у творі «Суть» Федір Степанов апелює до загальнолюдських цінностей:

*У шум вслухайтесь прибуло,
Лейлите хвилі голубі.
Усе земне — воно з тобою,
А там — лиш буде при тобі.
У Симоненка:
Ти знаєш, що ти — людина?*

Мені не вдалося знайти цитату, де вівірив у комуністичні міфи. А на зустрічі у тодішній Спільці радянських письменників України із московською поетесою і перекладачкою, ширим другом української літератури Юнною Моріц звернувся до гості із запитанням: як реагують московські літератори на колоніальне становище української культури? Нелегко було Федору Степанову творити у статусі «внутрішнього емігранта». Із зашитими ротами ходили по білому світу Микола Воробйов, Віктор Кордун, Павло Кушнір, Михайло Осадчий, Валентина Отрошенко, Олександр Самійленко, інші самвидавські автори. Секс перетворюється на соломинку для потоптаючого:

*Мене немовби пробудили
Високість персів і чоло.
Дали мені натхнення й сили,
А смутку наче й не було.*
(«Суть».)

Між творчим і ставевим актом Зігмунд Фрейд ставив знак рівності. Причину неврозів Фрейд вбачав у незреалізованих сексуальних інстинктах. В автобіографічному вірші «Мені тринадцятий минуло» Тарас Шевченко згадавав на запланні 1847 року який зворушливий епізод. Пас він одного разу за селом ягнята заможних людей. Важкі думи облягли його хлоп'ячу свідомість: нема в нього ні худоби, ні хати. Не дав йому Бог нічого. І хлинули сльози. Поблизу дівчина займалася полоттям. Почула плач, утерла хлопцеві сльози і... поцілувала. Настрій юного чабана кардинально змінився:

*Неначе сонце засіяло,
Неначе все на світі стало
Мос... лани, гаї, сади!..
І ми, жартуючи, познали
Чужі ягнята до води. (Шевченко Т. Кобзар. — К., 1987. — С. 326).*

Фрейд створив психоаналітичну теорію походження релігії, моралі, цивілізації. За ним роздратовані імпотенцією «батьки» затівають війни, пред'являють підростаючому поколінню різноманітні надумані претензії.

Федір Степанов розвиває традиції загальнолюдського гуманізму, трансформовані в літературну сферу:

*Камінні плити мовчать,
Омиті нічним дощем.
На них скорботи печать
І тиші одвічний щем.*
У доторбачовську добу дозволялося оспівувати лише мумію у Мавзолі та плити на могилах московських заводників.

*Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина.
Очі твої — одні.* (Симоненко В. Лебеді материнства. — К.: вид-во ЦК ЛКСМУ «Молодь», 1981. С. 19).

В ореолі адепта зовсім інших цінностей постає Симоненко у передмові Героя Соціалістичної Праці (цитуємо анотацію) до поетової посмертної книжки «Лебеді материнства». На читача обрушується лавина компартійних абракадабр: «Його любов до України — це любов молодого радянського патріота», «Симоненко — митець світоглядно лєнінського», «Поет гордиться своєю прекрасною соціалістичною Україною», «Україна, соціалістична земля, для нього — мати, святиня», «Пристрасть справжнього комуніста шодень вела його в життя», «Віра в комуністичні ідеали — саме це дає поетові моральне право бути суворим», — і т. д. Передмовець торжествував, що «не якимись формальними новаціями вразив Симоненко нас, не умільським мереживом слів...» (Там же, стор. 5-9). Мов чорт ладану, боявся передмовець «формальних новацій» та «умільського мережива слів» і врешті-решт перехитрив сам себе: поет змальований у невластивому для нього амплуа. Василь Симоненко

*Ти будь здоров, мій миленький,
А все пропадай.*

Вічний, запрограмований Першотворцем (до цієї теорії схилився і Ньютон, власне, він був її автором) рух життя змалював поет у філософській мініатюрі, огорненій ліричним серпанком, — «Канва»:

*Гоготіння, палахтіння,
Хвищі злюща течія.
Скачуть люди, скачуть тіні,
Разом з ними скачу й я.*

Нещодавно я запропонував «Кур'єру Кривбасу» оригінальну філософську повість молодого львівського письменника Горя Павлюка з Волині — «Розмова молекул». Він детермінує homo sapiens на молекулярному рівні, розглядає нащадків Адама і Єви як хаотичне скупчення молекул, створює метафізику з еговізмом. Герой повісті Микола Роман що більше читає, то стає дурнішим. Герої твору не живуть, а лиш перемішуються у просторі й часі, немов маріонетки у театрі ляльок. Отже, Федір Степанов осмислює дійсність майже за допомогою того онтологічного інструментарію, що й молоде літературне покоління, не травмоване соцреалістичними догмами.

Як і конфронтаційний Василь Симоненко у класичному вірші «Ти знаєш, що ти — людина?», у творі «Суть» Федір Степанов апелює до загальнолюдських цінностей:

*У шум вслухайтесь прибуло,
Лейлите хвилі голубі.
Усе земне — воно з тобою,
А там — лиш буде при тобі.
У Симоненка:
Ти знаєш, що ти — людина?*

Мені не вдалося знайти цитату, де вівірив у комуністичні міфи. А на зустрічі у тодішній Спільці радянських письменників України із московською поетесою і перекладачкою, ширим другом української літератури Юнною Моріц звернувся до гості із запитанням: як реагують московські літератори на колоніальне становище української культури? Нелегко було Федору Степанову творити у статусі «внутрішнього емігранта». Із зашитими ротами ходили по білому світу Микола Воробйов, Віктор Кордун, Павло Кушнір, Михайло Осадчий, Валентина Отрошенко, Олександр Самійленко, інші самвидавські автори. Секс перетворюється на соломинку для потоптаючого:

*Мене немовби пробудили
Високість персів і чоло.
Дали мені натхнення й сили,
А смутку наче й не було.*
(«Суть».)

Між творчим і ставевим актом Зігмунд Фрейд ставив знак рівності. Причину неврозів Фрейд вбачав у незреалізованих сексуальних інстинктах. В автобіографічному вірші «Мені тринадцятий минуло» Тарас Шевченко згадавав на запланні 1847 року який зворушливий епізод. Пас він одного разу за селом ягнята заможних людей. Важкі думи облягли його хлоп'ячу свідомість: нема в нього ні худоби, ні хати. Не дав йому Бог нічого. І хлинули сльози. Поблизу дівчина займалася полоттям. Почула плач, утерла хлопцеві сльози і... поцілувала. Настрій юного чабана кардинально змінився:

*Неначе сонце засіяло,
Неначе все на світі стало
Мос... лани, гаї, сади!..
І ми, жартуючи, познали
Чужі ягнята до води. (Шевченко Т. Кобзар. — К., 1987. — С. 326).*

Фрейд створив психоаналітичну теорію походження релігії, моралі, цивілізації. За ним роздратовані імпотенцією «батьки» затівають війни, пред'являють підростаючому поколінню різноманітні надумані претензії.

Федір Степанов розвиває традиції загальнолюдського гуманізму, трансформовані в літературну сферу:

*Камінні плити мовчать,
Омиті нічним дощем.
На них скорботи печать
І тиші одвічний щем.*
У доторбачовську добу дозволялося оспівувати лише мумію у Мавзолі та плити на могилах московських заводників.

клу «Кримські спогади» поетеса писала:

*Ні квітів, ні дерев, ні огорожі...
І серед пустки, наче на сторожі,
Стоїть гробниця.
Ті, що в ній спочили,
Навіки в ній своє ім'єння скрили.* (Українка Л. Тв. в 10 т., т. І. — К., 1963. — С. 117).

Якби Леся Українка дожила до 30-х, її неодмінно б звинуватили у втраті класової пильності, і мала б вона справу із ГПУ, як її мати Олена Пчілка.

Ф. Степанова хвилюють одвічні «прокляті питання». Він глибоко осмислює місце людини у світі, сутність людського щастя, шляхи досягнення людиною блаженства в реальному житті. У «Бахчисарайській гробниці» Лєсі Українки і вірші Ф. Степанова «Камінні плити мовчать...» втілена романтика антижиття, метафізичне освоєння антидійсності. Середньовічна інквізиція інкримінувала б їм містику.

Цвинтарна поезія веде свій родовід від лірики англійських поетів XVIII ст. Р. Блейра, Т. Грея, Е. Юнга. Ці автори концентрували увагу на ірраціональних проблемах буття. Тяжіють до цього жанру «Пісні з кладовища Лєсі Українки», «Мерці» Миколи Вороного та ін.

Ерос і Танатос — дві сторони однієї медалі. Максим Розумний —

автор післямови до книжки Оксани Горкуші «Коло вікна» — констатує: «Більшість спокійно пливе за течією, поєднуючи віру в домовників із пасхальною чаркою, читанням гороскопів і поверховим знайомством з йогою, Крiшною і вченням Ошо» (Горкуша О. Коло вікна. — К.: Смолоскип, 1995. — С. 96). У ставленні до мертвих простежується ставлення до живих. Соціалістичні поети натхненно оспівували побудований зеками БАМ, гіпотетичну вузькоколійку у Боярці, Чорнобильську АЕС, кайзерівського шпигуна, що жив під викраденим паспортом поміщика Миколи Єгоровича Леніна. (Аргументи і факти. — 1998. — № 48). Оксана Горкуша ігнорує літературну казарму, над якою прапор поміняв кольори, але казарма залишилась казармою і унтер Пришибеев, дослужавшись до генерала, виголошує ті ж команди, що і в роки своєї комсомольської молодості. Ліричний герой О. Горкуші живе в паралельному світі. В цьому нас переконує вірш «Присвята знайомій тіні»:

*Я не повинна знати, що
У тебе є тілесні грані.
Не доведе мені ніхто,
Що ти завжди в земному стані.* (Горкуша О. Коло вікна. — С. 61).

«Філософічності в текстах О. Горкуші відшукувати немає потреби, її вірші становлять послідовний виклад доволі цілісної і стрункої системи метафізичних уявлень», — резюмує М. Розумний. (Там же, стор. 96). Особисто для мене культ Смерті в поезії набагато цікавіший, ніж культ особи Сталіна чи культ священної індійської корови в українській літературі пострадянського періоду.

Філософські роздуми про надмогильні плити хотілося б наповнити житейською конкретикою. Перед Будинком культури ім. Куйбишева в місті Острі, що на Чернігівщині, за радянських часів красувалася гранітний пам'ятник з п'ятикутною зіркою на шпилі та з білою мармуровою дошкою: «Здесь похоронены герои гражданской войны...». З-під дошки визирав ще якийсь, другий, загадковий напис. Після утворення міської організації Руху мармурову дошку немов королева язиком злизала, і мешканці міста прочитали на пам'ятнику пошкоджений первісний напис: «Ігнатий Іванович Орищенко. 27 января 1827 года — ...ля 1900 года».

— Так це ж пам'ятник з могили попа! — сплеснуло в долоні остряни. — Він стояв біля Михайлівської церкви, де тепер бовваніє кам'яний більшовицький ідол із затисненим в руці кашкетом.

(Закінчення буде)

**Молодість студентська.
На закладанні скверу імені
Треньова — на місці давнього
сімферопольського ринку, свого часу
описаного ще І. С. Нечуєм-Левицьким.
(Ф. Степанов сидить другий праворуч)**

«ДИТИНА МАЄ ПРАВО»

20 листопада – Всесвітній день дитини. За даними ООН, у світі проживає понад 2 мільярди дітей, 8 мільйонів з яких – це маленькі українці. «Кожна дитина народжується з правами. Кожна дитина має право на освіту, право на здоров'я і належну медичну допомогу, право на ім'я та громадянство. Кожна дитина має право зростати у турботливому родинному середовищі та бути захищеною від жорстокого поводження та насильства», – ці та інші права передбачені

Конвенцією про права дитини, яка була прийнята резолюцією 44/25 Генеральної асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року. Саме тому щорічно 20 листопада світова спільнота святкує Всесвітній день дитини.

Бібліотека-філія № 4 ім. М. Коцюбинського Центральної бібліотечної системи для дорослих м. Сімферополя провела для учнів гімназії № 9 правовий хронограф «Дитина має право...». Під час заходу учні змогли більш детально ознайомити

ся з історією виникнення Всесвітнього дня дитини, з роботою Організації Об'єднаних Націй, спрямованої на захист прав дитини в усьому світі, дізнатися про свої права й обов'язки.

У програмі хронографа: шанс-вікторина «Казка – брехня, та в ній натяк...», яка в ігровій формі, на прикладі улюблених казкових героїв показала можливі порушення прав особистості; відео-презентація «Право на щасливе дитинство»; кожному учневі були роздані правові флаєри та агітки; представлені книги з фонду бібліотеки на тему «Права і захист дитини». Учасникам вікторини вручилися «правові смайлики». Наприкінці зустрічі було проведено підрахунок правових смайликів і визначено переможця, який отримав у подарунок від бібліотеки книгу.

Одним із головних аспектів формування у юного покоління почуття власної гідності, соціально значущих цінностей і громадянськості є глибоке засвоєння майбутніми громадянами України своїх основних прав і обов'язків, які вони набувають з дати свого народження.

Де сонця схід — не радість — справжнє пекло,
Там квіточка з'явилася на світ.

Розверзлася земля від тої спраги,
Розпечене повітря аж тремтить.
І де набралась квітка та наснаги,
Щоб серед пекла жити і цвісти?

Скрізь у пустелі дме палючий вітер
І піднімає від землі піски,
Заносить квітку і пече повітря,
Але не спалить ніжні пелюстки!

А як настане північ непривітна —
Вже холодом додолу квітку гне.
Рослинка, і без того непримітна,
Ховається. А все ж таки — живе!

Хіба ж не варто в неї нам навчитись
Так цінувати й берегти буття?
Бо кожному із нас має згодитись
Несамовита ця жага життя!

Анастасія МАРЧЕНКО

ДОРОГЕ «ДЖЕРЕЛЬЦЕ»! Хочу із твоєї сторінки подякувати редакції газети «Кримська світлиця» за дуже цікаву статтю про Григорія Сковороду — людину велику і високоморальну. Я дуже захоплююсь цією особистістю. Із статті я дізналася багато цікавого про цю надзвичайну людину. 3 грудня виповнюється 190 років від дня його народження. Я вирішила спробувати написати вірш про Сковороду, і ось що в мене вийшло:

ФІЛОСОФІЯ СКОВОРОДИ

Філософ мудрий і мандрівник,
Він жити просто давно вже звик.
Шляхи України його рідня —
Без них прожити не може й дня.

Проста свитина і постолі,
Думок багато у голові:

Про честь і совість,
про працю й лень.
З лиця утоми змахне він тінь.

На відпочинок присяде тут,
І кругом нього збереться люд.
Підуть розмови, палкі слова,
Що воля й правда іще жива.

Бо жити чесно треба завжди —
Так за словами Сковороди.
Любити землю рідну свою
І захищати свою сім'ю.

Де брат за брата, а син з вітцем,
Там внук зростатиме мудрецем.
А дружно жити треба завжди —
Навчає філософія Сковороди!

Тетяна ОСТАПЧУК,
учениця Азовського НВК
Джанкойського району

МИ БУДЕМО ПАМ'ЯТАТИ...

У нашій шкільній сім'ї сталося велике горе. Не стало нашого товариша Ісака Вадима. У 12 років обірвалося його юне життя. Це таке нещастя! Заходиш до школи і бачиш його портрет у траурній стрічці — на серці моторошно... Ми вже ніколи не пожартуємо з ним, не пограємо у футбол...

Вадим був чесним, розумним, життєрадісним, добрим хлопцем. Ось кілька слів з його твору «Поради людям всього світу»: «Люди, треба берегти природу, поважати своїх маленьких братів — звірів. Треба берегти їхнє житло і не давати його руйнувати. В лісі не треба розпалювати вогнище, тому що його вуглики можуть розпалити синтетичні вироби довго лежать у землі і не знищуються, вони гублять усе живе — нашу матінку-природу. Треба відкривати багато заповідників для тварин та лікарень для хворих звірів. Будьмо справжніми, добрими, милосердними людьми!».

Вадим дуже любив своїх батьків: «У мене є два головних вчителі: це мама й тато. Вони мене навчають, що треба робити добро, а від зла тікати подалі. Моя мама говорить, що дитину треба повчати до 12 років, з цим дитина залишиться на все життя. Вони хочуть, щоб я був щасливим».

Ми завжди будемо пам'ятати Вадима і жити за законами, яких він дотримувався...
Даяна СМІРНОВА, учениця 7-А класу Грушівської ЗОШ, м. Судак

ЦЕ ІМ'Я ВІДОМЕ КОЖНОМУ

Я чув це ім'я ще змалку, буваючи в селі Вишнівка Чернігівської області на відпочинку в прадіда Петра. На поліщі, на видному місці, лежала одна-однісінька книга. Це «Кобзар» Т. Шевченка. Читав його мій дідусь щодня, як тільки знаходив час.

Книга з'явилася в домі випадково. Моя бабуся, дочка дідуся Петра, придбала її в маленькому книжковому магазині в селі Талалаївка Чернігівської області. Купила, привезла додому і залишила, а сама поїхала вчителювати в Крим.

Дідусь залишився з бабусею. Вечорами, відпочиваючи, брав книгу до рук і читав Шевченка бабусі. Дуже припали поезії йому до серця.

Та й життя мого дідуся схоже на життя поета. В 11 років залишився сиротою без матері, батька. Голодував, наймитував, бо в хаті було ще четверо молодших — 3 брати і сестра. Тому часто повторював слова Шевченка:

*Тяжко, важко в світі жити
Сироті без роду:
Нема куди прихилитися —
Хоч з гори та в воду.*

Пройшов дідусь Велику Вітчизняну війну, яка зали-

шила слід — він став інвалідом І групи, був поранений у праву руку. Виховав двох дітей. А як любив дідусь мою бабуся, яка теж рано залишилася без батьківської ласки. Любив, жалів, у всьому їй допомагав. А мені говорив:

*Не женися на багатій,
Бо вижене з хати,*

*Не женися на убогій,
Бо не будеш спати.*

І правда, дідусь все своє життя працював. Ніколи не був без діла. Він умів косити, шити, теслярювати, ремонтувати, будувати. Скільки будівель у селі зведено його руками — житлові будинки, школа, магазин, свинарники, телятники. Працював до останніх днів.

По-різному в селі живуть люди. Хто багатший, хто бідніший. То дідусь говорив:

*Не завидуй багатому:
Багатий не знає*

*Ні приязні, ні любові —
Він все те наймає.*

Слухаючи дідуся, здавалося, що він «Кобзаря» знав напам'ять. Розмовляючи з ним, завжди відчував, що він дуже любив поезію Шевченка: дуже часто вставляв слова поета в бесіду. Час спливає швидко. Дідуся вже нема.

Мені 14 років, навчаюся у 10 класі. Зараз часто згадую свого дідуся з невеличкою книжкою в руках. Як же влучно він міг підібрати слова Шевченка для розмови.

Що б не писали дослідники, журналісти про Шевченка, я думаю, що його поезії буде читати ще не одне покоління. Бо читали його наші прадіди, діди, батьки, читаємо і ми з великим задоволенням.

Його слово безсмертне.
Олександр ВОЛОВ,
учень 10 класу Ізобильненської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Нижньогірського району
Автономної Республіки Крим

Любі «джерельця»! Нагадуємо, що сьогодні — останній день прийому ваших творчих робіт у конкурсі «Джерельця», де головний приз — велосипед! Не хвилюйтеся, якщо ми не встигли опублікувати всі ваші дописи: вони обов'язково будуть враховані під час визначення групи фіналістів, серед яких і буде розіграно головний приз. Слідкуйте за газетою — можливо, переможеце — саме ви!

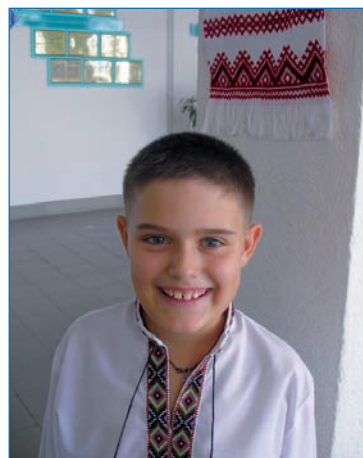
ВІТАЄМО!

Сьогодні — день народження в учня 6-Б класу НВК «Українська школа-гімназія» м. Сімферополя Данила Кононенка. Йому виповнюється 11 років.

Данило — один з активних дописувачів дитячої газети «Джерельце». Його казки та вірші не раз привертати увагу юних читачів. А публіцистичний етюд «Не стріляйте в чайок!» став палким закликком до збереження рідної природи.

Данило з великим задоволенням вивчає рідну українську мову, а також російську, англійську та німецьку. Постійно бере участь у творчих конкурсах з рідної мови. У XII Міжнародному конкурсі імені Петра Яцика Данило серед учнів своєї вікової категорії посів III місце на II етапі, а напередодні свята української мови та писемності на I гімназійному етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури теж виборов III місце серед шестикласників.

Данило багато читає художньої та наукової літератури. За любов до читання, до книги, за активну участь у житті дитячої бібліотеки № 22 м. Сімферополя він має Подяку, а за I

місце в конкурсі дитячої творчості «Моя Україна» — Диплом. Окрім читання книг та написання творчих робіт, Данило любить конструювати автомобілі та військові літаки. Добре володіє комп'ютером. Шкавється будовою автомобіля. Усе, як і належить сучасній молодій людині. Щиро вітаючи Данила з 11-річчям, «Джерельце», рідні та друзі бажають йому доброго здоров'я, успіхів у навчанні, відмінної поведінки та невичерпної творчої енергії!

З повагою до вас,
Світлана МИРОНЮК,
вчителька української мови та літератури
Нижньогірської ЗОШ № 2

ЖАГА ЖИТТЯ

Серед пустелі, де одвічна спека,
Де жодна крапля не сягне землі,

МІЖ БЕНКЕНДОРФАМИ...

Царювання російського імператора Миколи I, прозваного в народі Палкіним, розпочалося не тільки повстанням декабристів. У перші місяці 1826 року в ряді губерній і особливо в Україні прокотилася хвиля селянського руху.

Жорстко розправившись з повстанцями, Микола I вирішив не тільки централізувати діяльність політичної поліції, але й поставити її під своє особисте керівництво. Указом від 3 липня 1826 року в складі «собственной его величества канцелярії» було утворено Третій відділ, обов'язком якого було переслідування «державних злочинців», завідування місцями їхнього ув'язнення, ведення спостереження за всіма підозрілими та їхня висилка. Нова установа повинна була стати «вездесущим і всеведущим» органом, що діяв від імені самодержця і не був зв'язаний з існуючими законами. У розпорядженні Третього відділу перебувала озброєна сила корпусу жандармів, котрі через таємну агентуру повинні були «вникати в напрямлення умов, замечать, хто волюно і непочитительно изъясняется против власти, разведывать, не возникают ли тайные общества, не выпускаются ли политические «пасквили», не продаются ли запрещенные книги».

Шефом жандармів і начальником Третього відділу був призначений граф О. Х. Бенкендорф, остзейський поміщик, невіглас, жорстокий і бездарний генерал. Третій відділ мав могутню владу, користувався довірою імператора, піднявся над всіма державними установами як вища контролююча і караюча сила.

Особливо стежили за літературою, через яку могли просочуватися революційні ідеї. Новим статутом, що отримав назву «чавуного», встановлювалася сувора цензура.

Саме в цей час було організовано цкування геніального російського поета О. С. Пушкіна, на смерть котрого М. Ю. Лермонтов відгукнувся віршем, де адресував рядки безпосередньому вбивці поета, зайді — французу Дантесу.

...Смеется, он дерзко презирал
Земли чужой язык и нравы.
Не мог упасть он нашей славы,
Не мог понять в сей миг кровавый,
На что он руку поднимал...

Сатрапи і мракобіси жандармського корпусу та Третього відділу вважали, що кожен письменник — народжений змовник. Тому вони і розглядали справу таємної антикріпосницької української організації — Кирило-Мефодіївського братства.

У каземати Третього відділу було доставлено Тараса Григоровича Шевченка та його соратників по братству. Слідство велось енергійно. Т. Г. Шевченко тримався благородно щодо братчиків та непримирен-

но до жандармів. Він не сказав ворогам ні єдиного слова, яке б могло зашкодити товаришам по боротьбі. Над усе поет боявся захрипіти, зачахнути у бездіяльності.

...Страшно впасти у кайдани,
умирать в неволи,
А ще гірше — спати, спати
і спати на волі —
І заснути навек-віки,
і сліду не кинуть

Ніякого, однаково,
чи живи, чи загинув!
Доле, де ти, доле, де ти?
Нема ніякої!

Коли доброї жаль, Боже,
то дай злої! злої!

Поетові Третій відділ визначив злуку, тяжку долю: 10 років солдатчини без права писати і малювати. Але будучи пророком, поет вірив, що справедливе діло не загине, що воно відгукнеться у зверненнях інших борців. І дійсно, волею борців за незалежну Українську державу настав новий день України.

Але за іронією злої долі нині все повторюється в нових формах владних структур. За Конституцією України проголошена незалежна, демократичною, правовою, соціальною державою. Немає тепер таємної канцелярії з корпусом жандармів і Третім відділом. Але є сучасна міліція з «Беркутом», яка дубасить гумовими кийками прихожан Православної церкви Київського патріархату на похоронах патріарха Володимира (Романюка), вигукуючи при цьому образливі для народу антиукраїнські гасла. Ті ж самі охоронці порядку силою вдираються в приміщення і силоміць вивозять документацію вилученого округу в Первомайську, де перемиг кандидат в депутати Верховної Ради України, опозиційний до влади. Створюється привід для ЦВК визнати неможливим підбиття підсумків виборів на предмет визнання переможця.

А чого варті реформовані владою сучасні суди, що за Конституцією повинні здійснювати правосуддя. Всьому світові зрозуміло, що судять вони вибірково, цинічно, в стилі Миколи Палкіна та Третього відділу. Адже не викликають у зал засідань затребуваних підсудних свідків, не беруть до уваги документи, які могли б внести ясність у судову справу.

А ось і знайоме пересічному школяру, що вивчав історію СРСР, а фактично історію Російської імперії, прізвище — Бенкендорф. Це — керівник державної української національної телекомпанії. Посаду отримав від Президента України В. Ф. Януковича. Чим обґрунтували Главі держави необхідність призначити на таку відповідальну в ідеологічному і морально-етичному плані керівну посаду цю людину — невідомо. Але слід зазначити, що Бенкендорф XXI століття гідно про-

довжує справу, розпочату однофамільцем (а може, й предком?) в XIX ст., «вникати в напрямлення умов», правда, в іншому амплуа. До пари О. Х. Бенкендорфу — Є. А. Бенкендорф діє з прямою і безсоромною відвертістю проти українства.

Для прикладу — телепередача, яку веде відомий музикант-акордеоніст Ян Табачник. Зі своїм візаві Бенкендорфом-старшим (батьком керівника Національної телекомпанії України) розмовляють на теми української культури. Обидва насміхаються над українцями, зводячи їхню культуру до шароварів та «вишитої ширинки». Хто сказав останнє, я вже не пам'ятаю. Бесіда велася на примітивному, далеко не інтелектуальному рівні. Сам маестро Ян Табачник не цікавий співрозмовник. Сів не в свої сани. Не знаючи досягнень українців у галузі культури в глобальному масштабі, музикант його рівня не може не знати пісенної культури народу, серед котрого він живе, виховує своїх дітей, хоча б у наступних аспектах.

Представниця галичан співачка Соломія Крушельницька своїм виконанням арії «Мадам Баттерфляй» для світової музичної культури врятувала від цілковитого провалу і забуття оперу Джакомо Пуччіні «Чіо-Чіо-Сан». Її партнерами на сцені Міланського театру «Ла Скала» та Віденської опери були найкращі співаки того часу — Енріко Карузо, Федір Шаляпін та інші. Ректор Київського національного університету культури і мистецтв Михайло Поплавський організацією пісенного телемарафону на занесення часового рекорду співи в Книгу рекордів Гіннеса довів, що український народ — найспівучіший у світі.

...Та взятися за перо мене змусили телепрограми Національної телекомпанії України за 23 листопада, напередодні Дня пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій. Вранці того дня чотири Президенти України — Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Ющенко та чинний В. Янукович поклали квіти, горщик зерна і запалили свічку біля Меморіалу жертвам Голодомору, чим поклали початок офіційним скорботним, поминальним дням.

Нормальні люди — homo sapiens — в Ізраїлі, коли відзначають пам'ять жертв Голокосту, жодних розважальних заходів не проводять. Навіть палестинці, люди іншої віри, затяті вороги євреїв, і ті дотримуються норм скорботи. Вірмени в пам'ять жертв турецької різанини їхнього народу побудували величний меморіальний пам'ятник, а ЗМІ щорічно відзначають цю трагедію відповідними заходами та наголошують в один голос вимагають, щоб згадана трагедія була визнана

державами світу як геноцид Туреччини проти вірменського народу.

У нас же в Україні, в час пік, коли, повернувшись з роботи додому, громадяни-телеглядачі сідають біля екранів телевізорів, Національна телекомпанія (третій канал телебачення України), знявши з програми новини з шостої години 20 хвилин до дев'ятої вечора, вкотре транслювала російських паяців, над витівками яких сміявся весь зал. «Пир во время чумы», ім'я якому — блюзнірство. А завершила це розважальне дійство, розраховане на дурнувати хохлів, Клара Новикова зі своїми не зовсім делікатними, а точніше похабними витівками. Кнула в Лету її розповідь про одеську єврейку «тьотю Соною». Зараз вже сміється над слов'янськими жінками.

Ось так, існуючи за рахунок наших коштів, платників податків, духовні заїди в Україні через телебачення вбивають в українців почуття людської гідності, виховують і привчають нас до меншовартості, розтлівають молодь. Саме тому в поминальні дні жертв Голодомору молоді регіонали (молодіжна гілка Партії регіонів) влаштували дискотеку...

А ось ще один приклад: депутат Верховної Ради України шостою скликання пан Болдирев, демонструючи в програмі Євгена Кисельова «Велика політика» свою патологічну лють з приводу обрання в нову Верховну Раду депутатів — членів Всеукраїнського об'єднання «Свобода», дав ведучому зачитати свій вірш, в якому рефреном разів сім звучав глум над українською сутністю, вишиванкою. Куди там йому зрозуміти, а тим більше відчувати серцем слова хоча б такої пісні: «Дубе мій, дубочку, одягну на тебе батькову сорочку. Ту, що вишивала моя рідна мати. Ту, що не прийшлося батькові вдягати». До яких пір українці на своїй землі, в своїй державі будуть терпіти зневагу та наругу?

Болдирєви в Україні ніяк не можуть зрозуміти, що успіх «свободівців» у виборчій кампанії — це своєрідна відповідь українців на закон «Про засади державної мовної політики», реакція на самозбереження етносу та його державності. Тому в майбутній Верховній Раді восьмого скликання депутатських мандатів у «свободівців» буде не 37, а, впевнена, — 137, якщо не більше! А ще раджу тим, хто отак збиткується над українською душею та пам'яттю, все ж заглянути в чужу для них українську історію і переконатися, чим закінчувався довготривале терпіння українців: Хмельниччиною, Гайдамаччиною, Коліївщиною та, зрештою, Майданом — як би до нього не ставилися й не оцінювали тепер. Що банде-

ривці зовсім не бандити, а національні герої, які боролися за незалежність своєї Батьківщини на своїй Богом даній землі, а не в брянських лісах...

Українці не заважають росіянам мати свою державу — велику Росію, яку вони відстояли у війнах з татарами, поляками, шведами, литовцями, німцями; українці не заважають також і німцям мати свою сильну Федеративну Республіку Німеччину, провідну країну Європи; не заважаємо і євреям жити на своїй обітованій землі — в Ізраїлі.

Кожен народ у сучасному світі має право на своє національне самовизначення і державну самостійність. Тому немає чого сахатися і обурюватися успіху «свободівців». Він цілком природний та законний. Дайте можливість українцям збудувати свою Українську державу! Відповідно до ухваленого нещодавно закону про мови національних меншин, як громадянка України — носій національного державного суверенітету та джерело влади, вимагаю від Верховної Ради України сьомого скликання прийняти врешті закон про державне управління і місцеве самоврядування з еквівалентним національним представництвом управлінців до кількості національностей, що проживають в Україні. Україна — не Росія і не Сполучені Штати Америки. Ми — українці, нашадки трипільців — автохтони своєї землі. Нас за переписом населення — 75-78%. А скільки українців при владі?! А-у-у! Ми хочемо жити не так, як писав замордований шефом жандармів Бенкендорфом наш пророк і поет, видатний українець Т. Г. Шевченко — «На нашій, не своїй землі!». А так жити, як живе решта добропорядних людей на цій планеті. Жити на своїй Богом даній землі з усіма людськими правами та достатком. Іншої землі у нас немає!

Валентина Іванівна ЧЕКАЛІНА, відмінник народної освіти УРСР та освіти України, кавалер ордена княгині Ольги, пенсіонерка

м. Сімферополь

«СОКАЛЬ» СТАВ СИМВОЛОМ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ ВМС УКРАЇНИ

Такого висновку дійшов заслужений журналіст України Мирослав Мамчак, книгу якого «Військово-морська медицина України. Шлях становлення і розвитку» днями презентували у Севастополі в присутності

колективу Військово-медичного клінічного центру Кримського регіону.

Як вважає автор, символом військово-морської медицини в Україні є санітарний катер «Сокаль», сучасна плавуча медична частина чи пофлотські лазарет, фотографію якого він розмістив на обкладинці своєї книги. Катеру, його участі і медичному забезпеченню різноманітних міжнародних військово-морських навчань, а також шефству над ним Сокальщини, що на Львівщині, автор приділив немало сторінок своєї книги.

На основі архівних документів і спогадів учасників у книзі вперше розкривається двадцятирічний шлях формування медичної служби Військово-Морських Сил Збройних Сил України: від часу створення Військово-Морських Сил України до наших днів. Книгу відкриває передмова, яку написав перший начальник медичної служби Військово-Морських Сил України пол-

ковник медичної служби Григорій Гордієвський, а завершує — ключове слово начальника Військово-медичного клінічного центру Кримського регіону полковника медичної служби Ігоря Данильчука.

Під час роботи над першою вітчизняною книгою про військово-морську медицину автор широко використав документальні джерела з архіву командування ВМС ЗСУ України, Військово-медичного клінічного центру, на базі яких висвітлює непростий шлях формування та реформування комплексу медичних закладів і структур національного флоту у Севастополі та в Криму, Миколаєві і Одесі у складних, неординарних умовах становлення національного флоту, розкривається двадцятилітній шлях розвитку військово-морської медицини як окремої галузі військової медицини України.

За словами автора, непростий шлях становлення медичної служби флоту відчутний і сьогодні —

спочатку севастопольські типографії відмовилися брати до друку книгу, в якій йдеться про фізичне і моральне переслідування перших флотських лікарів національного флоту, розповідається, як антиукраїнські сили і місцева влада намагалися раніше і намагаються зараз використати медичне забезпечення ветеранської громади Севастополя у політичних цілях, для розбрату і конфронтації.

Книга багато ілюстрована, в ній вміщено фотографії перших війсь-

ково-морських медиків національного флоту, охоплює всі періоди будівництва структур медичної служби, буде не лише цікавою, а й корисною для військових моряків, особливо військово-медичних працівників, усіх любителів історії, молоді і широкого кола читачів. Книга видана за сприяння Ради ветеранів Військово-Морських Сил ЗСУ України.

Книга буде розповсюджена у бібліотеках ВМС України та Севастополя.

Михаил
ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продолжения. Поч. у № 31-47)

Боле того, сформированный таким образом «великий и могучий» оказывается функционально несостоятельным к адекватному воссозданию важных особенностей украинской речи: скажем, спряжение фамилий с типично украинскими окончаниями, обеспечение форм звательного (запрещенного в советское время) падежа и т. п. Он искажает — до полной утраты смысла — украинские географические названия. Так, например, название города «Кременчук» на украинском языке имеет понятный даже школьнику смысл (производно-уменьшительное от «креміль», рус. «кремль»), а «Кременчуг» не имеет смысла ни в украинском, ни в русском. То же относительно названия города «Казатин» (укр. — Козятин). Или, скажем, искажение названия города «Северодонецк» порождает невольную ассоциацию с севером (с этой же целью Киево-Печерскую лавру россияне, особенно церковники, иногда называют Киево-Печорской), а вот правильное украинское «Сіверодонець» вполне соответствует его древнему географическому положению.

Это же касается и языков ближайших соседей — например, русский не в состоянии отобразить разделение «Г» и «Н» (в украинском языке соответственно «Г» и «Г»)¹.

2.12. О «РУССКОЯЗЫЧИИ» ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ — УСТАМИ БУЗИНЫ, АЗАРОВА И... САМОГО ШЕВЧЕНКО. О том, чем может обернуться (а по закону Мёрфи — обязательно «обернётся») навязываемое «русскими патриотами, русскими государственниками» (выражение А. Проханова) и их приспешниками в Украине мнимое «благо» «особенного вида двуязычия» для украинской культуры и Украины в целом говорилось выше.

Однако у сторонников такого «двуязычия», а оно — в условиях постколониальной Украины — неизбежно превращается в моноязычие (уверен, нет надобности уточнять в каком именно), которое, по сути, и сейчас превалирует в украинском государстве, есть ещё один «железный» аргумент, преподносимый как спрятанная за семью замками «страшная» для современной Украины «тайна», а именно: «двуязычие Тараса Шевченко». «Двуязычие гения Украины сегодня как никогда актуально для всех нас», подчеркивают «Крымские известия» (13.03.2012) в репортаже о торжественных мероприятиях, посвященных 198-летию со дня рождения поэта («которые прошли практически во всех городах и населенных пунктах страны»), подчеркивает газета), в столице Крыма. И это не вызывает никаких возражений. Однако в СМИ, прежде всего в Интернете, полагается немало материалов, где этот факт преподносят в совершенно иной тональности.

К примеру, скандально известный «правдоруб» Бузина шпынует поэта за то, что «по-украински он писал только стихотворения и поэмы (жиденькие «столбики» посредине страниц!?!), а густую прозу, заливающую всю страницу буквами, предпочитал сочинять исключительно по-русски!.. Эту странность в нынешней Украине преподносят замалчивать» (СЕГОДНЯ.ua; <http://www.segodnya.ua/news/14181616.html>).

Ничтоже сумняшеся Бузина делает ещё более «глобальный» вывод: «Шевченко писал, разговаривал и думал (особенно подчеркиваю последнее!) преимущественно по-русски» (какие-то они страннее эти «малороссы»: Гоголь думал по-украински, но писал по-русски, Шевченко — наоборот...). Вероятно, чтобы лучше думалось по-русски, он, например, просил брата Никиту (письмо от 15 декабря 1839 г.): «...Будь ласкав напиши до мене так, як я до тебе пишу не по московському, а по нашому...». А вот как Шевченко (в письме к Г. Тарновскому от 25 января 1843 г.) объяснял, что заставило его — еще в ссылке — прибегнуть к писанию русским языком: «...щоб не казали москалі, що я їх языка не знаю» (1935. — С. 24).

Вот и Премьер-министр Украины Николай Азаров, то ли начитавшись на ночь Бузины, то ли послушавшись Вассермана³, в разговоре с главным редактором российской газеты «Завтра» Александром Прохановым вдруг — ни пришей, ни пристегни — безапелляционно заявляет (25.07.2012; <http://www.zavtra.ru/content/view/dve-strany-odna>

dusha/#comments): «Я должен напомнить (! — М. Л.) вам, что великий Кобзарь Украины Тарас Григорьевич Шевченко писал на русском языке. Вся проза его — на русском языке, все письма (неужто все? — М. Л.) его — на русском языке. Он, живя в Петербурге, пытался и стихи свои писать на русском. Хотя, конечно, его стихи, написанные на родном малороссийском (! — М. Л.) языке, совершенней и возвышенней петербургских».

Во-первых, в отличие от министра-шовиниста Валуева украинский Премьер должен (хотя бы официально — по должности) знать правильное, а не уничижительно-великодержавное название страны и языка, ведь, уверен, что ему вряд ли понравится, если его вдруг назовут Премьер-министром Малороссии (хотя, учитывая, что он постоянно перечитывает «Мертвые души», — может, это результат чрезмерного одноклобого увлечения?)

Во-вторых, раз уж Николай Янович такой знаток шевченкианы, то скажав «а», т. е. что такой факт имел место, не мешало бы сказать и «б», т. е. поведать, а что же стало причиной такой аномалии (думали на одном языке, а писали почему-то на другом) — и у Шевченко, и у Гоголя. Краткое — литературоведческое — объяснение этого дал ещё выдающийся знаток европейских — в частности, и русской — литературы упомянутый Г. Брандес (1911. — С. 164-165): «...почти все рожденные в Малороссии писатели писали на языке своих ближайших соседей, русском или польском... — принимая во внимание поправки, в котором находился их язык... Ибо, каково бы сильного притеснения не испытывал польский язык, все же претерпеваемое им притеснение было совсем мизерным по сравнению с тем, которому подвергался малороссийский язык, относительно которого дело мало-помалу дошло до настоящей истребительной войны...»

В жестоких жерновах этой войны оказался и Шевченко. Об отношении духовного отца украинской нации к «братской» империи речь в истории уже шла. Поэтому остановимся только на некоторых особенностях его русскоязычного творчества.

Да он и сам был недоволен этой стороной своего творчества (письмо к Я. Кухаренко от 30 сентября 1842 г.): «Переписав оце свою «Слепую» та й плачу над нею: який мене чорт спіткав і за який гріх, що я оце сповідаюся кацанам черствим кацанським словом (чем не красноречивая характеристика отношения Кобзаря к языку, на котором он, в соответствии с измышлениями воспалённых «бузиновых» мозгов, якобы «разговаривал и думал!» — М. Л.). Лихо, брате-отамане, сій-богу лихо!.. Не хочеться, дуже не хочеться мені друкувати «Слепую», але вже не маю над нею волі. Та цур їй! А обридла вже вона мені!» (1935. — С. 21). Неравнозначность произведений, написанных «панским» и родным языками, понимал как сам Шевченко, так и его товарищи писатели — об этом ему, в частности, писал П. Кулиш (см., например, письмо от 1 февраля 1858 г.). А вот что писал в письме от 19 июня 1858 г. С. Аксаков: «...я не советую Вам печатать Вашу повесть (идет речь о русскоязычной повести «Прогулка». — М. Л.). Она несравненно ниже Вашего огромного стихотворного таланта» (Листи..., 1993. — С. 119).

Что же касается ссылки, то там, как известно, царской волей Шевченко было запрещено писать и рисовать — на докладе шефа жандармов Российской империи А. Орлова царь Николай I собственноручно дописал (Доклад графа..., 1892): «Подъ строжайший надзоръ съ запрещениемъ писать и рисовать». Только в конце 1852 г., незадолго до своей смерти, комендант Новопетровского укрепления А. Маевский «позволял Шевченко и писать на языке русском, и рисовать, но не иначе как в его кабинете, так, чтобы никто не видел и никто о том не ведал. Тогда вот и начал Шевченко писать свои рассказы на языке русском». Новый комендант укрепления И. Усков, который, в отличие от одноклобоки Маевского, был человеком семейным, «уяснив полное неудобство и опасность, чтобы Шевченко писал и рисовал, то есть нарушил царскую волю с разрешения коменданта и в его квартире... прежде всего обратился в Оренбург, прося разрешения Шевченко только писать, и писать только по-русски, под присмотром и цензурой офицеров. Разрешение пришло весьма не скоро, не ранее весны 1854 г.» (Кониский..., 1991. — С. 354-355).

Вот такими были настоящие обстоятель-

ства, которые принудили Кобзаря писать на русском языке. И только после освобождения он получил возможность опять творить на родном языке. Что же касается «второго родного», то еще перед своим заключением Шевченко в предисловии ко «второму «Кобзарю» своему», который намерился «выпустить в люди» в 1847 году, призывая своих земляков писать и печататься, советовал (1964. — С. 314): «А на москалі не зважайте, нехай вони собі пишуть по-своему, а ми по-своему. У їх народ і слово, і у нас народ і слово...» Всего несколько слов, а какая глубина мысли! Интересно, а какой народ и какое слово у неистовствующих «бузиновых» украинофобов?

2.13. Так кто из них — «язык» или «мова» — в Киеве «почал п'я реф' е...» использоваться, т. е. **НА КАКОМ ЯЗЫКЕ РАЗГОВАРИВАЛИ В КИЕВЕ В X-XII вв.?** На этот вопрос большинство жителей Украины (о великороссах и говорить нечего!), вероятнее всего, ответит (или хотя бы подумает), что на русском — ведь в этом нас убеждали «исторические» кинокартины и художественные произведения, внешний вид летописей. А «партийные» историки этот вопрос вообще не поднимали, как бы считая само собой разумеющимся. Однако это вовсе не означает, что его раньше не исследовали⁴. Думаю, немногие смогут сказать, **А КАК В ЭТО ВРЕМЯ ГОВОРИЛА БУДУЩАЯ МОСКОВИЯ** (тогда — как обоснованно показал в специально написанной по этому поводу статье (1914) известный русский языковед, этнограф и археолог, профессор Московского университета Вс. Миллер — утопающая в «поганстве» Хинова)?

Но всё же, почему переселенцы «с Руси» принесли в северо-восточные «пределы» не украинский, если там жили предки нынешних украинцев, как утверждалось выше? На самом деле они принесли не один, а... два языка. Рассмотрим этот «парадокс».

По мнению исследовавшего этот вопрос академика А. Крымского (1973. — с. 111), **уже с XI в.** «язык Надднепрянщины и Галичины — это целиком рельефная, четко обозначенная, ярко индивидуальная единица («живой язык юга XI века», — отмечает Агатангел Ефимович, — стоит посреди восточного славяинства

целиком уже обособлено». — М. Л.). И в ней слишком легко и выразительно можно узнать прямого предка современного украинского языка, потому что он имеет в себе огромную часть сегодняшних украинских особенностей». Вот как объяснял причину этого автор «Очерка праистории Украины», историк и этнограф, профессор В. Щербакровский (Щербаківський..., 1937. — С. 35): «...в VI и VII веках на Украине господствовал язык славянский и этот славянский язык должен был уже тогда быть одновременно и украинским, поскольку ЭТИ ПЛЕМЕНА ОСТАЛИСЬ НА МЕСТЕ И ДО НАШИХ ДНЕЙ, и их речь была языком наших князюк, щедриков, веснянок и других обрядовых песен: свадебных, обжиночных, купальских и т. под., которые дошли до нас в почти неизменном виде от тех времен».

В своем труде, посвященном анализу поединской «гипотезы» (вот на что талантливому исследователю — и не одному! — прихотилось тратить драгоценное время: на опровержение антинаучной галиматши, которая, кстати, время от времени всё ещё «булькает», как поднимающийся со дна блага зловонный газ), которую он называл «ярко невероятной», Агатангел Крымский отмечал: «Словарный материал Киевской летописи отличается поразительной близостью к современному малорусскому... Примеры у нас налицо: дьяк Иоанн, великокняжеский переписчик Изборников 1073-го и 1076-го года, принадлежал к киевской интеллигенции, вращался в великокняжеской сфере; однако его невольные опуски показывают нам, что ГОВОРИЛ ОН НЕ ПО-ОБЩЕРУССКИ, А ПО-КИЕВСКИ».

Исследуя историю русского языка, известный ученый-лингвист, член разных европейских академий, основоположник исторического изучения русского языка А. Шахматов (1916. — С. 80) пришел к заключению, что «по своей лингвистической основе ЯЗЫК КИЕВА (речь идет, подчеркивал Алексей Александрович, о языке «наиболее широких классов», в отличие от «образованных классов», которыми «был усвоен древнеболгарский», то есть церковнославянский — письменный — язык. — М. Л.) БЫЛ ЯЗЫКОМ ЮЖНО-РУССКОГО ПЛЕМЕНИ ПОЛЯН».

(Продолжения буде)

¹ Попробуем, как предлагает известный украинский языковед Святослав Караванский (2008), в иноязычных словах, в которых украинцы издавна «передавали кирилличной буквой «Г»: гармонія, гумор, гонор, Гамбург... пойти по правилу украинского языка, введенному в СССР, передавать латинское «h» как наше «x». Получится: хармонія, хумор, хонор, Хамбург, что действительно «звучит карикатурно». И добавляет: «для украинского уха (а что уж говорить о немецком! — М. Л.) так же карикатурно звучит и Хофман, Хилари, Хелена, хенде xox!» (а как по тому «правилу» будет звучать английское hego — героически или не очень? — М. Л.). Но это, так сказать, только «технические» недостатки русского языка (конечно, с точки зрения украинца).

² Пигмеи, стоящие перед величественными монументами гениев человечества, могут — в меру собственной аморальности — себе позволить плевать в сторону великана (что они упорно и пытаются делать). Но что от этого, собственно, изменится? Может, гении упадут со своих высоких пьедесталов, на которые их возвило благодарное человечество? Или, возможно, их произведения вдруг перестанут и дальше волновать настоящих ценителей литературы во всем мире? Или безжалостный «разрушитель авторитетов» встанет от этого на один уровень с этими свечоточками? Нет, конечно, — ни первое, ни второе, ни, тем более, третье. Потому что если они, даже писав «лишь левой рукой», создали шедевры, которые снискали мировое признание, то бузины и ихе с ними, кому так же по нраву это противное христианской морали разгребание бранных останков, смущающее души давно умерших людей, — даже в добром здравии — не поднимутся выше от взмученной ими грязи, да так и останутся, как охарактеризовал их в исполненном гнева и возмущения письме известный русский писатель Юрий Бондарев («Литературна Україна», 30 ноября 2000 г.), «зарвавшимися ничтожеством».

Не менее известный, чем О. Бузина, литературовед Г. Брандес (1911. — С. 168) из всех поэтов России XIX в. именно поэзию Тараса Шевченко считал «наивысшим и самым полным воссозданием в литературе чувств и устремлений народа», к которому принадлежал поэт. В самом деле, Великий Кобзарь не убаюкивал свой народ сказками о «царстве славного Салтана», не селасмоний («быть или не быть?»), не скулил возле барского «парадного подъезда», а сплывал его, будил его «хилую волю», призывал врать кандалы — был для своего народа Моисеем, становым хребтом возрождаемого украинства. Именно этого никогда не могли ему простить украинонавистники всех мастей, именно из-за этого снова и снова рвутся тюкнуть великана своими кремневыми топориками новейшие пигмеи-оборотни...

³ Чем иначе можно пояснить такой антиисторически-проимперский «перл»: «Ведь тогда (во времена гоголевской «птицы-тройки» с её «наводным ужас движением». — М. Л.) под Русью понималось всё: и малороссийское, и великорусское, это был единый народ»? В отличие от Азарова Гоголь так не считал (да и сам Николай Янович говорит о воспетой Гоголем «лучезарной солнечной» Украине и «мрачных картинах» «тяжёлой» России — какой уж тут «единый народ?»), и, например, в «Размышлениях Мазепы» (Гоголь..., т. 9, 1952. — С. 44) чётко отделил один народ от другого: «...Но чего можно было ожидать (от Петра I. — М. Л.) народу, так отличному от русских (великорусский народ, «принадлежавший Петру издавна, [униженный] рабством и [депотизмом]», подчеркивает Гоголь, «имел не только необходимость, но даже и нужду, как после увидим, покориться». — М. Л.), дышавшему вольностью и лихим козачеством, хотевшему познать свою жизнь? Ему угрожала <у>трата национальности». По-разному относился, по-разному описывал.

Легко убедиться, что, находясь в чужой его сердцу, безразлично-холодной столице империи, он всей душой стремился в милую сердцу Украину [*Теперь я принялся за историю нашей единственной, бедной Украины*], — писал Николай Васильевич в письме к М. Максимовичу 09.11.1833 г. (Гоголь..., т. 11, 1952. — С. 156)]. По мнению специалистов (Николаев..., 1984. — С. 6), «время создания «Вечеров...» — самый счастливый в жизни Гоголя». Можно только догадываться, какой силы, какого эмоционального напряжения достигала предопределенная этим болезненным раздвоением души и тела, душевного состояния и реального существования внутренняя драма Гоголя, что, в конечном итоге, и привела к такому трагическому финалу...

⁴ Впрочем, это также не означает, что те, кто ныне подвизается в «правдорубы», их читали, хотя они уже не одно столетие лежат на полках публичных библиотек. Вот какой неубиennyй, на первый взгляд, «аргумент» вкладывается в умы доверчивых приверженцев «бузиновой истории» О. Бузина, статью которого «Голая правда о двуязычии в Украине» с готовностью разместил «ГАЙДПАРК», презентующий себя как «Социальная сеть для зрелых людей» (<http://gidepark.ru/community/89/content/529400>): «ПОЧЕМУ, ЕСЛИ ОН ТАКОЙ «ДРЕВНИЙ», НА НЕМ НИКО НЕ ПИСАЛ И НЕ РАЗГОВАРИВАЛ ВО ВРЕМЕНА КИЕВСКОЙ РУСИ?». Уверен, что на это и другие схожие «открытия» обращают внимание неискушенных читателей не только Бузина, который — отдадим должное его завидному упорству — давно и непримиримо борется с подобной «неправдой», исповедуя древний принцип «все средства хороши»... А вот как прокомментировал ангажированную статью Роберт Краснов (там же): «Мое мнение — автор попытался «впихнуть невпихуемое» в мозг читателя, ну, а по-моему, так это замечательная чепуха...». В целом, готов согласиться, хотя последний эпитет вызывает некоторое возражение...

«МИ — ДІТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!»

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)
Із більш як тридцяти конкурсних виступів, що оцінювалися за десятибальною шкалою, журі визнано переможцями Ганну Мартиненко з НВК «Школа-ліцей» № 3 ім. А. Макаренка та Софію Веремеєнко з Української школи-гімназії.

ДЕНЬ ДРУГИЙ

У початок конкурсних прослуховувань школярів 11-13 років корективи внесла Карина Селютіна з школи-гімназії № 25. Вона не змогла виступити в своїй молодшій віковій групі і журі надало їй можливість зробити це із старшими конкурсантками. Дівчинка продекламувала вірш про українську землю так пристрасно, що стала ще одним призером попереднього дня, посівши друге місце.

Друга група виявилася найбільшою за кількістю учасників — понад п'ятдесят. Тож і виступів ширших, переконливіших, з виразною дикцією та сценічною емоційністю було багато. З мінімальною перевагою в кілька сотих бала шести читачів присуджено третє місце, трьома — друге. А першість здобули Сабіна Петренко та Ольга Белевцева з ЗОШ № 26, Феріде Веджат з гімназії № 11 ім. К. Тренюва.

ДЕНЬ ТРЕТІЙ

Розпочався він дещо незвично: не

о 13-й годині, як у попередні дні, а на дві години раніше. Для такої зміни робочого графіка журі обставини були не прості, а особливі. В цей день у рамках фестивалю поза конкурсною програмою з ініціативи Російського культурного та Всеукраїнського інформаційно-культурного центрів із спеціальним проектом виступала група учасників поетичної студії гімназії № 1 на приз генерального директора ВІКЦ Владислава Єрмакова. Її керівник Тетяна Биханова, вчителька російської мови та літератури, розповіла, що за сім років існування випущено шість збірок учнівської поезії під назвою «Б'ють джерела». Вірші студійців друкувалися в різних кримських журналах і збірниках «Літературна мозаїка» Малої академії наук м. Сімферополя, в 2011 та 2012 роках за підсумками міського конкурсу «І пробуджується поезія в мені...» ввійшли в колективні збірники. Розповіді Т. Биханової про діяльність студії друкувалися в трьох методичних збірниках учителів м. Сімферополя, а самі юні автори два рази на рік презентують свої нові вірші в гімназії перед ровесниками.

Нині в студії займається 31 чоловік, вісім з яких внесли свою творчість на суд журі. Учениця 11 класу Євгенія Живаго, наприклад,

розповіла, що відвідує багато різних гуртків. Нові слова, римовані фрази і мелодії давно придумує, однак лише останнім часом почала записувати їх на папері. І вийшли поетичні твори, два з яких — «Дитяча» та «Місячний бал» вона прочитала на фестивалі. А Микита Дворянінов навіть два рази виходив для виконання власних пісень під електрогітару, щоб більше ознайомити присутніх із своєю поетично-музичною творчістю. Т. Биханова так його і відрекомендувала: наш бард.

Назвемо і ми імена цих юних обдарувань, які за створення своїх світлих, оптимістичних віршів про спостереження в природі, шкільному середовищі, про моменти літнього відпочинку, як у кінострічці, та їх майстерне, з почуттями виконання стали лауреатами фестивалю. Це — Діана Шестакова, Тетяна Севастьянова, Анастасія Короткова, Яна Іскаєва, Микита Дворянінов, Владислав Богдан, Арина Лобода та Євгенія Живаго.

Із маленькими іскорками, що зашвіглилися всіма гранями хисту до художнього читання, артистизму та сценічного перевтілення в поєднанні з вокалом, можна порівняти театралізовані конкурсні номери, доповнені костюмами в народному стилі, учасників третьої вікової категорії 14-17 років, в якій виступи-

ри висловили вдячність.

Фестиваль-конкурс цього року значно розширив свої географічні межі. Вперше у змаганнях читців взяли участь представники Республіканського інтернату для обдарованих дітей із с. Танкового Бахчисарайського району та Пахарівської ЗОШ Джанкойського району. Добре володіння українською мовою продемонстрували конкурсантки кримськотатарської національності, які стали призерами змагань у всіх вікових категоріях.

— Такі фестивалі-конкурси потрібні для формування патріотичної та національної свідомості у дітей, — сказав, підбиваючи підсумки виступів читців, Богдан Безкорований. — Вони забезпечують духовне єднання поколінь, створюють атмосферу родинного тепла, взаєморозуміння між однолітками і в суспільному оточенні, виховують у них культуру поведінки.

Вручивши переможцям і призерам грамоти та призи — туристично-краєзнавчі видання товариства «Україна — Світ» про чудовий куточок України — Крим, організатори попросилися з учнями ненадовго. 12-14 грудня в залі Кримської республіканської універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка відбудеться другий етап фестивалю-конкурсу «Ми — діти твої, Україно!», в якому змагатимуться юні вокалісти. Тож до нових зустрічей на сцені!

Валентина НАСТІНА

УСЛАВЛЕНА «НЕВІСТКА БЕРЕЗІВСЬКА»...

Життєвий шлях уславленої вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості, Героя України Віри Роїк пов'язаний і з Бершадщиною Вінницької області. Тому не випадково в Бершадському районному краєзнавчому музеї нещодавно було презентовано виставку «Ця жінка вишивала Україну!», присвячену відомій майстрині. В її урочистому відкритті взяли участь представники районної влади, працівники культури, громадськість міста, а також учні професійно-технічної школи та гуртківці районного будинку дитячої творчості.

Презентувала виставку молодший науковий співробітник музею з питань туризму та краєзнавства Галина Шевчук, яка цікаво розповіла про життя і творчість знаменитої вишивальниці. У витворах Віри Сергіївни втілені найкращі зразки народної вишивки. Її полотна пронизані українським духом та історією країни. Роботи Віри Роїк зберігаються в музеях 44 країн світу. Її ім'я золотими буквами вибито в італійському місті Барі, де покояться мощі Миколи Чудотворця, поряд з іменами папи Римського Івана Павла II та Матері Терези.

Родом Віра Сергіївна з міста Лубни Полтавської області. Вона вийшла заміж за Михайла Роїка, рід якого має глибоке коріння у селі Березівці Бершадського району. Детальніше про це розповів автор книги «Добрідень, Березівко!», заслужений журналіст України, колишній багаторічний редактор районної газети Петро Маніленко, з ініціативи якого, до речі, й була організована ця виставка.

— Готуючи книгу про Березівку, — розповідав Петро Васильович, — я звернув увагу на рід Роїків. Почав глибше вивчати і вийшов

на Віру Сергіївну. Дійсно, вона родом з Полтавщини, але її життя і творчість причетні до Поділля, Бершадщини. Я називаю її невісткою березівською, бершадською, тому що її чоловік Михайло Стратонович Роїк з Березівки, який у числі перших — з 1925 до 1927 року — працював головою сільської ради. Потім він служив в армії, у 1935 році одружився з Вірою Сергіївною, пройшов усю війну. Сім'я мешкала на Полтавщині, а потім у Криму.

До речі, в 2006 році Віра Роїк відвідала

Вінницю під час ювілейного виставкового туру містами України, що відбувся на відзначення 95-річчя від дня народження славетної майстрині.

Петро Маніленко передав у дарунок музею книгу Віри Роїк «Мелодії на полотні. Спогади. Вишивки. Відгуки» з дарчим написом сина вишивальниці Вадима Михайловича, який є гідним продовжувачем справи матері, пропагандистом її мистецтва.

На виставці у Бершадському музеї експонуються портрет Віри Роїк, один з перших її

виробів — вишитий рушник, її плаття, два наперстки, якими вона працювала, книги, публікації.

Тривалий час головою Серебрійської сільської ради, до складу якої входить і Березівка, був Микола Рудик, нині член Національної спілки журналістів України. Він написав вірш, який присвятив Вірі Роїк. Його та ще кілька поезій Микола Сергійович прочитав на презентації виставки. Віршовані рядки звучали й у виконанні гуртківців районного будинку дитячої творчості.

Подвижницьке життя Віри Роїк — яскравий приклад служіння своєму народові, своїй національній культурі. Її роботи, якими захоплюються у багатьох країнах світу, несуть людям красу, світло українських ідеалів.

Василь ВЕРБЕЦЬКИЙ

Фото автора

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театральний концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com